ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă
■ Anul XV (L) ■ Nr. 8 (398) ■ August 2015 ■ 4 lei ■

Supliment:
Argeş 50 - *memoria revistei*
p. 15-18

CLAUDE MONET - Nuferii (detaliu)

Editori: **Consiliul Local Pitești, Primăria Municipiului Pitești, Centrul Cultural Pitești**
Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România
http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Dumitru Augustin Doman

Momente şi schiţe din actualitatea literară

Respiraţia Mării Negre la Tuzla

După ce conduci vreo cinci ore, pierdut într-o pânză de maşini multicolore lungă de peste 200 de kilometri, spre prânz adormi pe plajă cu o carte pe piept. Ajuns la hotel, în oglindă îţi descoperi un bust roşu rac fiert cu un profil de carte albă semideschisă. * Întâmplare banală. Duminică seara, eseista Aglaia Filipciuc şi-a uitat pe bancheta din spate a Trabantului tânărului poet Eugeniu Mirciulescu-Emir: lenjeria intimă, ochelarii cu ramă de ceramică de Horezu şi însemnările nepreţuite despre un volum de poeme fracturiste. Luni, la prânz, poetul o sună la telefon pentru a i le returna. „Dragă, îi răspunde eseista, te rog să le păstrezi ca pe nişte relicve din epoca roşie a metapostmodernismului!” * Şi în *Istoria Regelui Gogoşar*, ca-n toate celelalte romane, Radu Aldulescu creează câte un personaj cu viziune apocaliptică, cu discurs alunecând în ton profetic. Aici, un bătrân slinos, un boschetar din Balta Albă, un „jidov rătăcitor” îl abordează – fără a-l cunoaşte - pe Emanuel Victor Calomfirescu, în stradă bucureşteană, în apogeul „epocii de aur” şi-l mustră în stil biblic: „Degeaba că minciuna îţi dă să mănânci şi-ţi ţine de cald, că nu vei mai creşte nici un centimetru, ba tocmai dimpotrivă. Vei scădea. Ce ţi-e scris în frunte ţi-e pus. Până n-ai să înveţi să citeşti şi să pătrunzi, n-ai nicio şansă să scapi. Calea mântuirii e strâmtă şi necăjicioasă, stimate domn, aşa că strâmtorează-te şi necăjeşte-te. Tot răul spre bine, omule, şi mai ales, omule, nu uita datoria pe care o ai faţă de om. Să nu uiţi, omule... Glasul i se limpezea treptat, devenind tot mai ridicat, atingând în sfârşit un apogeu bubuitor: Pocăieşte-te! Tu l-ai omorât pe Iisus! îl împunse cu arătătorul în piept. Ia-ţi seama, omule! Pocăieşte-te!” (*Luni, 20 iulie 2015*).

Corectez cel de-al patrulea volum de memorii al lui C.A. şi mă descopăr a fi un fel de... Moş Virgulă. Pe fiecare pagină tai două virgule nelalocul lor şi adaug alta unde se impune.

*

La ghiol, ca ologii la Capernaum: femei obeze şi cu celulită, bătrâni semiparalitici în baston, dar şi femei tinere, însă, cine ştie, cu beteşuguri ascunse. Aici m-am operat, doamnă dragă, (arată pe la coapse), nici nu mă puteam mişca, dar nămolul acesta de Techirghiol m-a pus pe picioare! Un grup mai mare de ucraineni, ele blonde şi suple, ei – atletici, având grijă de copii. O femeie tânără traversează plaja cu sânii înnegriţi de nămol, ca două pătlăgele vinete mai mari, umflate cu azotat...* Radu Aldulescu, transformând pe nesimţite, din când în când, monologul interior în...dialog interior. * Pe sticla de bere din care mă hidratez pe plajă scrie: „Meriţi mai mult după o zi plină!” Bogdaproste! zic în sine-mi, deşi nu ştiu dacă am avut o zi plină. Poate doar plină de soare”. (*21*).

*

În librăria din Mangalia (ca de obicei, cu ofertă bogată), găsesc „poemul” *Moscova-Petuşki* de Venedikt Erofeev şi, cucerit de la primele rânduri, întrerup lectura la *Regele Gogoşar*. * Corectez cel de-al patrulea volum de memorii al lui C.A. şi mă descopăr a fi un fel de... Moş Virgulă. Pe fiecare pagină tai două virgule nelalocul lor şi adaug alta unde se impune. * Călătoria lui Erofeev cu trenul pe ruta Moscova-Petuşki, însoţit de o valiză mică din care tot scoate băuturi cu care face diverse cocteiluri. Iată cocteilul „Măruntaiele căţelei”: Bere jiguliovskoe (100 gr.), Şampon Sadko, negustorul bogat (30 gr.), Spray pentru curăţarea părului de mătreaţă (70 gr.), Adeziv BF (12 gr.), Lichid de frână (35 gr.), Insecticid pentru distrugerea insectelor mici (20 gr.)/.../După două pahare din cocteilul acesta, omul devine atât de inspirat, încât te poţi apropia de el şi, timp de o jumătate de oră, poţi să-l tot scuipi în bot, de la un metru şi jumătate, iar el n-o să-ţi zică nimic”. (*Miercuri, 22 iulie 2015*).

*

Pe-o plajă pustie la Tuzla, faceţi nudism şi priviţi marea care trimite şi retrage valuri albe şi înspumate ca bărbile ierarhilor din Sfântul Sinod. E un fel de respiraţie a Mării Negre, cu o expiraţie zgomotoasă şi inspiraţia înfundată. * Ideile pe care le uiţi după trei minute; înseamnă că nu sunt bune de nimic, îţi zici. Dar, poate că şi ideea genială a lui Einstein a fost în mai multe rânduri o idee de trei minute şi uitată, şi poate nu doar a lui Einstein, dar chiar şi a altor înaintaşi sau contemporani de-ai săi. M-a ferit Dumnezeu să fiu înaintaşul sau contemporanul său. Oricum, fie vorba între noi, nu reprezentam nici un pericol, eu neînţelegând bine nici acum formula asta cică genială: $e=mc^2$. * E a patra zi în care nu văd nici un nor, necum negru, dar nici vânăt sau alburiu ca de vată. Din zori şi până-n seară, o catastrofă de cer albastru peste o catastrofă de întindere de apă bleumarin, între ele tronând soarele ca un uriaş nucleu atomic gata să detoneze Universul din clipă în clipă ca pe-un nimic... * Foarte expresiv, în violenţa lui, tabloul revoluţiei în 21 decembrie 1989, „pictat” de Radu Aldulescu în mijlocul romanului lui. * Iar, la ora 18,00, pe plajă, mesajul de pe sticla de bere: „Meriţi mai mult după o zi plină!” Bogdaproste! (*Joi, 23*).

*

Un cocteil după modelul Erofeev s-ar putea numi „Troica financiară”. * Toată dimineaţa, pe plaja pustie de la Tuzla, valurile mari fac pe mal un dig moale, pufos sub tălpi, verde, de alge. Pe creasta valurilor, pescăruşii borţoşi se lasă ridicaţi-coborâţi ca nişte păsări de plastic, dar ei îşi văd nestingheriţi de pescuitul cu ciocul, mai rentabil decât cel cu lanseta, plasa, setca etc. * Un lucru românesc dezastruos bine făcut! Acesta poartă numele de Vama Veche. Cică, Sudul sălbatic! În zece ani, dintr-o plajă virgină la malul mării, la graniţa cu Cadrilaterul, s-a făcut un amestec cretin de clădiri în toate stilurile (non)arhitectonice posibile, de la bojdeuci acoperite cu trestie, până la hoteluri simandicoase de patru stele ca la Paris, de la restaurante ostentativ rustice, cu rogojini pe jos, unde ospătăriţele te servesc desculţe, până la altele de lux. Totul înşirat de-a lungul unor drumuri/străzi de pământ, cu praful până la glezne, ca-n Depărăţeanu. Şi pentru asta, nişte fundaţii care se lăudau că salvează Vama Veche au tocat un car de euro. Concurenţa la preţuri este însă pe dos, nu cine oferă cel mai bun preţ (apropiat de cel corect), ci cine oferă pe cel mai umflat. Şi observ că multor turişti asta li se pare de bon ton... (*24*).

*

Pe plaja ghiolului, citesc alternativ: o secvenţă de cinci-şase pagini din revoluţia de la 1989 din romanul lui Radu Aldulescu, apoi o povestire de două-trei pagini din „poemul” lui Venedikt Erofeev. * Apocalipsa cerului albastru şi a mării bleumarin. * Seara, pe terasele de pe faleză e Marea Crăpelniţă. Bărbaţi, femei şi copii bagă-n ei de parcă mâine ar veni sfârşitul lumii. Cozi la şaorma, hamburgheri, covrigi calzi, pepeni, îngheţată, mititei şi cârnăciori, la bere şi carafe de vin, baclavale şi bragă... (*Sâmbătă, 25 iulie 2015*).

*

În librăria din Mangalia, pe acelaşi raft cu Venedikt Erofeev, Marta Petreu, Radu Aldulescu, Albert Camus, Adrian Alui Gheorghe... se află şi volumul Mihaelei Rădulescu – *Cum iubesc bărbaţii*. Mi-e lene şi lehamite să-l răsfoiesc, dar cred că, de fapt, cartea – autobiografică fiind – ar trebui să se intituleze *Cum fac sex milionarii*. * În sfârşit, şi pe litoral mai apar nişte zdrenţe de nori; măcar la şapte zile o dată. * Seara, trei ore la localul *Pura Vida* din Vama Veche. Bem bere şi-o ascultăm pe Navi, acompaniată la chitară de Victor al nostru, mă rog, aici Mihail. Fata cea plinuţă face show adevărat. Când ajungem în Eforie Sud, puţin după miezul nopţii, faleza e încă plină de lume. Mâncăm mititei pe terasă la *Paradox* şi bem bere. (*26*).

*

Ce final trist al voiosului „poem” *Moscova-Petuşki!* Beţia naratorului ajunsă la apogeu, eşuată într-un întuneric compact şi în descrierea crudă a persecuţiilor, imaginare sau reale, la care e supus. * Un moldovean din Bălţi vine pe plajă cu doi pepeni într-o mână. „Cu doi pepeni într-o mână e cam greu!” zice proverbul. Dar, iată, nu imposibil. Grupul său de băieţi şi fete tocmai terminase primul bidon de bere şi-l destupase pe-al doilea. Între două bidoane de bere merge bine un pepene. (*Luni, 27 iulie 2015*).

*

Un fel de tautologie. Pe plaja de la Venus, pe malul mării, citesc versuri de Iulian Talianu, versuri obsedate tocmai de marea care „m-a încercuit precum o câmpie/ea nu a lipsit niciodată/din insomniile mele...” * Finalul romanului *Istoria Regelui Gogoşar*, parcă accelerat. Radu Aldulescu încearcă să aducă din romanele precedente câteva personaje, de data asta în plan secund, parcă pentru a nu uita cititorul de ele. De pildă, Robert Stan alias Robert Satan, din *Îngerul încălecat*, aici doar un gropar într-un cimitir. Dar şi moartea lui Emanuel Victor Calomfirescu e accelerată, o moarte provocată de opulenţă, de lipsa de măsură în toate, de excese. Aldulescu are, de altfel, vocaţia de creator a unor oameni bolnavi moral... (*Marţi, 28*).

*

Dimineaţă cu ceaţă deasă, cum n-am mai văzut niciodată în plin sezon estival. Drumul de la Eforie la Venus a fost o orbecăială. Dar pe la 10,00, pe toată întinderea mării s-a luminat cu nori alburii. * Melancoliile de toamnă ale lui Iulian Talianu: „vine toamna şi dimineaţa abia/se mai urcă pe ziduri”; şi: „vine toamna şi neliniştea este vie/ca o picătură de sânge”; în fine: „tăcerile se înlănţuie toamna/şi umbra începe să facă paşii tot mai mari/în urma mea flutură pânza de păianjen/a zilei de ieri”. * Bere. „Meriţi mai mult după o zi plină”! Ce prieteni nesperaţi găsesc în producătorii de bere. (*Miercuri, 29 iulie 2015*).

*

La ginul tonic din zori, de pe terasa hotelului, recitesc din ***Esculapii rurali*** ai lui Cehov. Felcerul Kuzma Egorâci îl doftoriceşte pe basul Mihail Fedotici Izmuncenkov cel răguşit. Felcerul îl ceartă pe cântăreţ că bea prea multă vodcă, dar basul se scuză: „E drept că vodca produce şi başilor răguşeală, dar, după cum ştii, Kuzma Egorâci, octava se face mai bună de pe urma răguşelii... Noi nu putem fără vodcă. Ce fel de cântăreţ ar fi acela care n-ar bea vodcă? N-ar fi cântăreţ, ci, iartă-mi expresia, o curată ironie!... De n-aş avea îndeletnicirea asta, nici n-aş lua-o în gură, blestemata de ea! Vodca este sângele satanei!...” * Nu mai faceţi plajă. Vă bucuraţi de faleza pustie în dimineaţă şi vă plimbaţi pe ea, la deal, la vale... * După masa de prânz la *Paradox*, revenirea acasă. 400 de kilometri – patru ore. Iar acasă, seceta şi-a făcut de cap. O victimă la prima vedere: un prunişor uscat. Dar mă consolez cu sticla care mă firitiseşte/amăgeşte: „Meriţi mai mult după o zi plină!”(*Joi, 30*).

Gheorghe Grigurcu

"Un paralelism"

Dumitru Augustin Doman: *Care este raportul dintre critic şi scriitor? A scrie critică înseamnă a-i îndatora pe scriitori sau, dimpotrivă, a te îndatora la ei cu fiecare rînd scris despre opera lor?*

Raportul dintre critic şi scriitor? Aparent e unul dintre examinator şi examinat. Cu umorile (şi tertipurile!) de rigoare, atunci cînd există o prezumţie de superioritate a unuia şi de inferioritate a celuilalt, în aşteptarea înfrigurată a unei "note". Dar analogia didactică e, în cazul de faţă, rudimentară. Deoarece opera literară şi critica ce i se aplică reprezintă în fapt două planuri paralele ale creaţiei, ratificate ca atare de conştiinţa literară modernă. Servitutea criticii faţă de literatura propriu-zisă e doar o convenţie din ce în ce mai palidă. Realitatea relaţiei lor e o consubstanţiere pe care o recunoaştem în paginile reprezentative ale exegezei, mergînd pînă la un soi de apropriere intimă a operei de către comentariu: "Trebuie, scria Baudelaire, pentru a interpreta bine opera, *să intri* în pielea făpturii create, să te pătrunzi *adînc de sentimentele pe care le exprimă*, şi să te simţi atît de bine încît să ţi se pară că e opera ta proprie". Doriţi şi o opinie românească? Iat-o: "Critica trebuie citită, scria Tudor Arghezi, ca o poemă de inteligenţă şi supusă transparenţelor şi conturelor care regentează toată poezia, indiferent de sensul ei laudativ sau injurios, străin substanţei. Această critică nu e o dorinţă, e o realitate şi lectura ei constituie în sine o foarte delicată şi suavă petrecere intelectuală". Aşadar doi poeţi fac apologia criticii nu prin diferenţiere, ci prin asocierea acesteia cu propriul lor scris. Nu un critic îşi arogă condiţia creaţiei, fapt pe care răuvoitorii l-ar putea califica drept snobism, ci poeţii recunosc facultatea creatoare a scrisului critic. Dacă am putea înregistra uneori o deferenţă formală reciprocă între cele două domenii, mai mult, să recunoaştem, dinspre partea scriitoricească, din motive lesne de înţeles, există între ele ceva mai mult, o fraternizare printr-o sensibilitate şi printr-o expresie deopotrivă de ordinul esteticului. Mergînd pînă la o pasionalitate cu liberă circulaţie: "Cînd critica ce-o faci altuia devine pasionată, era de părere Blaga, e de bănuit că tai şi în propria ta carne".

Dîndu-şi seama că devine obiect al criticii, scriitorul poate încerca impulsuri narcisiace. Fireşte, e tentat a avea asemenea impulsuri în faţa textului personal care îl satisface, dar apare şi o voluptate... suplimentară. Oglinda interpretării favorabile dă replica stimulatoare figurii auctoriale ce ia cunoştinţă de sine cu presupusul corelativ al obiectivităţii. Întîlnim autori care încearcă o excepţională atracţie faţă de critici, frizînd nu mai puţin decît erotismul. O caută, o provoacă sub diverse pretexte şi, obţinînd-o, nu şovăie a se orna cu ea cu asupra de măsură. Astfel narcisismul e depăşit devenind un erotism sadea, în multiplicarea dulcilor parteneriate, pînă la dimensiunea unui harem. Supoziţie: oare într-un astfel de caz, scriitorul ajunge a se bucura mai mult de elogiile exegetice decît de propriile-i texte? N-ar fi cu neputinţă.

E adevărat, uneori critica e din cale afară de benevolentă, favorizînd erotizarea pe care am amintit-o. Sub comunism, existau nu doar organe de partid şi de stat, ci şi scriptori de partid şi de stat, legiune. Lanţul obligaţiilor era următorul: autorii ridicau în slăvi regimul şi ale sale fantasme propagandistice, criticii neavînd altă cale de manifestare decît a-i celebra pe autorii situaţi "pe linie". Ne-am putea oare închipui că bunăoară un Beniuc sau un Zaharia Stancu, un Marin Preda sau un Jebeleanu ar fi putut fi comentaţi altminteri decît favorabil? Îngăduiţi-mi să vă amintesc din nou de felul în care au fost întîmpinate modestele mele cîteva tentative de-a ieşi de sub crusta comentariului standardizat. Nu era vorba de bonzii menţionaţi. Ci de doi poeţi mai tineri, care ajunseseră în graţiile nu doar ale cîrmuirii ci şi, mai cu seamă unul din ei, în cele ale recepţiei critice generalizate. Cînd mi-am rostit părerea în răspăr cu cea curentă despre deja inflaţionarul Nichita, cum că... "împăratul e gol", s-a iscat un veritabil scandal, cu urmări ce încă nu s-au sleit. La fel cînd, ocupîndu-mă de "identitatea" lui Adrian Păunescu, am indicat caracterul compozit al producţiei acestuia, deci tot un efect de inconsistenţă. Discutat amplu la Europa liberă, acest text mi-a ridicat în cap şi autorităţile culturale şi nu numai, ce se simţeau vizate. Nu mi-a fost uşor nici măcar să public un articol, şi el "neortodox", despre Eugen Simion, cel ce naviga de pe atunci în două luntri. Şi nici altul despre similarul în bună măsură Marin Sorescu. Urmarea? După cum probabil ştiţi, mi s-a creat o reputaţie de "demolator", de "duşman al valorilor", acuze tangente la cea de "duşman al poporului" de care am avut parte ca student în anul I la Şcoala de literatură, în urma unor vizite făcute lui Tudor Arghezi şi fostei soţii a lui E. Lovinescu. Neputîndu-i adora pe cîţiva scriitori în vogă în anii comunismului, m-am pomenit în lotul indezirabililor unui sistem ce şi-i integrase...

Cum stau lucrurile în prezent? Mai numeroşi decît oricînd, condeierii au îngroşat ameninţător stratul veleitarilor care întunecă zarea cum un nor de lăcuste. Mii şi mii de pseudopoeţi asaltează ogoarele publicistice şi... nu fără un oarecare succes. Numeroase periodice, inclusiv cele de un anume renume, au capitulat în faţa textelor mediocre de nu chiar inepte, nu o dată extinse pe spaţii generoase, cu fotografiile de rigoare şi culmea, chiar cu lipitura unor aprecieri "critice" girînd neantul. Editurile, puzderie, la fel. Am mai spus-o. Nu cred că există un scrib oricît de ridicol care să nu-şi găsească condeiul laudator, într-un delir al convergenţei absenţei cu absenţa. Desigur, veleitarii bat cu tărie la porţile criticii (numai eu ştiu cîte mesaje telefonice sau pe internet, scrisori, intervenţiii prin terţe persoane mă împresoară din partea lor!), dar nu se dau în lături să-şi arate şi iritarea insolentă, cînd nu li se dă satisfacţie. În ultima situaţie trec la represalii. Dojană, insinuări, sarcasme. De pildă: "Cum, cutare a scris despre mine sau mi-a răspuns măcar la mailuri, şi d-ta cutezi să taci? Cine te crezi ca să-mi faci una ca asta?". Mai multă vreme, recunosc, am încercat să fiu mai tolerant cu această speţă a falsului, dar nu mai merge. Nu mai putem fi buni samariteni, căci avem a face cu un flagel care trebuie tratat ca atare.

Mai numeroşi decît oricînd, condeierii au îngroşat ameninţător stratul veleitarilor care întunecă zarea cum un nor de lăcuste. Mii şi mii de pseudopoeţi asaltează ogoarele publicistice şi... nu fără un oarecare succes.

Cît priveşte criticii actuali, cred că ei pot fi împărţiţi în trei categorii. Prima: cea a criticului să zicem independent, condus de busola conştiinţei sale, care nu se arată dispus a-şi jugula opiniile, a face concesii unor foruri influente pentru a avansa în carieră etc. Dornic a dovedi ceea ce E. Lovinescu numea "neatîrnare de spirit, o deosebită îndrăzneală de cuget pentru a închega, cel dintîi, o părere şi a o apăra cu înverşunare împotriva tuturor". A doua categorie: cea a cîtorva critici "de casă". De bună condiţie literară uneori (factor agravant), apar legaţi de o editură, de o revistă, de o instituţie. Fac, nu în orele libere, ci în cele ale activităţii lor profesionale, un soi de menaj intelectual la simandicoasele "case" în cauză. Nu ies din perimetrul de interes al acestora, aşteptînd după toate probabilităţile să se pensioneze moralmente în funcţiile lor asigurate. Şi o a treia categorie: criticii oportunişti, cei care vor să fie "bine" şi cu o parte şi cu cealaltă, parcă umblînd mereu cu un cîntar pentru a-i echilibra talgerele la fiecare pas. Neputîndu-şi proba consecvenţa, oferă la schimb o atitudine molatic-benevolentă, o ambiguitate aptă de mici adaptări rapide. În ruptul capului nu cutează a "supăra" vreun nume de marcă ori o grupare aflată "pe val", în virtutea unei "armonii" care e o grijă a lor de căpetenie..

Moment aniversar

Cu câteva zile întârziere faţă de data naşterii, în 16 iulie, s-a petrecut un dublu eveniment – aniversar şi lansare de carte – la Centrul Cultural Piteşti, cu concursul Filialei Piteşti a Uniunii Scriitorilor din România. Întâlnirea armonioasă, moderată de poeta şi eseista Magda Grigore, a fost inaugurată de coordonatorii volumului omagial: Dumitru Augustin Doman, redactor şef al revistei „Argeş", şi lector univ. dr. Adriana Lazăr, de la Facultatea de Ştiinţe ale Educaţiei.

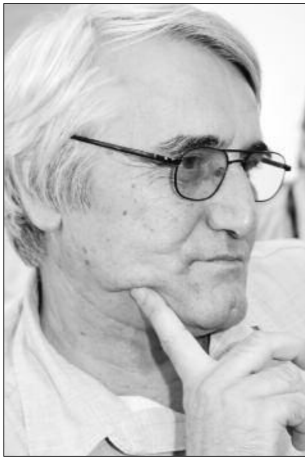
Au vorbit despre sărbătorit colegii săi de la Facultatea de Litere: prof. univ. dr. Ştefan Găitănaru, decanul facultăţii, prof. univ. dr. Constantin Ţibrian, prof. univ. dr. Petru Pistol, lector univ. dr. Lavinia Geambei; i-au urmat: conf. univ. dr. Sergiu I. Nicolaescu, prof. univ. dr. de la Iaşi, stabilit în Piteşti, Ion Popescu Sireateanu, directoarea Centrului Cultural Piteşti, Carmen Elena Salub şi istoricul Radu Oprea. Dintre foştii doctoranzii, l-au omagiat: conf. univ. dr. Georgiana Drăghici, lector univ. dr. Delia Duminică, plus actuala doctorandă Simona Liutev. În cuvinte frumoase, l-au omagiat, apoi, pe Nicolae Oprea - în calitate de critic literar şi preşedinte al Filialei Piteşti a Uniunii Scriitorilor din România – poeţii Dan Rotaru, Denisa Popescu, Maria Chirtoacă, Valentin Predescu, Alexandru Mărchidan, prozatorul Ion Lică Vulpeşti ş.a.

Prin eforturile reunite ale coordonatorilor şi ale Editurii Tracus Arte din Bucureşti, condusă de conf. univ. dr. Ioan Cristescu, a fost editat cu acest prilej volumul omagial **Nicolae Oprea 65 / Un critic exigent şi liber.** Structura volumului a fost prezentată de Adriana Lazăr: **Analize şi evocări** (Mihai Barbu, Mircea Bârsilă, Al. Cistelecan, Stan V. Cristea, Ştefan Găitănaru, Gheorghe Izbăşescu, Ioan Lascu, Ioan St. Lazăr, Nicolae Mecu, Petruţ Pârvescu, Petru Pistol, George Vulturescu, Ioan Cristescu, Amalia Elena Constantinescu, Mădălina-Violeta Dîrmină, Delia Duminică)**; Interviuri** (realizate de Marian Drăghici, Mircea Bârsilă, Ioan Radu Văcărescu, Dumitru Augustin Doman) **Referinţe critice – selectiv** (din volume: Ruxandra Ivăncescu, Petru Poantă, Gheorghe Grigurcu, Andrei Simuţ, Iulian Boldea, Petru Pistol, Ştefan Ion Ghilimescu, Paul Aretzu; şi reviste: Cornel Moraru, Cornel Ungureanu, Gheorghe Grigurcu, Octavian Soviany, Dan Damaschin, V. Fanache, Viorel Chirilă, Jean Dumitraşcu, Horia Gârbea; Vasile Spiridon, Gabriel Coşoveanu, Constantin M. Popa, Al. Cistelecan, Antonio Patraş, Tudor Cristea, Corneliu Vasile, Petre Isachi, Florina Moldovan-Lircă); plus o bogată **Iconografie**.

Aniversarea colegului nostru Nicolae Oprea a prilejuit şi prima reuniune în spaţiul public (de sărbătoare) a familiei sale: soţia, Doina Aurelia Oprea; fiica Adriana Lazăr şi soţul ei Radu Lazăr; fiul Cristian şi soţia sa Anca Oprea; cei patru nepoţi: Radu Petru Lazăr, Miruna, Horia şi Bogdan Oprea. Împreună cu ei, îi urăm încă o dată **La mulţi ani!**

(DELIA D.)

Nicolae Oprea

Lumea e sătulă de idei, de idealuri şi de genii. Sunt un braconier în grădina bunului dumnezeu şi, încerc, fără arme şi curse în laţ, să prind cuvinte şi idei (...) O carte este o boală învinsă doar dacă ajunge cu bine la cititorii săi. Dacă aceşti cititori au ajuns între timp bolnavi şi puţin cretini, atunci cariera de succes a cărţii se transformă din victorie în Calvarie.

I.D. SÎRBU

Nicolae Oprea (semnătură)

Cronica întârziată

„Posteritatea scriitorului" după 25 de ani

Sub genericul inserat în titlu s-a desfăşurat anul trecut la Petroşani un simpozion dedicat lui Ion D. Sîrbu, după 95 de ani de la naştere şi 25 de la moarte. Apărută cu oarecare întârziere, culegerea contribuţiilor colocviale, *Caietele Colocviului Naţional Ion D. Sîrbu* a trecut aproape neobservată în presa literară. Deşi însumează contribuţiile valoroase ale unor exegeţi consacraţi sau scriitori pasionaţi de viaţa şi opera petrileanului cu adopţie craioveană: Jean Băileşteanu, Marian Boboc, Ionel Buşe, Dumitru Augustin Doman, Ion Hirghiduş, Florin Iaru, Ioan Lascu, Clara Mareş (absentă de la colocviu), sus-semnatul, Cassian Maria Spiridon şi Gheorghe Truţă. Deloc întâmplător, coordonatorul volumului (şi al colocviului) este universitarul craiovean Ioan Lascu.

O parte dintre susţinătorii colocvialului înclină spre biografia dramatică a scriitorului marginalizat. În deschidere, poetul Marian Boboc îşi pune în valoare virtuţile de documentarist prin îngăduinţa de „a scotoci prin documentele cancelariei" de la Liceul de băieţi din Petroşani, urmat de Sîrbu între 1930-1934. Înscrierea din catalog, *Sârb I. Dezideriu*, vine să confirme opţiunea mea pentru transcrierea numelui cu *â* în studiul monografic din 2000. Din păcate, în ediţia revizuită din acest an, am renunţat la această opţiune spre a evita confuzii istorico-literare. Văzând că singurul care mi-a dat tacit dreptate a fost Nicolae Manolescu, transcriind astfel numele în *Istoria critică*; chiar dacă opinia domniei sale nu coincide cu a mea. Marian Boboc încheie incursiunea documentară cu transcrierea unui text cvasi-inedit („o emoţionantă evocare a anilor de liceu"), publicat de Sîrbu într-un ziar petroşănean din 1970.

De sfera biografică ţin şi eseurile semnate de Ioan Lascu (*Anticomunismul lui Ion D. Sîrbu*) şi Clara Mareş (*Ion D. Sîrbu şi contemporanii săi. Tipare comporta-mentale*). În chestiunea „delicată" a anticomunismului scriitorului marginalizat, Ioan Lascu distinge modalităţile specifice, implicite sau explicite: *refuzul pactizării, rezistenţa prin operă, rezistenţa individuală în formă continuată*. Se pune accentul pe curajul demonstrat în relaţia cu securiştii şi pe dedublare sau *conştiinţa dublă*, recunoscută de jurnalist într-un pasaj care merită reprodus: „Aş zice: un Ion D. Sîrbu (cetăţean obscur, scriitor neutru, dascăl trăind din nişte lauri banali şi ridicol-învechiţi) şi EU, o conştiinţă chinuită, în criză permanentă, o rană, o întrebare, un ţipăt reţinut, o mare potenţialitate ratată timpuriu şi îngropată de mult sub mâl şi cenuşă". Clara Mareş aprofundează o idee din cartea sa, *Zidul de sticlă*, analizând comparativ comportamentul lui Sîrbu şi al prietenilor săi cerchişti care l-au trădat într-un moment crucial, acceptând să colaboreze cu Securitatea, în „calitatea de martor al acuzării". Chiar dacă „agentul de cameră" Doinaş, când a ajuns „în vârful piramidei sociale", şi-a renegat angajamentul colaboraţionist, păstrându-şi, însă, „privilegiile obţinute".

Dintre evocatori se desprind poetul Florin Iaru şi prozatorul Jean Băileşteanu. În scurta lui alocuţiune, poetul rememorează momentul întâlnirii admirabile cu proza lui I. D. Sîrbu, pe când lucra în „hruba" Editurii Cartea Românească, gestionând, printre altele, cărţile unor „autori români, nefugiţi şi neinterzişi, care, ca un făcut, nu părăseau hruba decât cu aprobare specială". Se numără printre scriitori suspecţi şi Ion D. Sîrbu, în 1983: „iar cartea care m-a luminat era *Şoarecle B şi alte povestiri*". La polul opus se situează prozatorul – în evocarea sa diluată -, care, deşi se manifesta ca discipol al lui Sîrbu, nu a fost deloc impresionat de culegerea de povestiri şi nuvele rescrise după închisoare şi publicate cu mare întârziere. Jean Băileşteanu consideră că la concitadinul său predominantă era „ştiinţa scrierii" şi conchide, fără prea multe argumente: „Sârbu era mai mult un filosof decât un artist". (În paranteză fie spus, opinia aceasta este de largă circulaţie printre craioveni, cum se poate deduce din cronica Gabrielei Gheorghişor consacrată monografiei mele revizuite). Ar fi de corijat din evocarea *Lupul singuratic Ion D. Sîrbu* câteva erori de memorie. De pildă, Lucian Valea, citat de Băileşteanu cu o replică ocazională, nu a fost niciodată „coleg cu el în Cercul de la Sibiu", cum se afirmă la pag. 19.

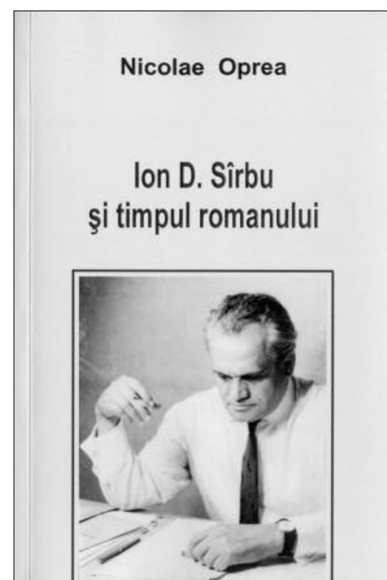
O bună parte din prelegerile reunite în volum îşi află substanţa în *Jurnalul uni jurnalist fără jurnal*. Remarcabile sunt eseurile cu turnură filosofică: *Ion D. Sîrbu. Despre starea de iovie* de Ionel Buşe, *Viaţa ca o metafizică a unei proporţii constante* de Ion Hirghiduş. Apoi, Dumitru Augustin Doman conturează, într-o schiţă-reconstituire, *tabloul din amurgul comunismului realizat de un exilat în propria ţară*. Înzestrat cu aceeaşi inteligenţă disociativă, Cassian Maria Spiridon, expert în arta decupajului, tuşează, mai pe îndelete, profilul moral şi spiritual al scriitorului, cum rezultă din opiniile disipate în *Jurnal* despre regimul totalitarist. Reţin din eseul lui Cassian un pasaj impregnat de patetism: „Tot ce visa, tot ce-şi mai dorea era o minimă libertate, una, cum consemnează, *atâta, cât să-mi permită să scriu, să vărs în mod liber, în formă, furtuna onestă a sufletului şi vieţii mele*. Cam asta doream cu toţii în anii comunismului, foarte puţin, dar acest puţin era totul şi era imposibil de îndeplinit". Unele fragmente citate se reîntâlnesc în „piesa în cinci tablouri" care încheie volumul, semnată de Gheorghe Truţă.

O zi din viaţa unui jurnalist fără jurnal trebuia încadrată într-un fel de Addenda, fiindcă n-a fost, desigur, citită la simpozion. Drama concepută de Gheorghe Truţă după principiul intertextualităţii nu este prima de acest gen; întâietatea îi aparţine lui Toma Grigorie. Dar dramaturgul din Uricani, prozator la origine, şi el admirator necondiţionat al înaintaşului, se vădeşte autorul unui proiect ambiţios de *teatru biografic*, întemeiat pe jurnale intime sau de creaţie ale personalităţilor din zona Olteniei. Proiectul a fost inaugurat de piesa *Alice nu ştie să moară*, trăgându-şi seva din *Jurnalul* lui Alice Voinescu (născută la Turnu Severin). Drama consacrată lui I. D. Sîrbu, din categoria „teatrului de idei", uşor artificială prin structura ei, în care se reconstituie „o zi lungă cât o viaţă" din existenţa jurnalistului clandestin – cu *operă postumă* -, aduce în scenă şi *umbrele* fiinţelor care i-au marcat destinul lui Gary (personajul central): Tatăl, Mama, Blaga. Se alătură acestora întrupările sau umbrele unor personaje (Moşu, Profesorul Mefisto, Caftangiu, Rabinul Sommer) sau umbre de politicieni (Umbra Gorbaciov), contemporani cu scriitorul care va absenta de la premiera vieţii sale (murind în septembrie 1989) „pentru că aşa vrea Dumnezeu".

Memorabile sunt replicile lui Ion D. Sîrbu din dialogul imaginar cu maestrul său Lucian Blaga, reluate de dramaturg ad litteram din *Jurnal* în penultimul tablou: *Lumea e sătulă de idei, de idealuri şi de genii. Sunt un braconier în grădina bunului dumnezeu şi, încerc, fără arme şi curse în laţ, să prind cuvinte şi idei* (...) *O carte este o boală învinsă doar dacă ajunge cu bine la cititorii săi. Dacă aceşti cititori au ajuns între timp bolnavi şi puţin cretini, atunci cariera de succes a cărţii se transformă din victorie în Calvarie. „Nu mai poţi scrie, zicea Flaubert, când nu mai ai nici o stimă faţă de tine însuţi". Iar eu adaug: „Când pierzi stima Limbii în care scrii"*. Apoi... *nu pot scrie decât bătături când pe mine mă doare inima.* (Spre Umbra Blaga.) Ia loc, *preanefericitule Blaga!* (Umbra Blaga se aşază în stânga lui Gary.) *Etapele conştiinţei tale filozofice sunt: scuturarea, luminarea, dezmeticirea şi trezirea. Etapele lucidităţii mele sunt: indoială (fiindcă văd), suferinţă (fiindcă sunt neputincios), amorţeală (din cauza muririi) şi viziunea analgezică (ontică).*

În chip expresiv, pe coperta *Caietelor*..., realizată de „custodele" Casei memoriale de la Petrila, Ion Barbu, este reprodusă fotografia participanţilor la colocviu (în faţa casei), grupaţi în jurul sponsorului-prieten Costel Avram, peste care se suprapune simbolic imaginea lui Ion D. Sîrbu plecând din lume (dintr-o altă fotografie memorabilă).

P. S. Dintr-o eroare greu explicabilă, în *România Literară*, nr. 30/ 2015, comentariul critic al Gabrielei Gheorghişor referitor la ediţia revizuită a monografiei mele despre Ion D. Sîrbu este ilustrat cu coperta primei ediţii, de acum 15 ani. Dacă nu e o neglijenţă a autoarei pătrunzătorului comentariu – nu prea convinsă de valoarea prozatorului -, greşeala tehnoredactării trebuia îndreptată în numărul următor; ceea ce, din pricini obscure, nu se întâmplă. Reamintesc că ediţia a II-a din *Ion D. Sîrbu şi timpul romanului* a apărut în 2015 la Editura Bibliotheca din Târgovişte, diriguită de prozatorul şi istoricul literar Mihai Stan. Reproduc coperta:

cronici

Liviu Ioan Stoiciu

Ce se știe și ce nu se știe. *Familia* — debut

Ce se știe. Revista de cultură *Familia*, apărută acum 150 de ani, în 5 / 17 iunie 1865, la Pesta (din 27 aprilie 1880 ea apare la Oradea; *„era o revistă românească într-un stat maghiar sau dualist austro-ungar”*; a apărut și săptămânal; o revistă enciclopedică, aici s-a vorbit prima oară de Marx și de teoriile lui, de exemplu; în 1877 avea peste 1800 de abonați!), a fost fondată de Iosif Vulcan, care avea 24 de ani în 1865. Citesc în prezentare: *„Prima serie a revistei* Familia*, cea de sub conducerea lui Iosif Vulcan, este un caz unic în analele publicisticii românești, prin longevitatea ei de patru decenii”*. Adică s-a oprit în 1906, cu puțin înainte de dispariția lui Iosif Vulcan, scriitor și publicist, membru al Academiei Române. Alte trei serii au fost scoase de M.G. Samarineanu, scriitor și el și publicist: două, la Oradea, în România Mare (1926-1929; 1934-1940), a treia, seria 1941-1944, apare la București, după pierderea Ardealului de Nord. Eu am crescut cu ultima serie (a cincea; începută în 1965, la împlinirea centenarului *Familiei* — sub conducerea lui Al. Andrițoiu până în 1990, și apoi a lui Ioan Moldovan, fiecare împlinind 25 de ani de domnie... Nu mai intru în istoria revistei. Mă pun în anul 1866: unde să publici poezie, *ca adolescent*? Cu cetățenia Principatelor Unite ale Moldovei și Valahiei, Eminescu avea conștiința tuturor provinciilor limbii române, aflate în 1866 sub imperii (Transilvania și Maramureșul, Banatul și Bucovina, cu Suceava cu tot, erau sub Imperiul Habsburgic; Basarabia era la ruși; iar Dobrogea, cu Constanța și Tulcea, era la Imperiul Otoman)... Ce reviste existau atunci pe piața limbii române (așa cum arăta ea, limba, ba franțuzită, ba latinizată etimologic, ba fonetizată; nu mai pun la socoteală neunificarea ortografiei)? Revista *Convorbirile literare* avea să apară un an mai târziu, în 1867. La Iași, *Dacia literară* a lui Kogălniceanu, oprită după trei numere în 1840, a reapărut în 1859 după unirea principatelor, într-un singur volum? Nu intră în discuție. Sau la București, *Revista Română* a lui Odobescu? Nu, se oprește în 1863. Poate *Foaia pentru minte, inimă și literatură* a lui Barițiu, la Brașov: dar în 1865 își oprește și ea apariția (apropo, Iosif Vulcan a urmat cu *Familia* calea acestei *Foi literare*). Ar mai fi și *Foaia Soțietății pentru literatura și cultura română în Bucovina* a lui Hurmuzachi, reluată în anul 1865... Culmea, Eminescu îi scria taman din Cernăuți scrisoare lui Iosif Vulcan, care i-a răspuns la „Poșta Redacțiunei” a *Familiei:* „Cu bucurie deschidem coloanele foaiei noastre acestui june numai de 16 ani, care în primele sale încercări poetice trimise nouă ne-a surprins plăcut”. Cernăuțiul era pe atunci, asemenea Pestei, unde apărea *Familia*, în Imperiul Habsburgic. O notă (Wikipedia): *În 11 martie 1865, M. Eminovici (de la Botoșani) a solicitat pașaport pentru trecere în Bucovina. În toamnă s-a aflat în gazdă la profesorul său de limba română, Aron Pumnul, ca îngrijitor al bibliotecii acestuia. Situația lui școlară era de „privatist“... În 12 / 24 ianuarie 1866 moare Aron Pumnul. Elevii scot o broșură, „Lăcrămioarele învățăceilor gimnaziști (Lăcrimioare... la mormântul prea-iubitului lor profesoriu)”, în care apare și poezia „La mormântul lui Aron Pumnul” semnată* M. Eminoviciu, privatist. *La 25 februarie / 9 martie (stil nou), el debutează în revista* Familia*, din Pesta, a lui Iosif Vulcan, cu poezia „De-aș avea”. Iosif Vulcan îl convinge să-și schimbe numele în Eminescu și mai târziu adoptat și de alți membri ai familiei sale. În același an îi mai apar în „Familia” alte cinci poezii. În iunie 1866 a părăsit Bucovina și s-a stabilit la Blaj cu intenția mărturisită de a-și reîncepe studiile. În perioada 27 - 28 august 1866, a participat la adunarea anuală a ASTREI, la Alba Iulia. În toamnă, a părăsit Blajul și a mers la Sibiu, unde a fost prezentat lui N. Densușianu. De aici a trecut munții și a ajuns la București.* Unde în altă parte ar fi putut să-și publice Eminescu poezii în 1866? În revista satirică *Aghiuță* a lui Hasdeu (sau în altă revistă a lui, *Arhiva istorică a Românei;* amândouă revistele au fost scoase din 1864), de la București? Firește, nu mai existau demultișor publicațiile *Albina Românească* a lui Asachi (exista în 1866 o *Albina* în perimetrul transilvan), nici revista *Curierul Românesc* a lui Heliade. Își încetase apariția și *România literară* a lui Alecsandri, revistă inițiată din 1855. Exista *Telegraful român*, la Sibiu, foaie a lui Șaguna. Iar revista cu caracter enciclopedic *Aurora Română (Foaie beletristică)* a apărut la Pesta până în 1865, editată de Ioanichiu Miculescu (ea avea să reapară la Cernăuți din 1881, editor Ion I. Bumbac), anticipând și ea *Familia*. Pe de o parte. Pe de altă parte:

Ce nu se știe. După 108 ani, un amărât din România comunistă (Românie tot fără Basarabia și fără jumătate din Bucovina), a fost publicat cu un grupaj de poeme și a fost prezentat de Ștefan Aug. Doinaș în *Familia*, la Poșta redacției cu titlul: „Liviu Ioan Stoiciu — Realul cu plasmă poetică” (un citat mic: *„M-a surprins mai întâi lipsa de prudență cu care Stoiciu manevrează cuvintele: limbajul uzual, ca și cel consacrat de uzanțele literare, vocabulele frumoase și cele rebarbative se întâlnesc la el, într-un amestec ce trădează o dorință încrâncenată de singularizare într-o plasmă a realului, cu tot ce acesta are ca fascinant sau respingător. Nici o spaimă de cuvinte...”*). Să fiu iertat pentru ironie și ingerință (pentru amestec ilegal, intervenție în treburile... istoriei literaturii române; sper să nu fiu înțeles greșit și să nu faceți nici o legătură cu Eminescu, când pomenesc de debutul meu din *Familia*; rămân în paranteză: domnul Alexandru Seres, care-mi tot poartă critic de grijă la *Familia* de azi, la „Revista revistelor”, e rugat să se abțină de această dată de la orice considerație inamicală). Când scriu aceste rânduri nu sunt la București, să verific exact datele, dar știu că era în 1974 (aveam 24 de ani). Cu un an în urmă, în 1973, acest amărât de care vă vorbesc a avut șapte tentative de sinucidere (cu șapte salvatori; sunt consemnați în jurnal), convins că a ratat totul pe această lume. În decembrie 1973 a încercat să o termine cu Verde de Paris (pus într-o sticlă de Pepsi, plecat cu ea din București într-o geantă în care mai avea manuscrise, fără vreun leu în buzunar), lăsat pe mâna unui prieten poet, dus până în nordul Moldovei, în speranța că-i trece nebunia (din motive de frig, foame și sete, nesomn). Ajunși la Năsăud a vrut să pună capăt aventurii, dar amărâtul de care vă vorbesc n-a mai găsit sticla de Verde de Paris (i-a aruncat-o prietenul poet) — a urmat un dezastru, nu s-a gândit că mai există și alte feluri de a te sinucide (să scapi de toate grijile), de pildă să se arunce de pe vreun bloc înalt. Sau să se arunce în fața trenului, nu, din contră, s-a urcat în primul tren din Năsăud, la întâmplare, să mediteze, uitat în... așteptare cosmică (toată viața a așteptat un semn de sus, degeaba) și a coborât la... Târgu Mureș, a mers la redacția *Vatra*, unde era Dan Culcer, i-a lăsat poeme și i-a cerut 100 de lei „drept de autor”. Cu acești bani a venit la casa părintească, la Adjud, unde... a definitivat primul lui volum de versuri, în 1974, până atunci nu-i trecuse prin cap să o facă. Și-a vândut casa moștenită de la mama lui (moartă când avea un an și patru luni, trăsnită în bucătăria de vară, la Cantonul 248) și s-a întors la București să-și continue boema: beții, femei, tutun (conducea și un cenaclu studențesc, intitulat „3,14”)... Până ce s-a trezit arătat cu degetul de Ștefan Aug. Doinaș în *Familia*, adevărat eveniment personal — în sfârșit, debutase cu adevărat, și nu oriunde! Brusc, a conștientizat că există și o cale de reabilitare în fața propriilor lui ochi. Nu contează că nu s-a trezit la realitate nici atunci (abia după ce i s-a născut un copil, în următorul an, căsătorit la Focșani, s-a adunat de pe drumuri și a șters cu buretele tot ce fusese până atunci, devenind „om serios”; atât de serios, că se cruceau cei cel cunoscuseră în prima lui tinerețe, boemă lui durând șapte ani). Punct.

Ce voiam să spun, de fapt, e că revista *Familia* face parte și din destinul meu, atâta cât e el.

***

Trebuia să fi citit acest text la Oradea, la Zilele revistei *Familia*, organizate de directorul Ioan Moldovan în 25-26 iunie 2015, n-am apucat. În plus, am pus pe hârtie și ***Familia* duce steagul:**

Dintre revistele de cultură care apar azi, *Familia* din Oradea duce steagul — s-a născut în 1865, acum 150 de ani, ani care se confundă cu istoria literaturii române originale (racordată la literatura europeană sau

occidentală, dacă pot să spun așa). Revista *Convorbiri literare* a apărut în 1867 (la Iași, apoi din 1886 la București). Iar în 1868 apărea la Brașov revista *Transilvania*, „pentru literatura română”. E adevărat, *România literară* (a lui Alecsandri) a apărut la Iași în 1855 (dar a fost suprimată după un an), ea nu poate fi comparată cu *Familia* și nici cu săptămânalul de azi cu același nume (care până în 1968 era *Gazeta literară*, apărută din 1954). Nu mai spun că a apărut la Iași, în 1840, *Dacia literară* (a lui Kogălniceanu), dar a fost suprimată după trei numere... Nu știu, mai apare azi revista *Literatorul* (a lui Macedonski), înființată la București în 1880? Revista *Contemporanul* apărea la Iași în 1881. Revista *Tribuna* a fost fondată de Slavici la Sibiu în 1884. Iar *Vatra* (apărută la București, condusă de Caragiale, Coșbuc, Slavici) a apărut în 1894. Altfel, dintre revistele de azi de tradiție, *Viața Românească* a apărut abia în 1906 (când și-a oprit apariția prima serie a *Familiei*, a lui Iosif Vulcan!). Oricum aș lua-o, *Familia* rămâne pe primul loc. Merita să consemnez și acest aspect.

Florea Burtan

Înveşmântat în înserare

M-am îmbolnăvit de ochii tăi,
M-am înveşmântat în înserare,
În odaie am rămas doar noi,
Restul, e o candidă mirare.

M-am îmbolnăvit de sânii tăi,
Uite-i cum dau buzna şi mă ceartă! –
Frăgezimi de iarbă de pe văi,
Mere dulci din mărul de la poartă.

M-am îmbolnăvit de gura ta –
Miere prin miresme strecurată,
Din pridvorul ei, n-aş mai pleca,
Precum drumul obosit sub roată.

M-am îmbolnăvit de trupul tău.
Ce frumos mă leagănă şi ninge!
L-a cioplit, din soare, Dumnezeu,
Picurându-i raze moi în sânge.

M-am îmbolnăvit până-n tării,
M-am înveşmântat în înserare,
Mi-este dor, mi-e sete, aş pluti,
Doamna mea de crin şi de ninsoare!...

Îmi e dor să petrec

Gura ta îmi spune c-am să plec,
Ochii tăi mă roagă să rămân,
Îmi e dor o noapte să petrec
Şi în alte zodii să m-adun.

Uite cât eşti astăzi de frumoasă !
Trupul tău m-a asuprit destul,
Focul umblă, despletit, prin casă,
Vinul scânteiază-n căni, fudul.

Aş muri, aici, a câta oară?
Dar ceva mă-ndeamnă să ascult
De-un desfrâu cu sunet de vioară,
Întâmplat, iubito, mai demult,

Când eram nepăsător de tânăr
Şi umblam cu pletele în vânt
Şi-aveam aripi de cleştar pe umăr,
Ca un înger însetat şi blând.

Jefuieşte-mi umbra şi mă lasă,
Neştiut de nimeni, să mă duc
Pe-o cărare veche şi umbroasă,
Altfel, pân` la ziua mă usuc!

Gura ta îmi spune c-am să plec,
Ochii tăi mă roagă să rămân,
Mi-este dor o noapte să petrec
Într-o crâşmă veche din cătun....

Trupul meu e gata să te plângă

Trupul tău suspină, când l-ating,
Trupul meu pe răni se răstigneşte,
Te-oi prăda, când stelele se sting
Şi când umblă vântul pe muteşte.

Adineauri, nu erai frumoasă,
Acum, iată, abia pot să-ndur
Frumuseţea ta melodioasă,
Cu tot raiul lumii împrejur.

Aş putea să-ţi spun câte se spune,
Când în patul dalb te risipeşti,
Să dau drumul haitelor nebune
De răsfăţ şi patimi pământeşti.

Ţi-este somn ori poate mi se pare?
Prin unghere s-a făcut târziu,
Sau eu sunt sositul, prin ninsoare,
Îmbrăcat în ger trandafiriu?

Am oprit şi ceasul, să nu bată,
Clipele le-am zăvorât în nori,
Să nu plece, doamnă, niciodată,
Cum nu pleacă mierea de pe flori.

Ne-om iubi în noaptea cea mai lungă,
Cu migală, obsedant şi puri,
Ochii mei sunt gata să te plângă,
Precum vântul tânăr prin păduri...

Ţi-am zidit altar în ochii mei

Ţi-am zidit altar în ochii mei,
Chipul ţi l-am zugrăvit pe mere coapte,
Cu miresmele furate de la zei,
Într-o dimineaţă, într-o noapte.

Adusesem lângă praguri raiul tot,
Părul lung ţi-l pieptănam cu soare,
Să mă-nec în el, să-l trec înot,
Ca un duh ajuns la disperare.

Ameţisem de prea mult noroc,
Eram dorul care doruri naşte,
Lacrima ce şieşi îşi dă foc,
Într-un pui de crâng, în zi de Paşte.

Vremea trece, s-ar putea să pier
Prea de tânăr, de o moarte lină
Şi, de-aceea, iată, am să-ţi cer
Partea mea de rugă şi lumină.

Ţi-am zidit altar în ochii mei,
Ca doar ei, iubito, să te vadă
Când pe drumuri s-o făcea polei
Şi vor plânge îngeri prin ogradă...

Vei curge-n mine, ca mătasea...

Ademeneşte-mă, iubito,
Cu vorbe dragi şi rugăminţi,
Şi voi uita că am, acasă,
Copii, soţie şi părinţi.

De dorul tău, le-oi spune verde
Numai cuvinte mincinoase,
Să pot pleca, să fug, la tine,
Când ceasul bate ora şase

Şi seara cade peste lume,
Ca o perdea, foşnind uşor,
Acoperindu-mi rana, paşii
Şi sufletul rătăcitor.

Deschide-mi poarta, lasă luna
Să izvorască din fântâni,
Să-mi lumineze iarăşi drumul
Uitat de zece săptămâni.

Aprinde lampa gânditoare,
Pune-o la geamul dinspre zori,
Şi lasă patul să ne soarbă,
Cum s-a-ntâmplat de-atâtea ori.

Şi lasă-mi mâinile să cânte,
Neauzit, pe ai tăi sâni,
Pe umeri, pe genunchi, pe coapse,
Pe lacrima ce ţi-o amâni.

Vei curge-n mine ca mătasea
Prin frunza limpede de duzi,
De te-oi striga, să nu iei seama,
Şi doar cu trupul să-mi răspunzi.

Vom traversa străvechi tărâmuri,
Înlănţuiţi şi însetaţi,
Ca o mireasă şi un mire
În zi de Paşte cununaţi.

Şi nopţile vor fi prea scurte
Şi zilele vor fi prea lungi.
Ce faci, m-aştepţi sau eşti departe
Şi resemnată, şi mă plângi?

Aş zbura, dar nu am aripă

Umbra ta înnoptează-n lumină,
Umbra mea e plânsă de nori,
Tot mai des mă lovesc de o uşă străină,
Tot mai des mă adun din erori.

Întind mâinile, şi nu am hotar,
Plec din nou, deşi, abia am venit,
Îmi joc, zilnic, destinul, la zar,
De primejdii mă las, îndelung, jefuit.

Sunt chiar drumul ce nu mai ajunge,
Sunt chiar apa ce crapă de sete,
Sunt zăpada pătată de sânge,
Golul viscolit dintre două planete.

Cineva îmi face semne ciudate, să tac,
Cineva se închide, în mine, şi ţipă,
Aş dormi pe o frunză, dar nu am copac,
Aş zbura, dar nu am aripă...

Adun singurătatea în plic

A căzut o zăpadă din veacul trecut,
Şi zăpada e plină de răni călătoare.
Casa în care stau are geamuri de lut,
Somnul a adormit, obosit, în picioare.

Nu-mi vorbi, nu-mi mai spune nimic
Despre întâmplările ne-ntâmplate,
Adun zilnic singurătatea în plic,
O păstrez pentru clipe înfometate.

Cel plecat, s-a întors mai bătrân,
Cel ce pleacă, are chip de ţărână,
Îi aud cum mă-ndeamnă aici să rămân
Sau să plec, cu târziul de mână.

A căzut o zăpadă din veacul trecut,
Şi zăpada e amar de fierbinte.
Cel plecat s-a întors şi-a tăcut,
Cel ce pleacă e trădat de cuvinte.

Caut ce nu am pierdut

Unde sunt nopţile mele de crin?
Unde eşti tu, răzvrătire frumoasă?
Te aştept, resemnat, la un capăt de drum,
Nu mai am nume, nu mai am casă...

Mi-e sete şi cerşesc, la răscruci, o fântână,
Mi-e foame, şi grâu nu mai am,
E târziu, curg arbori din lună,
Cu păsări îngheţate, pe ram.

Ninge cu răni, dinspre azi către ieri,
Cine n-are lacrimi, să vină să ia,
Somnul cade în somn, retezat de dulgheri,
Şi aşterne cenuşă peste inima mea.

Caut mereu ce încă nu am pierdut,
Cărările dau cu pietre, în mine,
Din această pedeapsă, numai eu am băut,
Amurgind lângă praguri străine...

Ţin în braţe o rană duioasă

Sângele meu miroase-a tristeţe,
Carnea - a rug viscolit,
Ţin în braţe o rană străveche,
Despre care, niciodată, nu v-am vorbit.

Acum, am nevoie de veşminte uşoare,
De aripi străvezii şi subţiri,
Mâine, voi zbura, fericit, la-ntâmplare,
Peste golul dintre două uimiri.

Facem apelul, să vedem cine
Va pleca, neştiut, dintre noi,
Numărătoarea începe cu mine
Şi se opreşte, obsedant, la doi.

Execuţia va fi, din nou, amânată,
Ceva se întâmplă, cineva a trădat,
Puştile nu au mamă şi tată,
Pentru ele, moartea e un dans demodat.

Ape voi trece şi munţi de zăpadă,
Până la tărâmul promis,
Voi duce, în lume, cea mai vie dovadă
Că nu am pierit, sufocat de plictis...

Execuţia va fi, din nou, amânată,

Ceva se întâmplă, cineva a trădat,

Puştile nu au mamă şi tată,

Pentru ele, moartea e un dans demodat.

Adrian Frăţilă

Curtea cu prieteni

Lui Viorel Gârbaciu

Mi-au venit prietenii la curte
Amânăm tristeţea după sărbători
Zilele-mpreună sunt aşa de scurte
Preacinstite sfetnic, umple-i cu erori

Cât eu bat şindrilă proaspătă pe casă
Du-i să afle tihnă colo sub arţari
Spune-le că-n vremea asta fumegoasă
Nu ne mai găseşte moartea necesari

Spune-le că-s prinţul fericit al lumii
Apoi adevărul că-i iubesc pre ei
Iată-i – lângă stâlpul răstignit al múmii
Ţin în palme licăr după obicei

Aş fi-ntins alaiuri întru-ntâmpinare
Cum pentru prieteni s-ar fi cuvenit
Dar captiv în spaţiul fără de hotare
Avuţia-ntreagă mi s-a risipit

Dacă-i văd îmi pare vistieria plină
Fulgere se-nchează-n miezul scoicii pur
Şi oricât mă doare semnul de rugină
Ce crestează anii – mai uşor îndur

Sfetnice, e ceasul să aştern merinde
Oare va fi prânzul searbăd şi puţin
Când îi simt alături sceptrul meu cuprinde
Totul. Şi potirul inimii le-nchin.

Balada trofeelor de vânătoare

Înfăşuraţi în mantii de ceaţă argintie
Mărşăluim pe-aceleaşi vechi dealuri şi prin văi
O rânduială simplă încoronează ochiul
Ţintind rugina toamnei în toţi cocorii săi

Începe vânătoarea şi intru în hăţişuri
Să adâncesc cu puşca muţenia sub ploi
Când ne opreşte cornul, în raniţa subţire
Noiembrie rămâne vânatul meu. Apoi

Un nou inel se-nchide-n sigilii de răşină
Şi-n mijlocul pădurii pierzându-şi rostul lor
Ca nişte focuri albe la marginea zăpezii
Se mai aud hăitaşii cei mulţi şi fără spor

Iar când ceremonia retragerii se stinge
Ne pomenim deodată noi înşine sub cer
Trofee ostenite – atinse de stindardul
Răsunător şi veşnic al frunzelor ce pier.

Balada galerei de aur

Printre rugini şi naufragii
Treceau magnifici şi suavi
În miezul vâslelor de aur –
Stăpâni şi tot ei cor de sclavi

Mai sus ca veacul pe catarge
Îi mistuia un dor flămând
Şi toate porturile lumii
Nu i-au putut zări nicicând

Topeau din fulgere odoare
Şi erau parcă ireali
Doar că le zuruiau pe trupuri
Verigi de umbră şi corali

Îi aşteptau la ţărm popoare
Care-auzeau de ei în vis
Însă ce mări îi luminează
N-a ştiut nimenea precis

Numai când ocna galaxiei
Peste furtuni albea regal
Era găsit între moluşte
Chip din mireasmă de santal

Şi cum această-nfăţişare
Se întâmplase foarte rar
Îl arătau prin iarmaroace
În sarcofag de chihlimbar

De mii de ani scriau istorii
Că nava nu-i decât un mit
Dar o-ntâlneau în larg pescarii
Care-napoi n-au mai venit.

Balada poetului balcanic

Navighez pe strada cu arţarii umezi
Coşurile-s tunuri descărcate-n piept
Zilele sunt ţărmuri unde pescăruşii
Mai ratează-n valuri zborul alb şi drept

Zace în vitrine firea mea stătută
De poet balcanic trist şi fără rost
Iar după perdeaua burgului se zvântă
Genele pe care răstignit am fost

Pâinea grea aruncă brutării în aer
Ceasul primăriei pendulează-n vid
Cinematografe mişcă nişte ziduri
Oferind regate de celuloid

Aş pleca în trenuri pline cu lumină
Când vor trece şeful gării va orbi
Însă dintre linii ceferişti eterici
Trag pe aşteptare o cortină gri

Arborează seara vechile-i stindarde
Şi-a închis geamia turlele-n Coran
Un căţel îmi muşcă inima spre prieteni
Spânzuraţi de gâtul unui nou chiolhan

Umbra-mi eşuează dur la pragul casei
Când răsare luna în biografii
După mine uşa cade ca o ceaţă
Şi-nfioară praful mutei sonerii

Dar Pegas nechează şi despică ora
Vom aprinde oare zorile-mpreună
De pe altă lume-i fulgeră arípa
Să-mi atingă cerul frunţii. Noapte bună!

Balada artistului

Lui Florin Piersic

Sub ale lumii triste reflectoare
El proclama împărăţii solare
Când era ger lăsa uşor să cadă
O pulbere de aur pe zăpadă

Jura că sunt nisipuri cât Sahara
Şi iarna semăna atunci cu vara
Trăia mereu alt personaj fantastic
În trupul smuls din riduri şi elastic

Dar se zvonea că stelele îl muşcă
Prins de nesomn umbla ca fiara-n cuşcă
Şi îi creşteau prin sânge nişte turle –
În vârful căror n-a-ncetat să urle.

Balada nebunului din suflet

Ţin un nebun în suflet vreau să zic
Ţin un nebun frumos pe cât se pare
Unde credeam că n-ar mai fi nimic
Neliniştit descuie coridoare

Când mintea pietruită nu mai taie
Decât orizontale-alcătuiri
Nebunul meu frumos umblă-n tramvaie
Şi-mparte lumii straiele-i subţiri

Iar când mi-e gura arsă de cuvinte
Şi fraţii îmi trimit iubire-n plic
Doar el îmi udă buzele cuminte
Nebunul meu din suflet vreau să zic.

Balada marelui mutilat

Marelui mutilat i-a rămas tăcerea
El însuşi a cuvântului statuie
Pe falnicul morman al imposturii
Când flacăra victoriilor suie
Anemică pe miile de-nfrângeri –
Ca un drapel din ţara nimănui
Desfăşurat în cinstea desfrunzirii
Ultimei ramuri ninse de gutui

Şi se deşiră sacii de merinde
Pe zimţii fulgerând în depărtare
De parcă bate Dumnezeu pământul
Ca pe-o sălbăticiune foarte mare

În hăituiala căreia trec puntea
La înălţimea sângelui când ţip
Până ce puntea nu mai are maluri
Până vâltoarea nu mai are chip.

Balada tristului hidalgo

Hidalgo tristul tot rezistă
În visul unui greu destin
Prin crăpăturile din veacuri
De-a căror pulbere e plin

Mai rătăceşte-ntre fantasme
Ecoul ochilor blajini
Zărind însângerate coifuri
În clopotele unor crini

Cu lancea tarilor miresme
El pururea va fi străpuns
Dar să-l străpungă îndoiala
Nu sunt miresme-ndeajuns.

Balada muţeniei

Sever se aşezase al nopţilor totem
Adulmecând căderea pe ultimele trepte
Era târziu şi n-aveam corăbii să rechem
Şi nici arhipelaguri spre care să se-ndrepte

Să speri – în timp ce podul mai cumpănea-n pivoţi –
Chemând însoţitorii peste câmpia goală
Nu s-a deschis pământul când i-am zărit pe toţi
Lovindu-mă din turnuri cu pietre şi cu smoală

Şi să învingi în lupta de-a vrea să te prefaci –
Însuţi duşman şi stemă pe flamurile tale –
Cât ei zburau cu tropot – ca nişte pitpalaci
Înverşunaţi că-n ouă nu cântă catedrale...

S-au scurs prin strâmta poartă într-un cortegiu stins
Şi-am amuţit de scârba străinelor vedenii
În inima pustiei doar nepătrunsul Sfinx
Îşi oferea pe-un urlet imperiul de muţenii.

Balada veşniciei

Tatălui meu, Victor

Te-aşteaptă – rezemând parcă zăpezi –
Sub cumpăna sprâncenelor cărunte
Ochii imenşi ca nişte catedrale
Incendiate tainic pe un munte

Lacrima ta cât ziua nou-născută
Despică poarta zărilor în două
Şi te trezeşti că veşnicia-ncape
În galaxia boabele de rouă

Înalţi uşor o frunză – ca o cupă
Din care setea soarbe umbră deasă
Şi simţi cum în răcoarea vie ară
Tot neamul răstignit pe plug şi coasă

În dimineaţa plină de izvoare
Şi clopote-nţepând prin luminiş
De unde câte unul se strecoară
Şi trage dealul peste el furiş

Dealul până târziu îngenunchează
Aici un deal e-o colivie rară
În care tot se adâncesc bătrânii
Uitând câte o pasăre afară.

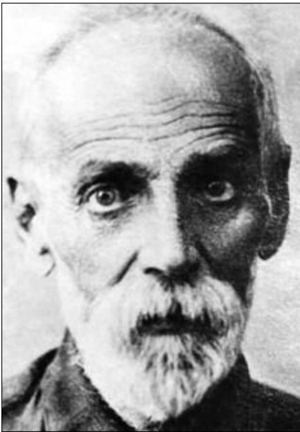
Începe vânătoarea şi intru în hăţişuri
Să adâncesc cu puşca muţenia sub ploi
Când ne opreşte cornul, în raniţa subţire
Noiembrie rămâne vânatul meu. Apoi

Un nou inel se-nchide-n sigilii de răşină
Şi-n mijlocul pădurii pierzându-şi rostul lor
Ca nişte focuri albe la marginea zăpezii
Se mai aud hăitaşii cei mulţi şi fără spor

Din poezia lumii

Vasili MAZURIN (1872–1939)

În traducerea lui LEO BUTNARU

Care ar fi motivele din care o parte din textele lui Vasili Mazurin sunt încadrate avangardismului? – se întreba Ghennadi Ayghi, dat fiind că, în mare, poezia acestuia e categoric străină futurismului. Însă, spre sfârşitul vieţii, Mazurin s-a dovedit a fi printre novatorii prozodiei ruse, spre aceste căutări creatoare „îndrumându-l” Walt Withman, de creaţia căruia, precum se ştie, se leagă, implicit, întreaga epocă a avangardismului european. Precum spunea acelaşi Ayghi, avangarda nu ar fi „deplină”, fără a i se cerceta şi „împrejurimile” (dar şi împrejurările) în care s-au manifestat şi alţi autori, angajaţi şi ei, implicit, în modificările structurale ale discursului artistic. Unul dintre aceştia a fost şi Vasili Mazurin – poet, dramaturg, adept al doctrinei spirituale predicate de Lev Tolstoi. Absolvent al Institutului Pedagogic, după care a predat în gubernia Herson. Mai apoi s-a transferat la Moscova, fiind angajat la Institutul de Învăţători, unde se străduia să propage tolstoismul ca viziune social-pedagogică. În regie proprie, a publicat volumul de versuri „În împărăţia vieţii” (1926).

„ÎNTRE DOUĂ MUŢENII...”

Între două
Imense muţenii –
Tăcerea de până la naştere
Şi tăcerea de după moarte –
Mi-e dat să rostesc cuvântul.
Învăţ a-l rosti
Cu vrednicie.
Pentru că
Doar o singură dată
Îmi este dat cuvântul –
Şi dacă-l ratez,
Îl distrug?!

(22.V.1924)

„ARŢARUL AŢIPI...”

Arţarul aţipi.
De veghe stă doar frunza santinelă,
Ocrotind cu osârdie
Tihna întregului frunziş,
Clătinându-se alandala
Pe lungu-i peţiol.
Abia de se-nfioară vântul,
La chemarea santinelei
Arţarul freamătă...
Frunza mea de pază –
Inimă înfiorată –
Totdeauna mă vesteşte
Că se porneşte asprul vânt.
Dar regret – eu mai dorm,
Ratându-i începutul
Şi de multe ori
Mă trezesc deja-n plină furtună.

(27.VI.1924)

COSAŞUL

Cosaşul doarme,
Învelit de vise
Din ierburi şi flori
Şi parcă purtat spre cer
De arome-n risipire
Şi tril de ciocârlie.
Iar în aşternut
Sforăie un trup mare
Neputincios şi jalnic
Cu grumazul roşu
Şi braţe noduroase.
Cosaşului nu-i este de zi,
Nici de soare: în luncă
El a băut tăria dimineţii,
Îmbătat de frumuseţea ei divină.
Ce-ar putea să spună dânsul,
Dacă somnu-i va dura o veşnicie?
„Mulţam,
Mi-am câştigat prin muncă
Împărăţia de aur
A bucuriei netrecătoare!”

(30.VI.1924)

„NU TE PIZMUIESC...”

Eu nu te pizmuiesc,
Soare ceresc:
Tu arunci razele,
Eu le ridic;
Pentru tine ele nu sunt decât
Fire de păr căzute din creştet.
Pentru mine însă –
Viaţă şi frumuseţe.

(18.VII.1924)

„SECERIŞUL ÎNCĂ NU S-A SFÂRŞIT...”

Secerişul încă nu s-a sfârşit.
Încă nu e timpul de-a număra snopii.
Veniţi, cosaşilor, după mine –
Mai avem multe de făcut,
Nu e timp de pierdut.
Să ne afundăm până peste cap
În aurul grânelor,
Să ne afundăm astfel,
Încât cei ce vin din urma noastră
Să vadă doar pâinea,
Fără a ne vedea pe noi.

(22.VII.1924)

„UMBRA-I MAI MINUNATĂ DECÂT BUCHETUL...”

Umbra-i mai minunată decât buchetul:
El e nemişcarea,
Iar ea e curgere lină...

La fel şi poezia:
Ea mai minunată decât poetul.

(20.III.1925)

„ÎNFRICOŞĂTOARE ŞI MINUNATĂ-I LUMEA...”

Înfricoşătoare şi minunată-i lumea,
Când se înalţă
Sufletul creator.
Atunci în azuriul bolţii
Tresar fulgere
Şi razele abia de conturează
Izvodul unei vieţi
Atât de tainice.
Acolo-i singurătate, înţeleaptă îngândurare...
Şi în profunzimea marii îndepărtări
Nevăzutului om-astru
I se năzăresc oameni stelari
Ce-i sunt asemănători.

(28.III.1925)

„ÎMI ESTE MILĂ DE FLORI...”

Îmi este milă de flori:
De ce le-au rupt? –
Ele sunt vii!
Nu e demn să te încânţi
De cadavrul miresei.
De ce au adus
Ochii miresei
Pe masa moartă,
Punându-i alături
De trupul peştelui
Şi plăcinta dulce?

(15.IV.1925)

ÎN STRADĂ

Un copil în cămaşă roşie
Dă cu pumnişorii în văzduh,
Sărind cât mai sus pe picioarele-i goale.
El zboară într-acolo,
Unde bucuriile sunt uitate.
Pe trotuar
Un mujic mângâie-o pisică –
Bărbatul se străduie
Să nimerească acolo,
Unde îţi poţi aminti de bucurii.

(4.VII.1927)

* * *

Cizmarul merge
De unul singur prin câmp
Şi cântă:
„De n-ar fi vin mult şi bun, –
Să te dregi nu ai gândi;
Dacă eu n-aş fi pe lume, –
Nici veselie nu ar fi”.
Ne dăm bineţe.
Stăm şi hohotim.
El spune:
„Mă pornii de dimineaţă,
Însă, iată, n-am ajuns:
Ce bine este aici!”
Cizmarul arătă
Spre iarbă şi spre tufăriş,
Adăugând:
„Asta e, lucrezi,
Lucrezi,
Dar şi de veselie nu uita”.
Era băut, dar om de treabă.

PE PAJIŞTE

Ce bine e,
Uşor şi liber.
Peste fiece fir de iarbă
Pluteşte iubirea.
Şi eu plutesc cu ea
Fără trup, fără dorinţe.
Şi chiar fără-ntrebări –
Încotro? De ce?
Doar plutesc, şi-atât.

6.VI.1924

* * *

Tot mai tumultoase, mai tumultoase
Sunt cutremurările sufletului.
Casa mea veche
Se zdruncină până în temelie
Cu tot cu acoperiş şi sobă.
Omul nou se naşte
Din vechiul ou.
E timpul! E timpul!
Te salut, te salut,
Necunoscutule „Eu”!

10.VI.2014

* * *

Eu presimt –
Noi cu toţii
Trebuie să ne adunăm împreună,
Întreaga lume vie,
Pentru o decizie importantă.
Care anume? Eu nu ştiu.
Însă una colosală.
De o importanţă de necuprins,
De care depindem
TOŢI.
Tocmai de asta şi trăim noi,
Adică – ne mişcăm
Unul spre altul...

14.VII.1994

Un copil în cămaşă roşie

Dă cu pumnişorii în văzduh,

Sărind cât mai sus pe picioarele-i goale.

El zboară într-acolo,

Unde bucuriile sunt uitate.

Pe trotuar

Un mujic mângâie-o pisică –

Bărbatul se străduie

Să nimerească acolo,

Unde îţi poţi aminti de bucurii.

traduceri

Alexandru Jurcan

Caruselul erotic

Într-o zi am găsit pe stradă un os mare, plin de ţărână, părăsit de toţi câinii. L-am ţinut în mână, ostentativ, şi m-am plimbat astfel. Oamenii grăbiţi nu îl remarcau. Cititorii superficiali nu au văzut în cărţile lui Charles Bukowski decât vulgaritate. Aparenţele... Să nu-ţi pui întrebarea cui a aparţinut osul! Să nu remarci tristeţea şi solitudinea din textele lui Bukowski...

Revăd filmul lui Marco Ferreri *Conte de la folie ordinaire* (1981), realizat după cartea lui Bukowski *Erecţii, ejaculări, exhibiţionisme şi în general poveşti despre nebunia obişnuită* (1972). Joacă Ben Gazzara şi Ornella Muti. În fond, e viaţa scriitorului. Ca în filmul *Barfly* (1987) al lui Barbet Schroeder, cu Mickey Rourke şi Faye Dunaway. Viaţa şi opera lui Bukowski nu se pot separa. Baruri, fantasme, sex, vagabondaj, prostituţie, depravare, tristeţe autodistrugere... Refugiul în alcool devine unica speranţă.

Scriitorul şi-a conceput opera „înconjurat de sticle goale, melancolice, estropiate" - cum afirmă Călin-Andrei Mihăilescu în postfaţa romanului Femei (Polirom, 2003, traducere de Florin Şlapac). Personajul preferat de Bukowski este scriitorul alcoolic, doritor de femei, care poate plânge uneori din disperarea celui singur, care a coborât în infern. Un mizantrop, un misogin deghizat, un înrudit cu Casanova, Sade, Don Juan pe alte coordonate. Tot din postfaţa lui Călin Mihăilescu cităm îndemnul scriitorului: „Bea, scrie, f...!". S-a făcut scriitor ca să nu se scoale devreme, ca să-şi respecte pasiunea pentru... alcool. A debutat la 40 de ani şi a scris 70 de volume. S-a născut în 1920 în Germania. De la 3 ani s-a mutat în Los Angeles. A fost funcţionar de poştă, a scris poezii, a suportat un ulcer deschis cauzat de alcool, a avut mai multe căsătorii.

Iată-l pe Ben Gazzara în filmul lui Ferreri. Un scriitor cu ochelari întunecaţi care ţine conferinţe, bând din când în când dintr-o sticlă înfăşurată în hârtie. Un fel de pudoare a alcoolicului. O s-o întâlnească pe EA, amestec de înger şi cocotă. Se vor distruge împreună, neputând ieşi din caruselul erotic mecanic. Uneori apare în film o culoare albastră accentuată, ce sugerează o dorinţă spre spiritual. Duritatea sexuală, tendinţele paranoice, voyeurismul, gesturile brutale, promiscuităţile, perversităţile, naturalismul exacerbat, masochismul iresponsabil, replicile curajoase, sexul grotesc, noroiul simţurilor, deziluziile, decăderea - iată forma, aparenţa. Numai că scrisul lui Bukowski (şi Ferreri ţine cont de acest aspect) e salvat de vulgaritate şi banal prin creionarea frontierei dintre umor şi gravitate. Ca în povestirile *din Hot Water Music* (1983) regăsim o speranţă ascunsă sub stilul sarcastic şi sub umorul negru. La Ferreri e plaja şi poezia mării. Chiar poezia pubelelor. „Am luptat împotriva morţii sufletului" - şopteşte personajul. În ochii femeii regăsim candoare şi umilinţă: „Am făcut asta pentru tine şi pentru toată lumea". O sinucidere ca o revoltă. Oare cei doi decăzuţi nu se ridică prin dragoste din Infernul simţurilor?

Marco Ferreri s-a născut în 1928. După studii veterinare, se mută la Roma. A colaborat cu Zavattini şi Lattuada. Cred că are afinităţi cu Bukovski datorită subiectelor sale sulfuroase. Să nu uităm scandalul din 1973 de la Cannes cu *Marea crăpelniţă*. A făcut filme despre decadenţa societăţii (nu a evitat nici subiectele scatologice). V-o mai amintiţi pe Annie Girardot în *Soţul femeii cu barbă*? Era un animal de circ... Mai apoi, Catherine Deneuve a fost femeia-câine în *Liza*...

Pentru Bukowski, Iadul nu era „celălalt" (subliniază Călin-Andrei Mihăilescu), ci absenţa femeilor. Graţie lor a conceput o proză convingătoare de o graţie violentă.

Petru Pistol

Invitaţie la lectură

(Prieten îmi este Platon, dar mai prieten adevărul)

Am convingerea că, din milioanele de suflete româneşti, cel puţin un milion a/au auzit despre: *Eminescu, cadavrul din debara*! Dintre aceştia (dintre componenţii milionului sub cuvânt) e lucru mare dacă o mie (0,1%) au citit articolul cu pricina: „Inactualitatea lui Eminescu în anul Caragiale", scris de Horia-Roman Patapievici şi publicat în *Flacăra*, nr.1-2, 2002, p.86. Restul, nouă sute nouăzeci şi nouă de mii, îl condamnă pe autor în numele celor douăzeci de milioane de români (fie „cu bătaie", că la dat cu piatra suntem buni; aşa ne-a învăţat Învăţătorul!) Raţiunea condamnării e simplă: cel ce ponegreşte valorile naţionale este, dincolo de orice retorică defensivă, un patibular. Iar procedura justiţiară, în acest caz, este pe dos: mai întâi se condamnă şi apoi se judecă în consecinţă; aşadar, când roba se îmbracă, certificatul punitiv deja puieşte asexuat.

Dar îl ponegreşte oare Horia-Roman Patapievici pe Eminescu?

Toată această rumoare duhoasă purcede din respingerea actului de lectură. Îngerul vine la evanghelist, îi dă o *carte* şi-i porunceşte: „Mănânc-o!", citeşte-o, deci, din scoarţă-n scoarţă, de la stânga la dreapta şi de la dreapta la stânga (*bustrofedon*, „cum se întorc boii" la arat), rumeg-o (*ruminatio*, pornind de la iesla aceluiaşi dobitoc, cu trecere însă prin chilia cultivată a ascetului), foloseşte semnul de carte, învaţă de la el digerarea lecturii!

Dacă, aşa cum pretindem, *Prieten îmi este Platon, dar mai prieten adevărul*, să vedem atunci cum stau lucrurile.

În *Etica nicomahică* Aristotel afirma: „Deşi ţin şi la unul şi la celălalt (cei ce se bucură de aprecierea stagiritului fiind Socrate şi Platon, n.n., P.P.), avem datoria sacră să privilegiem adevărul". Aristotel respingea astfel o afirmaţie a lui Platon (în *Statul*) similară judecăţii lui Socrate, despre Homer. Plasarea adevărului mai presus de filosoful îndrăgit este anterioară lui Aristotel, de vreme ce Platon recomandase mai multă grijă pentru adevăr, în raport cu atenţia acordată lui Socrate (în *Phedru*). De aici proverbul drag neoplatonicienilor: *Prieten îmi este Socrate, dar mai prieten adevărul*. În forma aceasta, avându-l pe Socrate termen de referinţă, se va păstra până în secolul al XVI-lea, când umanistul Nicolo Leoniceno îl va înlocui pe Socrate cu Platon, dictonul generalizându-se drept apoftegmă aristotelică.

Este unul dintre modelele de citire cu acribie, oferite de Renzo Tosi în *Dictionnaire des sentences latines et grecques*, traduit de l'italien par Rebecca Lenoir. Să spunem – ca să nu se creadă că am ascultat totul cu urechi surde – că, pentru gânditorii Greciei antice, filosofia (Socrate, Platon) reprezenta ipostaza contingentă a adevărului, în drumul acestuia către Absolut.

Dacă citim cu atenţie articolul „Inactualitatea lui Eminescu în anul Caragiale", în respect pentru litera şi spiritul lui, înţelegem că poetul naţional este inactual pentru cei „care fac alergie la auzul cuvântului canon şi manifestă tendinţa să pună mâna pe revolver când aud cuvântul tradiţie". Eminescu e inactual pentru că e un poet profund, iar „categoria profundului, nefiind postmodernă, nu mai e prizată de intelectualii *progresişti* (s.n., P.P.)".A se citi vocabula subliniată în registru absolut ironic: progresist – aici – este cel cu simţurile aţintite asupra módelor culturale străine, dispus exclusiv să le imite fără discernământ, dincolo de orice canon valoric. Şi, în sfârşit, Eminescu este „exasperant de învechit". Într-un epilog relevant, Horia-Roman Patapievici desfide reproşurile ce i s-au adus: „Or, se ştie, supremul argument împotriva cuiva, azi, este sentinţa *eşti învechit*. Iar cultura română din ultimii ani, în lupta pentru integrare euro-atlantică, nu doreşte decât să scape de tot ce este *învechit* – adică să fie progresistă. Pentru nevoia de chip nou a tinerilor care în cultura română de azi doresc să-şi facă un nume bine văzut în afară, Eminescu joacă rolul cadavrului din debara".

Iată ce reproşează Horia-Roman Patapievici vremurilor noastre: lipsa de profunzime, de canon, de tradiţie – coordonate ale operei eminesciene. Noi, cei care ne dezicem de aceste determinaţii existenţiale, dorim să scăpăm de *cadavrul din debara*. Noi, cei uşori la gând şi la vorbă, plutitori pe superficiile modernităţii, *dorso*–vertiţii tradiţiei, noi, cei care facem din spectacol show, din persoane măşti şi vipuri, negociind profunzimile, perenitatea valorilor pe lustrul futil al ignoranţei de paradă.

Cât de primar, cât de redus la înjurătură ori la ditiramb trebuie să fie limbajul pentru a fi înţeles din prima? De ce refuzăm cu obstinaţie citirea secundă care poate fi mai roditoare, mai dătătoare de înţeles decât prima şi cu mult mai apropiată de adevăr decât aceea prin delegaţie? De ce venim cu un orizont de aşteptare otrăvit?

Dacă Seneca însuşi ar fi fost citit după ureche?

Este nelipsită în antologiile de profil sentinţa: „Nu învăţăm pentru şcoală, ci pentru viaţă", mesaj educaţional de notorietate, astăzi ca întotdeauna, „adjudecat" de Seneca filosoful: *Non scholae, sed vitae discimus*. La Seneca însă dictonul apare astfel: *Non vitae, sed scholae discimus* (Ep.,106, 12).

Bizar, deconcertant chiar din partea unui gânditor de marcă! Dar numai la o citire grăbită, leneşă, „epidermică", pentru că o lectură integratoare, coroborând *Ep.*106 cu o alta anterioară *Ep.*33,8, află aici „concluzia amară" a filosofului referitoare la „prăpastia care separă persoanele deţinătoare de o cultură vie [...] de acelea care se mulţumesc cu exersarea pasivă a memoriei lor" (*Cf.* Renzo Tosi, *op. cit.*).

De ce afirmaţia lui Seneca nu a fost luată *ad litteram*, iar filosoful nu a fost condamnat pentru manipularea unei judecăţi păgubitoare, conform căreia şcoala ar reprezenta un scop în sine şi n-ar poseda o virtute autentic formativă?

De ce?

Pentru că lectura a fost dreaptă, *aequo anumo*, – „cu suflet echilibrat", neîndatorată duhorilor resentimentare.

Doar într-o replică ineptă: Cum adică, tot eşafodajul mental la care am lucrat ani de zile să se ducă de râpă? Eu sunt pregătit să-l lovesc pe omul acesta. Citiţi-mi bombeul, mirosiţi-mi pumnul, sondaţi-mi saliva pe care o strâng în guşă, că, dacă n-o împroşc, mă îneacă. Iar voi îmi daţi cartea: citeşte-o! Dar timpul evangheliştilor a trecut, totul e expirat, cititul – vânare de vânt. De ce să mai citesc când mi-a povestit X –ulescu? Şi nici nu mai era nevoie, că ştiam dinainte.

Sincer, lăsând deoparte alte considerente, de ce nu i-ar plăcea d-lui Patapievici *Eminescu*? De ce, de vreme ce Maiorescu l-a învestit cu atributul genialităţii (şi Maiorecu, să recunoaştem, a fost unic!), Arghezi apoi, când a fost pus în situaţia să decidă asupra celui mai frumos vers din literatura română, a zis: „În cuibar rotit de ape peste care luna zace" (iar Arghezi a fost poet, şi unic!), când s-a ajuns la Nichita Stănescu, la acest test riscant, ce-i drept, poetul ar fi spus: „Nu credeam să-nvăţ a muri vreodată". De ce i-ar lipsi d-lui Patapievici apetenţa frumosului? Dimensiunea esteticului îl însoţeşte pe om dintotdeauna şi-l defineşte ca *homo aestheticus*. De ce furăm, de ce ştirbim integritatea categoriei? De unde atâta ură când Iisus Hristos ne-a dăruit drept unică armă iubirea?

Cât de primar, cât de redus la înjurătură ori la ditiramb trebuie să fie limbajul pentru a fi înţeles din prima? De ce refuzăm cu obstinaţie citirea secundă care poate fi mai roditoare, mai dătătoare de înţeles decât prima şi cu mult mai apropiată de adevăr decât aceea prin delegaţie? De ce venim cu un orizont de aşteptare otrăvit?

Dacă Seneca însuşi ar fi fost citit după ureche?

Ioan Lascu

DESPRINDEREA PRIN ZBOR

Avem în faţă, fără doar şi poate, o fiinţă sfâşiată între un trecut aglutinant şi aspiraţia evadării din vechea condiţie existenţială. Pentru Liliana Hinoveanu a trăi poezia, a trăi prin poezie, nu este chiar un act al unei nevinovate gratuităţi.

A şasea carte a poetei Liliana Hinoveanu, de curând apărută la Editura „Aius”, condusă de laboriosul Nicolae Marinescu, totodată director al mensualului *Mozaicul*, se intitulează, într-un „dulce stil clasic”, *Doar împrumutând zborul*. Până acum, pe linia destinului literar al Lilianei Hinoveanu sunt înşiruite volumele *Poveste de Paşti* (debut, în 1996), *Spre o altă pedeapsă*, *Transfer de imagine*, *Perfuzii cu cerneală*, *Gara noiembrie* (penultimul, în 2013). Din plecare, recentul volum de poeme se impune vizual printr-o imagine pregnantă – un albastru intens apropiat de bleumarin – aspect care, între altele, îi poate impune prezenţa în faţa unui cititor neavizat sau neatent. În trecere fie spus, preocupările scriitoriceşti ale autoarei datează de îndelungată vreme, de la începutul anilor ´80 şi chiar dinainte. Numai apariţia în spaţiul public s-a întâmplat în 1996 cu acea *Poveste de Paşti*. Retrospectiv abordând lucrurile, *Doar împrumutând zborul* este, parţial, o continuare a volumul precedent – *Gara noiembrie*, ce poate fi considerat, în opinia mea, cel mai reprezentativ, cel mai puternic volum de poezii al Lilianei Hinoveanu. Există puncte comune în ce priveşte tematica, ipostaza poetică a căutării altui eu, mai convenabil decât cel trăit cotidian, conflictul lăuntric între cel ce sunt şi cel care vreau să fiu. E ca la Rimbaud, până la urmă: „Je est un autre”, adică, nu puţin contrariant: „Eu este altul”. Poetul este cu totul altul, radical diferit de insul diurn, care îşi duce existenţa în văzul lumii.

Cât despre Liliana Hinoveanu, voi reveni cu afirmaţia cum că ea continuă poezia căutărilor şi a dorinţei de regăsire, de împăcare cu sine în plan spiritual, emoţional profund. Căutarea alterităţii acceptabile este resimţită ca o posibilă evadare din izolare. Spiritul ei activ, aflat mereu în mişcare, doreşte să se distanţeze de un trecut deja uzat, de ceea ce poeta numeşte undeva o „existenţă second hand”. Căutarea de sine de care am vorbit deja, ţinteşte descoperirea unor chei către autocunoaştere, către accederea la o condiţie spirituală superioară, către atingerea unei idealităţi mereu visate. Prezentul rămâne să se manifeste doar factual, marcat adeseori de ezitări şi de ratări, pe un fond, obscur dar obsedant, de insatisfacţii. Din această perspectivă poate fi abordat şi volumul *Doar împrumutând zborul* fără a cădea însă în sugerarea unei recurenţe excesive, a autopastişei. Cotidianul domestic anost, rutina vieţii de fiecare zi, sunt tot atâtea capcane din care existenţa nu se poate smulge, capcane incizate în versuri de o asprime aparte, aproape de o rugozitate ce exprimă zbaterea ieşirii din tern, din anonimat. De aceea sunt frecvente gesturile nonconformiste, de refuz. Este o luptă perpetuă între ceea ce sunt eu azi şi ceea ce vreau să devin, între un *statu quo* detestat şi o aspiraţie a îndepărtării, a urcuşului către idealitate. Este vizat saltul din banalitate în sfera spirituală a fiinţării purificate, acest *expurgo* fiind demersul esenţial al experienţei poetice a Lilianei Hinoveanu. Definitorie este aşadar tendinţa poetei de a-şi depăşi propria condiţie existenţială. În acest demers repetat, obsesiv, de a vrea să treacă dincolo apar însă poticneli, bariere ce par a fi de netrecut. Este sugerată singura posibilitate a survolării lor, a trecerii prin zbor, însă un zbor încă nedobândit prin eforturi proprii, „doar” un zbor de împrumut, acest adverb restrictiv, „doar”, trimiţând gândul către insuficienţă, către imperfecţiunea demersurilor şi a modurilor de autodepăşire a unei condiţii inacceptabile. Cartea este deci una a problematicii existenţiale, a trecerii în altă existenţă, una visată, de natură spirituală.

Ca şi volumul anterior, din 2013, *Doar împrumutând zborul* se încadrează în categoria numită de francezi *le vécu*, dar la alt nivel, diferit de cel experimental direct, vital, al contactelor sociale, ci pur şi simplu la nivel spiritual, existenţial superior. Tentativele sunt sortite însă rătăcirii atâta vreme cât desprinderea de trecut nu se întâmplă. Totuşi se întrevede o „luminiţă la capătul tunelului”: chiar dacă trecutul a căzut în desuetudine, în precaritate, pe deasupra lui mai pluteşte aburul melancolic al iubirii, şi ea o posibilă cale de ieşire din tunel. Avem în faţă, fără doar şi poate, o fiinţă sfâşiată între un trecut aglutinant şi aspiraţia evadării din vechea condiţie existenţială. Pentru Liliana Hinoveanu a trăi poezia, a trăi prin poezie, nu este chiar un act al unei nevinovate gratuităţi. În acest sens, în prima poezie din volum, intitulată *Ascunsă în faldurile apei*, ea vorbeşte chiar de „cea îngropată în mine”; există cu alte cuvinte două alterităţi, a doua fiind aceea care (ne) apare drept *fiinţa poetică*. „Cea îngropată în mine” este deja anunţul unui pariu, al unei mize poetice a noului volum. Cum se poate ieşi din această stare? Prin dragoste, cum am sugerat deja, fiindcă poeta spune: „Dragostea mea se va vinde doar pe dragoste”, orice compromis fiind imposibil. Este invocată „conştiinţa [care] se vinde acum la suprapreţ”, este conştiinţa de azi şi de mâine, suport al demersurilor de ieşire din haloul şters al unei existenţe „second hand”. Poeta este devorată de astfel de stări şi în poezia *Taci* are câteva versuri care amintesc de vulturul prometeic: „Se ascunde vulturul în inima mea/ şi de acolo încearcă să-mi sfâşie trupul,/ simt cum trage fără milă de vertebre,/ îşi împlântă ciocul în muşchii mei/ care devin bucăţi de carne însângerate şi fără viaţă./ Taci, tu l-ai trimis să mă chinuie.” Care „tu”, care Zeus nemilos dacă nu *celălat*, acel „tu” care tace, care intervine în existenţă doar ca un supliciu al aspiraţiei neîmplinite. Este un „tu” ce refuză să vorbească sau să se deschidă. Sunt enunţate probleme existenţiale grave: în poezia *Gradul superlativ al durerii* răsună o întrebare dramatică chiar pentru condiţia umană: „Ce poate să doară mai mult decât moartea?/ Timpul tău rece...” Dragostea este însă mereu invocată ca antidot: „Aştept momentul când voi fi gata să întâmpin poemul de duminică/ ca să mă simt îmbrăcată în dragoste doar de tine...”. Poezia este haina de duminică a spiritului, nu-i aşa?

Deoarece zborul este un mod al desprinderii şi al înălţării, există în carte mai multe imagini plastice ale păsării, atât ale păsării care se ridică spre idealitate: porumbeii, privighetoarea, cât şi ale păsării care coboară în materialitate: ciorile, păunul. Avem, prin urmare, de a face tot timpul cu o situare dihotomică, contradictorie. În poezia

Cealaltă poeta se arată preocupată făţiş de autodefinire, de identificare cu sine: „Să mă definesc este cel mai greu,/ mi-am spovedit păcatele,/ dar ele au rămas în cealaltă care se târăşte pe pământ”, deci contaminarea este oricând posibilă, deşi spovedania este un act de expurgare, prin care devin altul, diferit de cel care am fost. Iluzia, himerele pot să-l amăgească pe cel care caută, după o spovedanie eşuată: „Calul cel verde se plimbă pe pereţii mei albi,/ se odihneşte între două raze de lumină/ şi trece pragul către cealaltă”; o oscilaţie între plin şi prea plin, golindu-se apoi de dorinţă – este iluzia regăsirii. Antiteza durere/ dragoste este constant prezentă la Liliana Hinoveanu, atenuată de *dorinţa contopirii cu cealaltă*: „Aşteaptă-mă,/ într-o noapte voi fi tu.” În poemul *Cobaiul* poeta spune: „Mi-am ascuns trupul în mătăsuri scumpe,/ mi l-am îmbrăcat în culori,/ culorile s-au împrăştiat în aer/, într-un alt trup,/ am început să dialoghez cu trupul cel nou, până când culorile au intrat una în alta/ şi apoi mi-au străpuns trupul cu durere, cu ură, cu sete”. Renaşterea, înveşmântarea în alt trup, în altă existenţă spirituală, sunt dureroase asemenea unui calvar, dar niciodată sortite renunţării. „Trupul meu a devenit cobai,/ pentru toate experimentele întâmplate în fiecare secundă./ Îmi place mai mult trupul cel nou,/ pot să mă uit la el cu atenţie”. Cred că acesta este mesajul noului volum al poetei Liliana Hinoveanu, care lasă impresia că îşi trăieşte eroica viaţă prin poezie, deoarece „Doar el, sufletul îmbrăcat în cuvinte,/ rezistă pe cruce.”

Dumitru Augustin Doman

Spiritul Şcolii de la Târgovişte nu moare

Spectacolul literaturii

Ion Mărculescu se vrea un vădit continuator al faimoasei Şcoli de la Târgovişte. Domnia sa scrie romane, dar mai ales jurnale, unele nu intime, ci pur literare, în spirit, dar şi în răspăr faţă de Radu Petrescu, Costache Olăreanu, Mircea Horia Simionescu, Tudor Ţopa. Exemplar pentru acest tip de scriere este *Jurnalul de la Marcona (Însemnările)* (Editura *Trei*, 2015). Membrii Şcolii de la Târgovişte, după cum se ştie, au debutat editorial după 40 de ani, programatic, aşteptând să se încheie „obsedantul deceniu" pentru a-şi scoate la iveală cărţile altfel deloc angajate politic. Dar şi *jurnalele* lor - scrise în perioada de „prohibiţie - sunt *curate*, în sensul că sunt livreşti, fără a fi împănate cu „şopârle" sau alte aluzii, în afară poate de fundalul subliminal în care trăiau protagoniştii: să vedem contextul social în care-şi scria jurnalul Radu Petrescu, lucrând la un institut agricol de la Băneasa, total în afara preocupărilor sale filologice, şi cu un salariu la limita subzistenţei, altfel el fiind captat până peste cap de literatura antică, medievală şi modernă; cam la fel se întâmplă şi cu Mircea Horia Simionescu cel din jurnalul *Trei oglinzi*, el fiind în acea perioadă redactor la *Scânteia* sau consilier în CC al lui Dumitru Popescu-Dumnezeu, dar deloc angajat social-politic. Era totuşi perioada în care autori de jurnale erau persecutaţi, de la personajul fictiv al lui Constantin Ţoiu din *Galeria cu viţă sălbatică* Chiril Merişor, până la autori reali ca Ion Caraion şi Gheorghe Ursu, acesta din urmă fiind ucis în închisoare din pricina jurnalului său.

Ei bine, diaristul Ion Mărculescu, în condiţii de deplină libertate de expresie, scrie jurnal la fel de...neangajat, ca şi celebrii săi „concetăţeni" din fosta cetate domnească, şi el aşteptând o vârstă matură pentru ieşirea în lume. Altfel zis, jurnalul la Ion Mărculescu este un fel de roman compozit, un roman în jurnal, nici măcar autobiografic, ci despre nimic şi despre tot. De altfel, autorul are un apetit nesăţios pentru gratuitate, dar pentru o gratuitate care trimite subliminal la parabolă şi pildă dintotdeauna, pentru minimalism, proiectând la pag. 286 chiar un program estetic: „Să vorbeşti sau, de ce nu, chiar să scrii un roman despre tot şi despre nimic. Ăsta chiar poate fi un program literar! Să scrii despre tot şi să nu spui nimic, să scrii despre nimic şi să spui tot. Să spui tot despre tot şi nimic despre nimic. Să nu spui nimic, dar prin asta să spui tot. Să nu spui nimic şi nimic să rămână. Cel mai greu este să spui! Chiar şi când nu ai nimic de spus". Cine l-a cunoscut pe Mircea Horia Simionescu, şi cine l-a şi citit, îl regăseşte întrucâtva printre aceste rânduri ludic/programatice. Mă rog, nu doar printre rânduri, dar şi ca personaj al jurnalului, Ion Mărculescu descriind câteva întâlniri cu autorul *Dicţionarului onomastic* la reşedinţa lui MHS de vară de la Pietroşiţa.

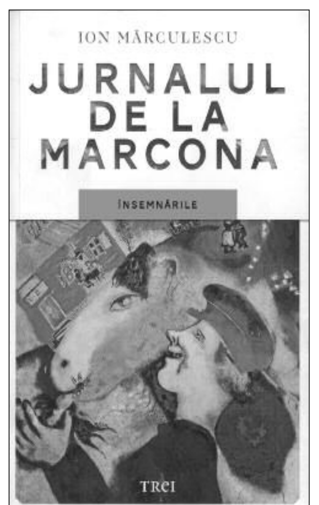
Deşi datat 2007-2012, jurnalul acesta nu este unul propriu-zis, deloc de urmărit cronologic, ci o operă în sine, o colecţie de portrete (reale sau fictive ori real/fictive), situaţii, subiecte de romane visate, la modul serios sau parodic, comentarii savant-spumoase speculativ la ştiri actuale de interes naţional sau mondial, tablete de actualitate sau poveşti de demult, amintiri cu tâlc, cu morală... Nu avem de-a face cu un jurnal document, ci cu unul pur literar, cu un jurnal ca literatură, oniric şi ludic, autorul dându-se adesea în spectacol, făcând pe claunul nu fără umor şi autoironie. Jurnalul acesta a fost scris, ne asigură autorul, pentru că „oamenii au nevoie de poveşti. Daţi-le oamenilor salam şi poveşti!" Şi autorul – credincios programului său - ne oferă cu fiecare pagină din jurnal poveşti în care echilibrează popularitatea cu ştiinţa naraţiunii.

Masivul volum al lui Ion Mărculescu cuprinde literatură din cea mai diversă, scrisă toată cu o (auto)ironie remarcabilă, cu o ironie bonomă, ca să zic aşa. Predomină scurtele povestiri absurde sau suprarealiste: „Marele fior ne bagă răceala în oase: se apropie vertiginos anul 2012. Anul Apocalipsei. Anul Sfârşitului Lumii. Semnele sunt clare chiar şi pentru mine care, de felul meu, nu sunt un prăpăstios: o pisică a murit călcată de o maşină, pe mine mă doare un picior la genunchi, a fost interzis europenilor consumul de mărar şi de canabis, mi-am pierdut un inel pe care aveam cheile de la mai multe uşi, lui Jan Ju, consăteanul lui Galileo Galion, i-a apărut o gâlmă într-un vers cu rimă, care promitea a fi perfect din punct de vedere literar, am visat urât azi-noapte, se făcea că eram prin Germania şi mă rătăcisem de grupul de turişti cu care venisem în excursie, celebra Tanţa s-a lăsat de descântece. Şi mai sunt şi alte semne..." Un adevărat poem, după cum se vede, net superior banalului subtitlu al volumului de *Însemnări*.

Dar Ion Mărculescu, luat de condei, scrie veritabile pagini de literatură absurdă, în spiritul lui Daniil Harms, pagini care nu au nimic comun cu genul diaristic, având în schimb cu literatura modernă adevărată: „Lucrurile s-au întâmplat astfel: în timp ce pilotul făcea tumbe cu avionul, traista cu mâncare, pe care o avea lângă el în carlingă, i-a căzut şi l-a lovit mortal pe singurul ţăran care se afla pe acel câmp./Apoi avionul a căzut cu pilot cu tot, dar nu oricum, căci elicea acestuia, într-o ultimă rotaţie, a retezat capul aviatorului. Capul aviatorului a mai zburat aşa, uimit cum era, încă vreo douăzeci de metri (cu aproximaţie) după care s-a oprit într-un boschet plin cu furnici./Alte amănunte nu avem./De fapt, în ultimul moment, am aflat că lucrurile s-au întâmplat astfel: nu era avion, ci un elicopter care zbura şi el aşa cum zboară orice elicopter. Un ţăran care zbura pe deasupra lanurilor de porumb şi avea şi o sapă în mână, a fost lovit de elicea elicopterului, care i-a retezat capul. Pilotul, de fapt, n-a păţit nimic, dar el susţine că, probabil, ţăranul era beat şi şi-a tăiat singur, din greşeală, capul cu sapa pe care o avea în mână şi care, nu se ştie de ce, era foarte, foarte ascuţită".

Jurnalul acesta are şi o impresionantă galerie de personaje, unele fictive probabil, altele reale, pe care eu însumi le recunosc: poetul Grigore Doi, Domnul Mişu etc.

Dar, dacă vom conveni că jurnalul nu e propriu-zis jurnal, el putând lejer să nu fie datat, fără a pierde ceva, jurnalul nu e nici de la Marcona decât în infimă măsură, el fiind de fapt de la Târgovişte. La Marcona, autorul merge din când în când să se întâlnească amical cu bătrânul său tată, veteran de război, nonagenar obsedat de vârstă şi de durerile de măsele; dar merge şi pentru a-şi îngriji gospodăria de acolo, prilej pentru alte pagini savuroase.

În fine, avem de-a face cu o carte de literatură autentică, o literatură îndeosebi de actualitate. Dovadă este şi finalul volumului de 480 de pagini, un final parabolic, unul care închide o carte cu o viziune, ci nu un jurnal „la rând": „Ca o concluzie: Patria îţi va fi recunoscătoare./Doi angajaţi ai primăriei te vor lua de mâini şi de picioare şi te vor arunca peste alte cadavre în groapa comună. Apoi vor arunca pământ peste tine. Bolovanii de pământ îţi vor intra în gură. Vorbele tale de acum încolo vor fi pământ şi vei vorbi pământ./Cei doi angajaţi ai primăriei vor mormăi nemulţumiţi că sunt prost plătiţi pentru munca depusă. Primăria e zgârcită. Guvernul e zgârcit. Partidul aflător la putere e zgârcit. Toţi, de la o margine la alta, sunt zgârciţi. Pământul care te înghite e zgârcit. Groapa în care ai fost aruncat e prea mică. O groapă zgârcită. A trebuit să te chirceşti. A trebuit să strângi genunchii la gură. A trebuit să te culci pe o coastă, ca să-i faci loc şi celuilalt cu care patria a fost recunoscătoare".

Scris formal în răspăr faţă de jurnalele membrilor Şcolii de la Târgovişte, dar, în fond, în duhul acestora, *Jurnalul de la Marcona* dovedeşte un singur lucru, că spiritul celebrei Şcoli de la Târgovişte nu moare.

Memorii la mâna a doua

O interesantă carte publică Maria V. Croitoru, nu tocmai lesne de etichetat în cadrul unui gen: *Povestirile Caterinei* (Editura *Singur*, 2015). Volumul este structurat în două secţiuni: *Povestirile Caterinei* – un fel de memorii ale autoarei (cunoscută ca fata *Aia Mică* a Caterinei) şi *Schiţe* – exact ce spune (sub)titlul, scurte proze cam din acelaşi univers precum şi cel din prima parte, doar că mai apropiate în timp. Din prefaţa lui Grigore Popescu aflăm că Maria V. Croitoru este profesoară, expertă în etnofolcloristică şi lexicografie şi autoarea unor cărţi pentru copii, dar şi un roman *Petrecerea vampirilor*, publicat anul trecut.

Aici, cu onestitate, dar şi cu firească nostalgie, Maria C. face pe naratoarea la mâna a doua, ca să zic aşa, reproducând poveştile mamei sale despre lumea în care s-a născut şi s-a format aceasta. Caterina era moldoveancă la origini, dintr-o familie numeroasă, dar se căsătoreşte cu un ardelean pe care-l urmează în Transilvania, în pofida conjuncturii social-istorice total nefavorabile (v. de pildă conflictele interetnice de acolo, care luau uneori forme dramatice). Povestirile Caterinei, spuse fetelor sale mai ales seara şi la sărbători, provocate conjunctural, au viaţă autentică şi sunt pline de oralitate şi dialoguri vioaie. Poveştile sunt despre lumea pe care mama autoarei a cunoscut-o, cu mulţi anonimi pitoreşti, dar şi cu unele personalităţi precum Nicolae Iorga sau poetul Ioan Alexandru cel de la 21 de ani. Poveştile acestea sunt scurte, sintetice, dar savuroase în felul lor, multe dintre ele memorabile, mai ales cele despre moartea lui Stalin, despre vederea Elenei Lupescu cu părul ei roşu, în trăsură, la şosea, despre revoluţia din 1956 din Ungaria ascultată cu emoţie la radio şi mai multe despre „obsedantul deceniu" şase al secolului trecut. Chiar dacă vremurile în care se încadrau povestirile erau de tot vitrege, naraţiunile acestea sunt senine, nostalgice, au o anume căldură. Stilul este – cum spuneam – vioi, dinamic şi preponderent oral, împănat adecvat cu numeroase regionalisme: *motroină* (probabil momâie)*, picioici* (cartofi), *galiţă, dosoi, boscoană* (năstruşnicie), *pripilici* (capre de uscat fânul)...

Vorbeam de autenticitate, de realism? Din secţiunea a doua, de exemplu, remarcabilă în acest sens este schiţa *Retribuţie sau Eu fur, tu furi...dar şi şi ei te fură...* Este descrierea pe cât de savuroasă pe atât de realistă a modului cum în anii socialismului ţăranul strâmtorat ajunsese să fure din avuţia *ceapeului,* care era de altfel avuţia lui confiscată de un regim totalitar.

Ca o concluzie, orice intelectual îşi poate povesti viaţa – a lui şi a familiei lui – într-o carte, dar nu orice carte de acest fel poate deveni şi de literatură autentică. *Povestirile Caterinei* reprezintă o astfel de carte, plină de viaţă realistă reprodusă în tot pitorescul ei.

cronici

N. Georgescu

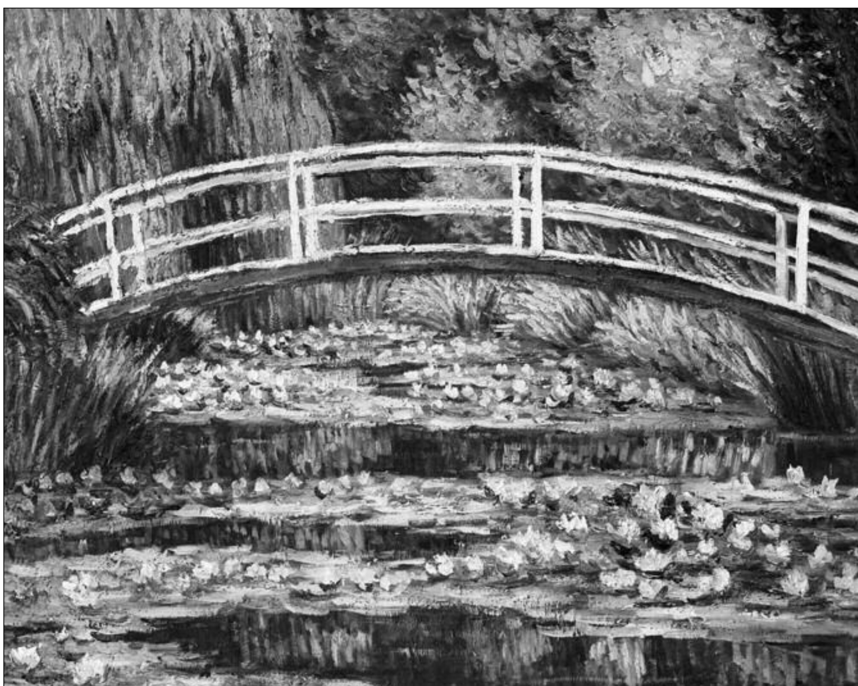
TAINA SCRISULUI ROMÂNESC. Paisprezece „basne” filologice

12. Matraca, lângă Haimanale

Mă gândesc la un străin: cum citeşte el Vâlcea, de pildă? Rămâne de discutat dacă e cazul să folosim un singur fel de accent, cel ascuţit să zicem — sau două, eventual toate cele trei accente uzuale în greacă sau franceză.

O întâmplare lingvistică mai veche mă face să insist. Aveam oarece ore la Târgovişte, împreună cu alţi profesori, şi ne transporta un tânăr cu maşina instituţiei. Invariabil, pe la kilometrul 60, comentam — desigur, şi ca să ne treacă timpul — tăbliţa indicatoare de pe marginea şoselei: *„Matraca 3 km”*. A doua sau a treia oară când am trecut pe lângă ea, un distins profesor de franceză ne-a spus că avem de-a face cu o foarte curioasă asemănare cu franţuzescul „matraque”, cuvânt de substrat, probabil galic, cu sensul „bâtă, ciomag, ghioagă” — şi iată ce aproape suntem de francezi, chiar şi prin toponimie.[1] Timpul a trecut, informaţia s-a aşternut în memorie. Peste vreun an mi s-a întâmplat să fiu în altă alcătuire pe acelaşi drum, şi pe lângă indicativul spre Matraca să ni se oprească maşina (o pană de... ţigări, cred, lângă un chioşc). Profitând de ocazie, am întrebat un localnic dacă e departe acest sat, Matraca. El nu m-a înţeles, a trebuit să repet arătându-i şi indicatorul. „ — A, *Matracà* !? — Nu, nu e departe, vreo 3 kilometri — a răspuns el privind acelaşi indicator.” Ce să-l mai întreb eu de ciomag, bâtă, ghioagă — dacă au cumva şi vreun termen apropiat de *matraque*! Omul mi-a atras atenţia că se accentuează altfel, numele satului Matraca din judeţul Dâmboviţa intrând în serie accentuală cu macara, tuslama, ciulama etc. În acest sens, *Matracà* nu mai are legătură cu ciomagul galic — ci mai degrabă vine de la *matracúcă, matracúc, matracà*. Este vorba de un derivat de la vechea *mătrăgună*, pusă în legătură încă de Haşdeu cu spaniolul mandragora.[2] Iar pe cine interesează, poate consulta harta locală sau întreba sătenii: Matraca se învecinează, spre răsărit, cu Haimanale, comuna I.L. Caragiale azi (dată de judeţul Prahova), deci seria accentuală *macara*, *ciulama* etc. – se completează cu *haimana* de alături (pentru Haimanale, istoria locală dă crezare, încă, unei etimologii care se bazează pe existenţa, cândva, în zonă, a unei temniţe din care au evadat primii locuitori).

Ce face, totuşi, omul de ştiinţă sau simplul pasionat de etimologii şi similitudini în

asemenea cazuri? Accentul grafic era necesar pentru clarificări. Mă gândesc la un străin: cum citeşte el Vâlcea, de pildă? Rămâne de discutat dacă e cazul să folosim un singur fel de accent, cel ascuţit să zicem — sau două, eventual toate cele trei accente uzuale în greacă sau franceză. Una este, însă, a fi „en embaras de choix” — şi alta e să nu alegi nimic pur şi simplu pentru că nu-ţi vine în minte să alegi...

Cred că ajung atâtea exemple ca să am dreptul să revin la Eminescu în căutarea accentelor. Încep discuţia cu unul care mă preocupă de mai mulţi ani. Este vorba de versul 84 din „Epigonii”. În ediţiile de astăzi, după Perpessicius[3], contextul este acesta (vv. 82-84): „Voi urmaţi cu răpejune cugetările regine, / Când plutind pe aripi sânte printre stelele senine, /Pe-a lor urme luminoase voi asemene mergéţi.” Acest accent ascuţit pe *mergéţi* îmi dă dureri de cap, ca să zic aşa (am rămas cu imaginea bâtei de la Matraca în minte...). Până în 1939, când apare ediţia Perpessicius, ediţiile anterioare (cele 11 ediţii Maiorescu, ediţiile G. Bogdan-Duică, G. Ibrăileanu, G. Călinescu, C. Botez etc.) aveau *mergeţi*, prezentul cu accent intuit pe finală, în rimă cu *îngheţ* din v. 81. Tot fără accent apare textul şi în „Convorbiri literare”, 15 august 1870, prima tipărire a poemului.[4] Perpessicius citeşte, însă, o ciornă manuscrisă a lui Eminescu, cea din mss. 2257,84 (de fapt, un elaborat aproape definitiv al poemului) — pe care o dă şi în facsimil — iar la comentarii notează: *„Aşa cum se poate deduce din context, unde celelalte verbe sunt la imperfect, şi cum se poate observa şi din clişeul de la pag. 34, Plutéţi, mergéţi sunt imperfecte şi reprezintă două izbutite cazuri de rime vizuale.”*[5] Manuscrisul facsimilat are „Pe-a lor urme luminóse voi asemine plutéţi mergéţi” (şters *plutéţi*) — iar vocala accentuată notează, în scrierea limbii române tradiţionale, diftongul, deci: *luminoase, pluteaţi, mergeaţi*. La ediţia a doua a sa[6] Perpessicius păstrează la fel, şi explică în notă: „...ca şi două versuri mai sus: *Voi urmaţi cu repejune*. Aceste trei verbe sînt, cum şi logica cere, imperfecte. Pronunţie dialectală (cu *e* deschis în locul diftongului *ea*: *plutéţi*, *mergéţi* oferă două perfecte rime vizuale (*îngheţ-mergéţi*)”

Nu ştiu pe cine poate convinge această argumentaţie, dar textul a îngheţat astfel după Perpessicius, şi la D. Murăraşu[7], şi la Petru Creţia[8] (Ediţia MLR) — şi în ediţia Alexandru Spânu scoasă la Minerva, în 2003, colecţia BPT, care reia identic ediţia MLR, şi la Dumitru Irimia (toate trei ediţiile)[9]. Un accent uitat, într-un sistem ortografic în care accentul nu-şi are loc — *id est*: este refuzat cu obstinaţie...Uitat şi neexplicat. Numai ediţia lui Petru Zugun (2002) are curajul unui imperfect apăsat: *mergeaţi*[10].

De ce nu mă convinge, aici, nici chiar Perpessicius? Mai întâi pentru că nu pot accepta rima *„îngheţ-mergeaţi”* la Eminescu, indiferent cât de deschis s-ar citi diftongul. Apoi, ce fel de rimă vizuală ar fi aceasta? — Adică, vezi *marea de îngheţ* — şi suprapui peste ea *mergerea*, ca un fel de lunecare/patinare? Dar e vorba de o plutire printre stele şi cugetări... Nu mă convinge, apoi, pentru că Perpessicius emendează un text eminescian antum tipărit — după forme de manuscris, metodă pe care el însuşi a criticat-o mult la Ioan Scurtu (care schimba cuvinte din textul tipărit cu altele, din manuscrise, motivând că e mai frumos, etc.). Orice manuscris eminescian este anterior ultimei forme, cea pentru tipar, şi în orice variantă, versiune, ciornă etc. autorul are dreptul să experimenteze forme, punctuaţie, etc. Ultima sa voinţă este, însă, în textul tipărit; eventualele observaţii — de pildă, că redactorii au intervenit — le faci pe acest text. Şi, desigur, Perpessicius nu spune nici cum este în „Convorbiri literare”, la Titu Maiorescu, etc. — adică la editorii de dinaintea sa. (În acest sens, discuţia pe manuscrise este ca o inspectare a unei schelării dezafectate: evident că, dacă rămânem acolo, trebuie să comparăm accentele în limba vorbită: *a pluti*, verb de conjugarea a IV-a, face pers. a II-a plural la indicativ *voi plutiţi* şi la imperfect *voi pluteaţi* — iar *a merge*, conjugarea a III-a, *mergeţi / mergeaţi*, cu observaţia că paradigma tinde să se regularizeze la accentul pe temă: *voi mérgeţi* — dar se folosea, desigur, aşa cum se foloseşte şi astăzi, şi accentuarea *voi mergéţi*; oricum, e mai simplu să discutăm licenţa poetică *mergéţi* decât să intrăm în complicate probleme de concordanţă a timpurilor: când autorul accentuează egal *plutéţi*, *mergéţi* în fluxul scrierii se poate gândi la imperfecte, dar când, apoi, taie *plutéţi* se gândeşte sigur doar la păstrarea accentului în aceeaşi poziţie pentru verbul celălalt, cel selectat. Repetăm: acestea sunt discuţii printre schele dezafectate, sunt forme anterioare publicării).

Cred, mai degrabă, că Perpessicius emendează după un alt context eminescian, versurile 246 şi 250 din „Strigoii”, unde, pentru rimă (şi sens), textul din „Convorbiri literare” este aşa: *Miroase-adormitoare văzduhul îl îngreùn' /.../ Când gurile'nsetate în sărutări se 'mprèun'.*[11] Titu Maiorescu nu este de acord, aici, cu revista — şi preia fără accente, schimbând termeni, schimbând ritmul — şi chiar sensul: *Miroase-adormitoare văzduhul îl îngreun /.../Când gurele 'nsetate 'n sărutări se 'mpreun'.*[12] (În toate ediţiile sale se păstrează astfel, forţând accentele pentru eventuala recitare: *'n sărùtări se 'mpreùn'* — sens vulgar, poate chiar licenţios, de care autorul tocmai voia să scape prin elegantele sale accente). Având un asemenea accent pe finală chiar la Eminescu, Perpessicius se consideră îndreptăţit să uzeze de procedeu. Trebuia, însă, să ne atenţioneze.

1 Vezi şi DEXI (Dicţionar Explicativ Ilustrat al limbii române), Ed. Arc şi Ed. Gunivas, 2007, p.1105, *matràcă* cu sensul „Baston noduros în formă de măciucă, Baston de lemn sau de cauciuc folosit de forţele de poliţie”, cu trimitere, pentru etimologie, la fr, *matraque*.

2 Haşdeu B. P. Două descîntece: un descîntec român şi un descîntec sanscrit din Veda. Notiţă // Studii de folclor / Ediţie îngrijită şi note de Nicolae Bot / Prefaţă de Ovidiu Bîrlea. — Cluj-Napoca: Dacia, 1979

3 M.Eminescu: Poezii tipărite în timpul vieţii. Ediţie critică îngrijită de Perpessicius, Bucureşti, Fundaţia Regală Pentru Literatură şi Artă, Vol. I, 1939, p. 31-36. (în continuare: *OI*)

4 M.Eminescu: Epigonii. În “Convorbiri literare”, Iassi, IV (1870), Nr.12, aug. 15, p. 185-186.

5 *O.I*, p. 296, nota.

6 M. Eminescu: *Opere alese*, Ediţie critică de Perpessicius, Ed. Minerva 1966; eu consult ediţia din 1973, identică acesteia. Notele: p. 279

7 M.Eminescu: *Opere. I. Poezii* (1). Ediţie critică de D. Murăraşu, Postfaţă de Eugen Simion, Ed. „Grai şi suflet — cultura naţională”, Bucureşti, 1995, p.93; nota ar fi trebuit să fie la p. 318, între nota la v.76 şi cea la v.87.

8 M. Eminescu: *Versuri lirice.* (Opera poetică). Ediţie îngrijită de Oxana Busuioceanu şi Aurelia Dumitraşcu. Coordonare şi cuvânt înainte de Alexandru Condeescu. Ed. Muzeul Literaturii Române, 2000, p.83. (Întrucât a fost supervizată de Petru Creţia, vezi Nota asupra Ediţiei, p. 19-20, este considerată simbolic „Ediţia Petru Creţia”.)

9 Mihai Eminescu: *Integrala poetică*. Vol. I. Antumele. Precuvântare de Tudor Arghezi. Ediţie îngrijită, selecţie critică de Alexandru Spânu. Biblioteca pentru toţi, 2003. Ed. Minerva, Bucureşti, p. 37

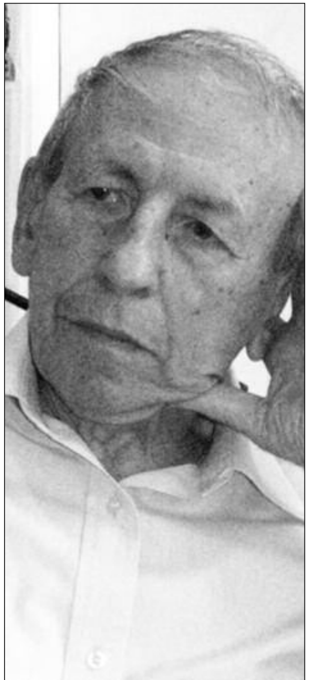
10 Mihai Eminescu: *Poezii*, Ediţie îngrijită de Dumitru Irimia, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”, 1997, p. 26 (Ed. A II-a, 2000; Ed. a III-a, 2006). Atenţie, totuşi: în „Dicţionarul limbajului poetic eminescian”, Concordanţele poeziilor antume, Coordonator Dumitru Irimia, Vol. II, p.18 versul este redat fără accent (probabil pentru că respectă sursele prime, revista şi ediţiile Maiorescu)

11 Mihai Eminescu: Opera poetică. Volumul al doilea. Poeziile şi poemele naţionale. Ediţie tematică de Petru Zugun, Prefaţă de Dan Mănucă, Ed. Tehnopres Iaşi, 2002. p.77.

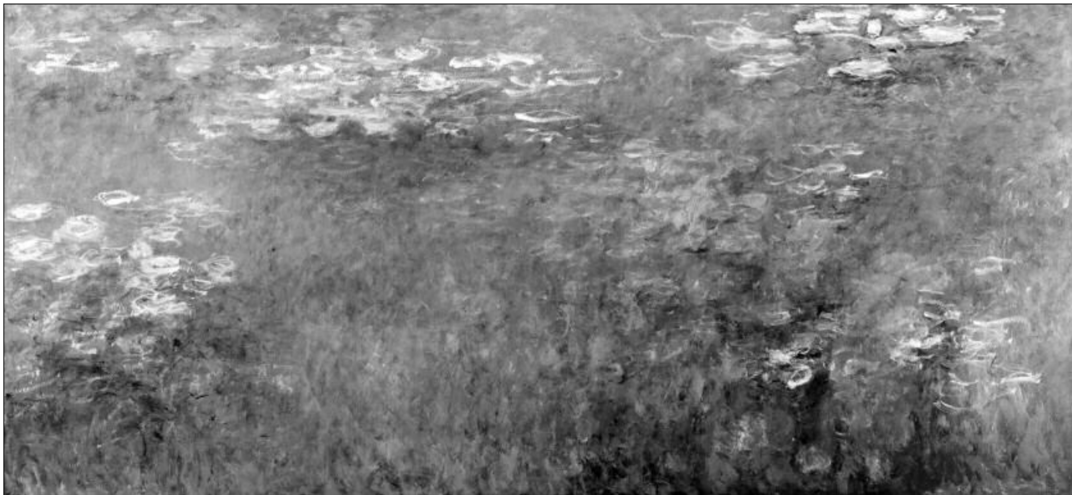
12 M. Eminescu: *Strigoii*. În „Convorbiri literare”, 1 dec. 1876, p. 343, coloana I.

Marin Ioniţă

CU MAHOMED ÎN CIMITIR

După ce am bătut străzile oraşului în lung şi în lat, mi-am găsit gazdă, în marginea pieţei, la domnul Alexandrescu, agent veterinar la circumscripţia din Ioneşti. Îi reţin numele, pentru că mai târziu avea să mă salveze dintr-o catastrofă, întâmplare pe care o voi povesti în curând. Dorm în aceeaşi cameră cu el şi cu cei doi fii, amândoi concurenţii mei la examenul de admitere. Gheorghiţă, zis Lungu. Cred că îşi aminteşte cineva de el, ca şi de Mahomed, era nebunul care înspăimânta oraşul. Coleg în curând, avea să mă ia sub ocrotire. Aşa am scăpat de vagabonzii care mă băteau cu pietre când hoinăream la întâmplare.

Vine ora mesei, când se adună familia gazdei pentru micul dejun sau pentru cină. Eu sunt găzduit, pe timpul examenului, cu mâncare de acasă. Locuinţă şi atât. De fapt, o jumătate de pat într-o jumătate de cameră, unde e şi locul în care trebuie să şi învăţ. Îmi petrec timpul în oraş. În parc, sub castanii seculari. Cu caietele şi cărţile. Cu apă de la fântână. Mai dau târcoale şi pe la şcoală...

Mâncam în oraş, pe apucate. Un covrig, un măr, un strugure, o îngheţată, îmi erau de ajuns. Ziua mi-o petreceam citind în parc sau dând ocol prin curtea liceului. Cum nu aveam destule cărţi de pe care să învăţ, mă apropiam să trag cu urechea la grupurile aşezate în iarbă. Întotdeauna, elementul străin este turbulent. Ei se ştiau. Erau colegi. Transformarea bruscă a liceului îi ţinuse prizonieri ca într-un lagăr. Numai unul din cinci va reuşi cu loc. Mai veneam şi eu, un pretendent din afară. Şi nici nu arătam prea bine în bocancii cazoni şi scorojiţi ai lui tata, din vremea războiului, şi cu hainele cam purtate şi cam strâmte, în pantalonii cam strânşi pe ţurloaie. Şi cu buzele crăpate, cu faţa scorojită de vânt şi de soare, cu unghii învineţite de lovituri, cu bătături în palme. Mă respingeau din priviri, ba unii chiar se dădeau la mine: „Bă, tu n-ai treabă?" Se cunoşteau cu profesorii. Când trecea câte unul, săreau în calea lui, îl înconjurau din toate părţile. Rămâneam mereu deoparte, ăla străinul, veneticul... Printre cârdurile de gâşte cu boboci, care sâsâiau duşmănos la mine, ba chiar se repezeau să mă ciupească.

*

Şi tot îmi mai găseam timp să hoinăresc. Centrul oraşului se întindea între Restaurantul Trocadero şi Restaurantul Jughide.

Uneori ajungeam până la spital, la marginea dinspre Cuparu, sau în partea cealaltă, până aproape de satul Gura Foii. Ajungeam până în câmp, pe drumul Târgoviştii, mai apucam spre Arsuri, spre Picior de Munte, spre Dragodana, spre Cobia, spre oriunde. Aşa, din curiozitate. Hoinar prin oraşul necunoscut. Pe străzi pe unde nu am mai călcat. Nici timpul nu ştiu cum trece pe aici. Mă trezesc că se înserează. Nu ştiu pe unde sunt. O umbră de teamă că m-am rătăcit. Grăbesc pasul. Iată că s-a întunecat. Strada nu este luminată. Îmi iese în cale un cimitir. Cu o biserică în ruină. Cruci, cavouri. Stoluri de lilieci. O bufniţă, undeva. Poveste fantastică. Imposibilă. Visez? Îmi pierd minţile? Surmenaj? Depresie?

O fâşie de lumină pe o cruce. Nu cred în fantome. Dar fasciculul de raze se mută pe uşa unui cavou.

Ce-o fi să fie? Trebuie să mă conving. Realitate? Halucinaţie? Nebunie? Poarta de metal scârţâie lugubru. Mă apropii cu paşi şovăitori. Nemernicul! Nu e decât un tânăr cu lanternă care citeşte cu glas tare un epitaf. Îmi dau seama, anume pentru mine: „Cititorule, ia aminte, ce eşti, am fost odată. Ce sunt, vei fi altădată!"

– Ai venit!
– De unde ştii?
– După miros!
– Te aşteptam...
– Vezi că faci confuzie. Nu sunt eu ăla. N-am mai trecut niciodată pe strada asta.
– Te-ai rătăcit?
– Ia-o încet! Nu mi-e frică de tine!
– Să nu-ţi fie! Poate sfârşim prin a fi prieteni!
– Păcală şi Tândală...
– Împărţim rolurile?
– Aiurea... Eu am altceva de făcut...
– Băiatul de la ţară veni la oraş...
– Ai miros de copoi...
– Venişi după o diplomă de văcar?
– Nu e de râs să-ţi câştigi traiul prin muncă cinstită...
– Şi ai plecat din sat. Şi te aşteaptă o fată cu ţâţele doldora de lapte şi tu nu te mai întorci.
– Dar tu cine eşti?
– Eu sunt cel care mă caut pe mine.

Ce potrivire. Am auzit acest cuvânt. Parcă l-aş fi spus chiar eu. De unde-l ştie? Îmi citeşte în gânduri?

– În cimitire?
– În morminte, sub cruci, în bufniţe, în lilieci...
– N-ai încercat şi pe la Spitalul de nebuni?
– Mă crezi scăpat din ospiciu?
– Ţi se potriveşte orice!
– Tu cine m-ai crezut?
– Monstrul care ţine calea călătorilor, ca să le pună întrebări stupide?
– Eşti un băiat citit!
– Am mai răsfoit şi eu câte o carte. Mai am de învăţat pentru examen.
– Codul lui Hammurabi? Decalogul? Legile lui Solomon? Bătălia de la Termopile? Soldatul de la Marathon? Alexandru cel Mare? Cezar? Hannibal? Napoleon?... Ca pe urmă să te întrebi de ce?
– Nu ştiu. O să vedem.
– Să-ţi spun eu: să ţii coada vacii, să vindeci oile de râie, caii de trânji. Să castrezi vierii şi să le mănânci testiculele...

Plec. Vine după mine. Umăr la umăr.

– Ai să ajungi om mare!
– Eşti profet?
– Mi se spune Mahomed!
– Poţi să porunceşti muntelui să vină la tine?
– Eşti un copil neînţărcat...

Am trecut de hotarul părăginitului cimitir. Un gard înalt cât două stadii de om, din scânduri, bătute atât de des, că nu se vede printre ele.

– Tu ţi-ai schimbat dinţii de lapte? îl întreb fără să-l privesc.
– E periculos să-mi cauţi în gură, îi aud glasul care venea de undeva de sus. Când îmi întorc capul, îl văd în vârful gardului. Mergea în picioare pe creasta lui, fără să se ţină de ceva.
– Nu e nimic în curtea asta.

Sare pe trotuar cu picioarele îndoite. Se face cocoloş. Mi-e teamă că s-a rănit. Că, poate, a murit. Îi ridic capul. Ţâşneşte în picioare. Rânjeşte.

– Eşti acrobat? Lucrezi într-un circ? Ai scăpat nevătămat?

Merge cam împleticit, dar vorba îi este clară.

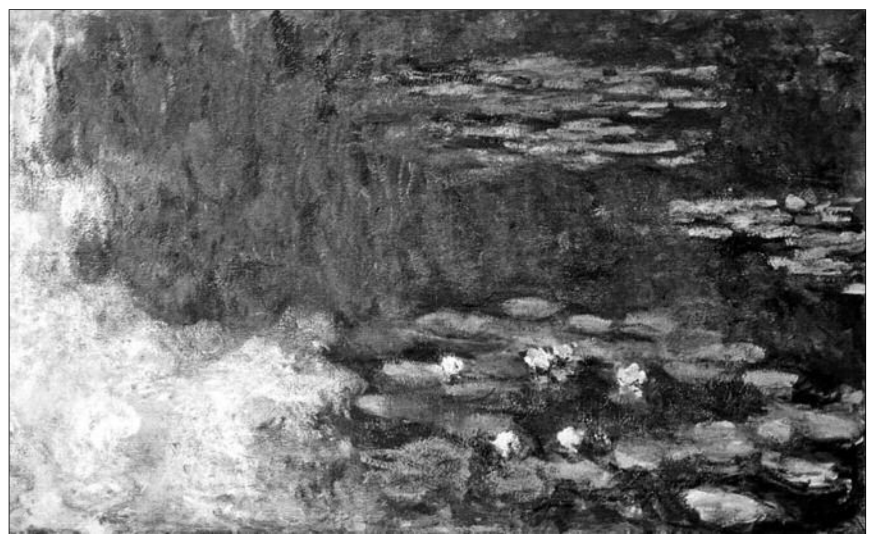
– Toată lumea e un circ! Şi bufonii suntem noi!

L-am cunoscut la miez de noapte într-un cimitir. Ca într-o poveste valpurgică la care se adună vrăjitori din toată lumea la Sabat: strigoi, vampiri, stafii, duhuri rele...

Cimitirul din această poveste avea nume din vechime. Îi zicea Cioflec. Şi înconjura o biserică în ruină...

Pornim unul lângă altul. Ca doi prieteni de demult. Vorbim de moarte, de spirite, de zădărnicii, de eternitate. La început nu fac altceva decât să tac. Dar mă trezesc intrat în discuţie. Zeci de replici, întrebări, răspunsuri, contraziceri, reproşuri. Totul este foarte interesant...

O fâşie de lumină pe o cruce. Nu cred în fantome. Dar fasciculul de raze se mută pe uşa unui cavou. Ce-o fi să fie? Trebuie să mă conving. Realitate? Halucinaţie? Nebunie? Poarta de metal scârţâie lugubru.

Ne despărţim la poarta gazdei mele. Dar toată noaptea nu am somn. Parcă-l văd proptit de-o cruce.

– Cine eşti?

Întorsese lumina lanternei spre sine.

– Sunt cel pe care-l vezi în vis. Care te cutreieră în gând...

Nu ştiu cum se face că rămânem prieteni. Mă căuta de câte ori venea pe acasă. Locuia pe undeva, pe la bariera dinspre Piteşti. Îi povestesc Luciei întâlnirea cu el.

– Un nebun, cine nu-l ştie?
– Îl cunoşti personal?
– Doamne fereşte!

(fragmente din romanul în pregătire *Drumul dinozaurului*)

proza

PETER AL IADULUI ȘI PETRE AL RAIULUI

Cornel Constantin Ciomâzgă
LUCRAREA

Cornel Constantin Ciomâzgă
SE ÎNTORC MORȚII ACASĂ

Precum „viaţa este începutul morţii”, moartea însăşi marchează începutul unei alte vieţi. Cu greu ne putem închipui semnificaţia cuvântului menit să substituie tăcerea. Despre profesorul Cornel Constantin Ciomâzgă a aflat cu siguranţă şi cel mai tânăr dintre semenii noştri pentru că *Lucrarea* a constituit temelia veştii celei bune: a întoarcerii morţilor acasă, o întoarcere creştinească spre înviere şi binecuvântare.

Între Peter al *Lucrării* şi Petre al morţilor întorşi acasă există o legătură cu mult mai profundă decât simbolul tradiţional al moroiului. Esenţa comună a numelui evidenţiază, pe lângă legătura etimologică, o legătură fiinţială, prin care simbolul ascuns al acestei triade pământeşti poate fi chiar piatra pe care Hristos a clădit Biserica Sa: „Şi Eu îţi zic ţie, că tu eşti Petru şi pe această piatră voi zidi Biserica Mea şi porţile iadului nu o vor birui” (*Biblia sau Sfânta Scriptură*, tipărită sub îndumarea şi cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Societarea Biblică Interconfesională din România, Bucureşti, 1988, Matei XVI, 18, p. 1117). Petru – Peter – Petre: simbol tainic, înţeles exegetic. „Mă cheamă Petre şi sunt moroi (Cornel Constantin Ciomâzgă, *Se întorc morţii acasă*, Editura Cartea Actuală 3C, Bucureşti, 2014, p. 11). / ... / O mamă şi-a claustrat fiica, închizând-o, cinsprezece ani, într-un grajd. / Tatăl său, în locul unei parentale atitudini, în schimbul unui gest salvator, s-a aruncat pe sine în „dosul morţii”. Comunitatea i-a izolat cu indiferenţă. / Un sat. Ca un oraş, ca o ţară, ca un continent. O comunitate fără comuniune. Tragismul umanităţii! / Culmea cu Arini. O felie dintr-un calvar. Un sat din nord, unde „răul” s-a cuibărit cu toate ale lui, mai presus de închipuirea şi percepţia noastră. Oameni, locuri, întâmplări!” (Cornel Constantin Ciomâzgă, *Lucrarea*, Editura Cartea Actuală 3C, Bucureşti, 2004, p. 12). Puse în oglindă, cele două citate de început ne înfioară blocându-ne intuiţia. Dincolo de ea, mesajul romanelor continuă să urce, cu răbdare şi smerenie, călăuzit de citatele bibilice, Golgota transformărilor umane.

Dacă Peter este un biet om, ce-şi înscenează moartea (prin sinucidere) din neputinţa lui de a-şi elibera fiica de carcera mamei sale şi a propriei lui soţii, Petre este un torţionar. Comportamentul celui din urmă se apropie mai mult de Atzei (soţia lui Peter Herrman şi mama Iohannei). „Lagărul scroafei”, cum au numit sătenii din *Culmea cu Arini*, casa Atzei, ce cuprinde şi grajdul în care aceasta şi-a încarcerat propria fiică, 15 ani, nu este cu nimic mai prejos decât temniţa propriu-zisă, unde Petre îl torturează – „in extremis” – pe părintele Filip. Se creează, la un moment dat, impresia unor romane – oglindă. Şi totuşi nu este aşa pentru că pe temelia *Lucrării* se aşează desăvârşirea: *Se întorc morţii acasă*. Relatarea faptului în sine constituie o punere în cuvânt a pătimirii: pătimirea prin torură şi pătimirea prin căinţă – o pătimire a pătimirii celei dintâi. „Încercarea este de folos oricărui om. / ... / Nu te mânia! Oricât de greu îţi este. Mânia se vădeşte a fi o grea patimă ori de câte ori se îndreaptă spre noi” (Cornel Constantin Ciomâzgă, *Se întorc morţii acasă*, p. 163).

Dacă Peter al *Lucrării* rămâne un Iuda, lăsându-se învins de durere, aluncând, prin ispită, spre iad; Petre rămâne şi el tot un Iuda dar un Iuda întors până să apună Ceasul Crucii, într-o singură clipă, când mânia omului se lasă învinsă de căinţă. El reuşeşte să îşi depăşească condiţia de Iuda, prin însăşi întoarecerea sa din morţi la Ceasul Învierii şi al Răscumpărării – asemeni tâlharului cel bun răstignit împreună cu Mântuitorul.

S-au spus, s-au scris şi se vor scrie încă multe despre cele două romane ale profesorului Cornel Constantin Ciomâzgă, tulburătoare prin claritatea şi coerenţa expunerii, răvăşitoare prin relatarea faptelor. Şi totuşi nimic din toate acestea nu poate înlocui contactul direct, al fiecărui lector, cu litera scrisă. După lecturarea lor simţi nevoia să taci pentru că înţelegi. Şi taci din nou şi înţelegi şi reciteşti pentru că „nu e vremea valorilor cum nici timpul lui Dumnezeu nu e”**5** (Cornel Constantin Ciomâzgă, *Lucrarea*, p. 158)... sau nu e încă... dar până când va veni „să lăsăm morţii să-şi îngroape morţii lor! / ... / – Mă cheamă Sabina. Vă mai amintiţi de mine?... Mă duc să aprind o lumânare la mormântul Bunei şi una la doammna profesoară Daria. / Iertaţi-mă. La bunăvedere, şi să-l rugăm pe Dumnezeu să fie blând cu noi!... / *Lupta noastră nu este împotriva cărnii şi a sângelui, ci împotriva căpeteniilor, împotriva puterilor, împotriva stăpânirilor întunericului acestui veac şi împotriva duhurilor răutăţii de sub cer* (*Dumnezeiescul Pavel – Efeseni 6, 12*)” (Cornel Constantin Ciomâzgă, *Lucrarea*, p. 314 – conform Bibliei Ortodoxe, ediţia 1988, p. 1332, citatul biblic menţionat în text – pe care profesorul Cornel Constantin Ciomâzgă l-a simplificat pentru a fi mai accesibil – este astfel: „Căci lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpîniilor, împotriva stăpânitorilor acestui veac, împotriva duhurilor răutăţii, care sunt în văzduhuri” – Efeseni, VI, 12).

AMALIA ELENA CONSTANTINESCU

Festivalul-concurs de Creaţie Literară AVANGARDA XXII

Ediţia a XIV-a, 02-03 octombrie 2015, Bacău-Tescani

Regulamentul concursului

Fundaţia Culturală „Georgeta şi Mircea Cancicov” organizează cea de-a XIV - a ediţie **Festivalului de Creaţie Literară „Avangarda XXII”**, manifestare care îşi propune descoperirea şi promovarea creatorilor de poezie, proză scurtă, teatru scurt, critică literară şi eseu în limba română - tineri şi adulţi, începători şi profesionişti -, a celui mai bun debut în volum, a celor mai buni poeţi consacraţi, precum şi a celei mai bune antologii de autor, identificarea şi promovarea celor mai valoroase reviste literare şi de cultură de limbă română din ţară şi străinătate. De asemenea, iniţiativa îşi mai propune descoperirea şi promovarea valorilor autentice băcăuane prin acordarea **Premiilor Anuale ale Fundaţiei „Georgeta şi Mircea Cancicov” pentru Literatură, Cultură, Arte** şi **Jurnalism**.

Condiţii de participare

La această competiţie pot participa:

I. Creatori de poezie, proză scurtă, teatru şi critică literară şi/sau eseu în limba română din ţară, Basarabia, Bucovina (Ukraina), Voivodina (Serbia), Gyula (Ungaria) şi din diaspora, cu cetăţenia română, a ţării de rezidenţă sau cu dublă cetăţenie, care:

- nu au depăşit vârsta de 47 de ani şi nu au debutat editorial
- au debutat editorial în perioada 2014 şi nu au depăşit vârsta de 47 de ani
- nu au depăşit vârsta de 65 de ani (scriitori profesionişti), precum şi

II. Autori de antologii (din creaţia unui singur sau a mai multor poeţi) în limba română, din ţară, Basarabia, Bucovina (Ukraina), Voivodina (Serbia) şi din diaspora, apărute în 2014

III. Reviste literare şi de cultură

IV. Creatori din domeniile literaturii, artelor, ştiinţei şi învăţământului

Desfăşurarea concursului

I. Concurenţii care nu au depăşit vârsta de 47 de ani, nu au debutat editorial şi nu au primit premiul de debut în volum în ediţiile anterioare vor expedia un număr de minimum:

- un grupaj de 10 poezii,
- 3 lucrări de proză însumând maxim 8 pagini,
- 1 - 2 piese de teatru scurt,
- 2 lucrări de crtitică literară/eseu de circa 4-5 pagini.

Lucrările vor fi editate în word, cu caracter *Times New Roman*, corp 12, la un rând şi jumătate, cu diacritice.

Lucrările vor purta un *motto*, iar fişa autorilor (care va conţine, în mod obligatoriu, **o copie scanată a cărţii de identitate, numele şi prenumele, locul şi data naşterii, profesia, locul de muncă, adresa exactă, numărul de telefon şi de mobil şi adresa de e-mail**) se va introduce într-un plic închis, ce va avea acelaşi *moto* cu cel al lucrărilor.

De asemenea, concurenţii vor introduce în plicul mare un CD cu **textele şi fişa autorului culese în word, cu fonturi româneşti** (condiţie eliminatorie!), **o copie scanată a cărţii de identitate**, precum şi **două poze color** - una **bust** şi una **în picioare**, scoase cu aparat foto digital, la rezoluţie maximă.

Conţinutul CD-ului va fi transmis obligatoriu şi la adresa de e-mail: fundatiacancicov@yahoo.com

- Concurenţii care au debutat editorial în anul 2014 şi nu au depăşit vârsta de 47 de ani vor trimite trei exemplare din cartea apărută, un CD o copie scanată a cărţii de identitate, un curriculum vitae şi o fotografie.
- Poeţii consacraţi, care nu au depăşit vârsta de 65 de ani, vor trimite minimum trei titluri de cărţi reprezentative, un CD o copie scanată a cărţii de identitate, un curriculum vitae şi o fotografie.

Acelaşi lucru este valabil şi pentru editorii (responsabilii, îngrijitorii) antologiilor care cuprind creaţiile mai multor poeţi.

- Poeţii profesionişti, care şi-au scos o antologie din creaţia proprie în anul 2014, vor trimite trei exemplare din cartea respectivă, un CD o copie scanată a cărţii de identitate, un curriculum vitae şi o fotografie.
- Prozatorii, dramaturgii şi criticii literari vor trimite o carte editată în anul 2014, în trei exemplare, un CD o copie scanată a cărţii de identitate, un curriculum vitae şi o fotografie
- Directorii (redactorii-şefi) publicaţiilor literare şi de cultură de limbă română, din ţară şi străinătate vor trimite cel puţin trei numere reprezentative apărute în cursul anului 2014, un CD o copie scanată a cărţii de identitate, un curriculum vitae şi o fotografie.

Toate lucrările vor fi expediate până la data de **28 august 2015** (data poştei), pe adresa: **Direcţia Judeţeană pentru Cultură Bacău, Strada 9 Mai nr. 33, etaj III, C.P. 600066**, cu menţiunea: ***„Pentru Festivalul de Creaţie Literară Avangarda XXII”.***

Concurenţii premiaţi vor fi, în prealabil, anunţaţi telefonic sau prin poşta electronică în vederea participării la festivitatea prilejuită de acest eveniment. Organizatorul va asigura transportul, masa şi cazarea pentru invitaţi şi laureaţi. Manuscrisele, revistele, cărţile şi CD-urile nu se înapoiază.

II. Până la data **28 august 2015**, creatorii din domeniile literaturii vor trimite prin poştă sau vor depune la sediul Direcţiei Judeţene pentru Cultură Bacău:

- o carte de poezie editată în 2014 sau minimum două grupaje de poezie publicate în reviste literare
  anul trecut
- o carte de proză editată în 2014 sau minimum două proze publicate în reviste literare anul trecut
- o carte de critică literară editată în 2014 sau minimum două articole publicate în reviste literare
- anul trecut

- Artiştii plastici vor depune minimum trei lucrări semnate în anul 2014.

- Dirijorii de orchestre sau coruri, soliştii vocali şi instrumentiştii, ansamblurile folclorice vor depune - pe CD sau stik - minimum trei piese prezentate la trei spectacole diferite în anul 2014.

- Jurnaliştii vor depune minimum trei reportaje sau anchete sau interviuri, indiferent de mărimea lor, şi cinci note sau ştiri – toate publicate în anul 2014.

Lucrările, însoţite de un CV, vor purta menţiunea: ***„Pentru Premiile Anuale ale Fundaţiei Culturale Cancicov”.***

Notă: Premiile vor fi acordate **numai persoanelor prezente la festivitatea de decernare** a acestora. În lipsa premiantului, **premiul se anulează**.

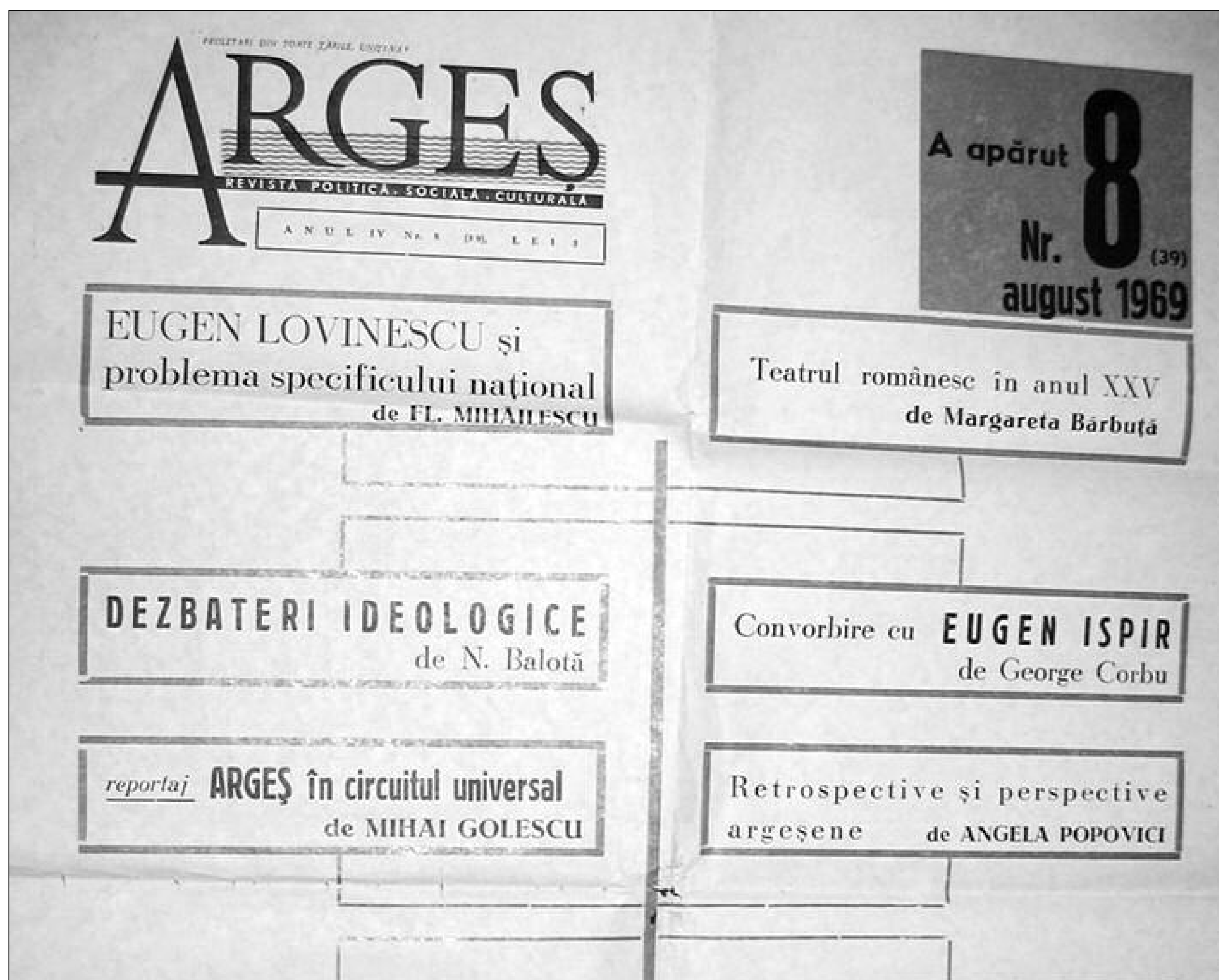
Manuscrisele, cărţile, materialele, lucrările şi revistele care nu îndeplinesc întocmai condiţiile acestui **Regulament** nu vor intra în concurs.

Relaţii suplimentare la telefon: 0334405419, mobil: 0721/861045.

Email: fundatiacancicov@gmail.com.

ARGEȘ 50
memoria revistei

Nr. 3. August 2015

ARGEȘ

REVISTĂ POLITICĂ . SOCIALĂ . CULTURALĂ

A apărut Nr. 8 (39) august 1969

EUGEN LOVINESCU și problema specificului național
de FL. MIHĂILESCU

Teatrul românesc în anul XXV
de Margareta Bărbuță

DEZBATERI IDEOLOGICE
de N. Balotă

Convorbire cu EUGEN ISPIR
de George Corbu

reportaj ARGEȘ în circuitul universal
de MIHAI GOLESCU

Retrospective și perspective argeșene
de ANGELA POPOVICI

Din iunie 2015, revista *Argeș* a intrat în cel de-al 50-lea an al existenței sale. Până la jubileu, ne propunem să marcăm, preț de 12 numere, momente și... schițe din istoria revistei: texte facsimilate, poze cu parfum de epocă, ecouri... Altfel zis, să ne amintim de cei ce-au au trudit o jumătate de veac la ieșirea în lume a publicației care a pus orașul Pitești pe harta culturală a țării. În cei 50 de ani, n-a existat mare scriitor român contemporan care să nu fi publicat aici, după cum cei mai importanți scriitori au fost laureați ai revistei; nu dăm nume, pentru a nu deranja prin fatale omisiuni, nici de colaboratori, nici de redactori, nici de redactori-șefi. Miile de pagini tipărite sub antetul *Argeș* reprezintă implicit un important capitol de istorie a literaturii române contemporane. De altfel, din revistă s-au născut nenumărate cărți ai căror autori le-au croit inițial aci în rubricile lor. Cu bune și cu faste, cu mai puțin bune, *Argeș* a ajuns la o vârstă venerabilă. Cine ar avea curiozitatea să parcurgă întreaga colecție, ar putea depune mărturie că revista n-a fost niciodată culegere de texte mai mult sau mai puțin valoroase, ci că ea a reprezentat totdeauna un proiect editorial coerent, schimbat pe ici, pe colea, de la o serie la alta... Ajutați de editor, de finanțator, de eventuali sponsori, sperăm ca în iunie 2016, să sărbătorim la Centrul Cultural Pitești așa cum se cuvine și cum ne place să credem că merităm. **(D.A.D.)**

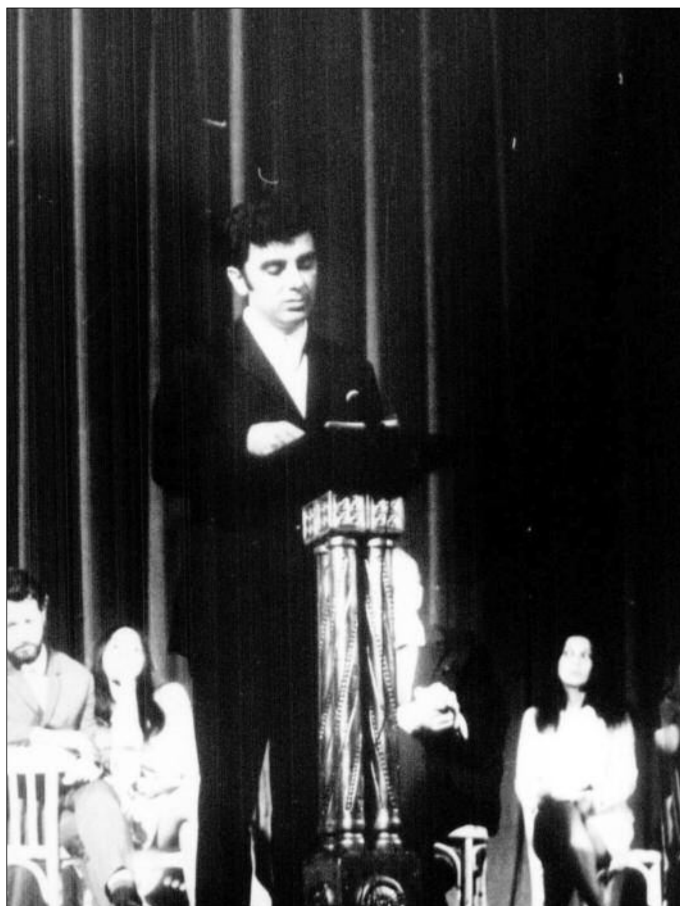
Gheorghe Tomozei

Tăceri

Când îmi curge pe umeri cămașa de zale
se coclesc fluturii rochiei tale
cu lampa, cu albul din aripi o sting,
degetele înfrigurate se împiedecă
de puful de piersică.

Rămâi. Fără cuvinte. Totu-i spus,
rămâi cu ochii într-un blând apus,
pe roți de sunet, pacea să-i cutreieri...
Tăcerea e o scriere cu greieri...

(*Argeș*, nr. 8(63)/ august 1971)

Gheorghe Tomozei (Pitești, 1971)

Miron Cordun și Gheorghe Tomozei (Pitești, 1971)

Nichita Stănescu
NECUVINTELE

Lui Dieter Schlesak
fratelui și prietenului
poetului rar și pentru mine
unic,
inima lui
Nichita

1969, August

PĂRINTELE IUSTIN PÂRVU
intervievat de
Adrian Alui Gheorghe:

– *Dar cei care fac răul din plăcere, dintr-o pornire inexplicabilă...?*

– Cel care face răul din plăcere nu-i creştin, el este o unealtă. Că şi diavolul are trimişii lui pe pământ, are şi el o tactică, o strategie. Sfinţii Părinţi spun că uneori diavolul se îmbracă în alb sau în negru, merge desculţ, bate mătănii mari şi vorbeşte despre virtuţile creştinului, ca să atragă şi să te smintească mai apoi. Sfântul Ioan Scărarul zice că „dracii slavei deşarte şi ai mândriei, pe cei slabi de minte îi face prooroci", iar Apostolul Pavel ne arată că satana se preface în chip de înger al luminii, iar slujitorii nedreptăţii se prefac în chip de slujitori ai dreptăţii (II Corinteni 11, 14-15). Creştinii adevăraţi se simt însă între ei, rugăciunea din fiecare e foc care luminează şi nu foc care dogoreşte. Ştiţi cum e cu creştinul care face rău? Ca şi cum acesta ar veni în Biserică şi s-ar ruga ca vecinul sau fratele său să cadă bolnav, sau să moară...! Aşa ceva nu este admis în Biserică.

(*Argeş*, nr.8/august 2011)

"Există o gândire care a proiectat limbajul tragediei numite Antigona, după cum există o gândire care se exprimă eficient şi exact în limbajul crezut de unii drept natural, firesc. Între ,,Hai, cară-te, că te prinde babacu' c-ai fript-o pe gagică" şi ,,Mergi în calea-ţi ce Zeus ţi-o alese" nu este doar o diferenţă de limbaj cum se crede îndeobşte, ci una de viziune, de înţelegere a lumii. Cele două versuri pe care le-am imaginat nu au nimic comun. În fond, o determinantă a kitsch-ului este tocmai înlocuirea materialului original şi originar cu înlocuitori, de obicei ieftini, seriabili, industrializaţi. Limbajul comun este un astfel de produs de serie, realizat cu înlocuitori: importuri din filme, aproximaţii lexicale, şabloane, locuri comune, gramatică aproximativă. Translarea lui fără o intenţionalitate bine strunită şi dovedită creează kitsh-urile care ne invadează pe televizor: manele, sit-com-uri, talk-show-uri. Televizorul nu propune o alternativă culturală, ci un surogat cultural cu grave concesii în numele audienţei. În măsura în care putem vorbi de funcţia formatoare a artei – şi eu cred că putem vorbi fără a cădea în înţelegerea îngustă a acestei funcţii, o înţelegere mecanicistă: aceeaşi cauză dând mereu acelaşi efect –, atunci mă întreb ce orizonturi pot stârni greşelile de limbă din textele manelelor, improvizaţiile erotico-sexuale din şlagărele de pe post, vulgarităţile din diversele ,,războaie" ale vedetelor puse la cale de o televiziune care propagă prostul-gust apelând, altfel, la teme şi subiecte majore, dar pe care le aduce la stadiul de mahalagisme. Este vorba de un orizont extrem de limitat care formează un public imens, atâta vreme cât cercetările dovedesc că aproape 90 la sută dintre români se culturalizează prin şi la televizor".

CONSTANTIN STAN

***Ciocnirea culturilor* - *Argeş* nr. 8/august 2006**

Păstrătorii unei străvechi arte populare

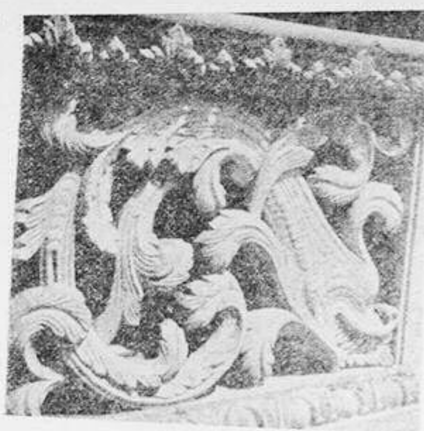
Pietrarii din Albeşti

Lauda pietrei cioplite

Există în nordul Muscelului un sat străvechi, a cărui prezenţă în artă poate fi urmărită uşor pe întreg cuprinsul pămîntului românesc şi aproape în tot cursul istoriei noastre: Albeşti. În satul acesta, meşteri minunaţi, urmaşi în pricepere ai părinţilor şi bunicilor lor — moştenitori şi aceştia ai unor îndepărtate tradiţii — lucrează piatra, pentru a-i da expresie. Gîndul lor înaripat, pornit din zbuciumări sufleteşti şi din visuri, [illegible] [illegible] pe dalta de oţel, [illegible] frumuseţi [illegible], mai trainice decît veacurile.

Marmura extrasă din apropierea satului a făcut posibilă ivirea şi continua desăvîrşire a unei arte dificile, veche de mii de ani şi totuşi mereu nouă. Cetatea dacică şi castrul roman de la Jidava (lîngă Cîmpulung) păstrează pînă azi urmele complicatei priceperi a străbunilor albeştenilor de a geometriza şi a înflori stîncile. Mînăstirea de la Curtea de Argeş e lucrată cu piatră de Albeşti. Legendarul Meşter Manole a pus înflorat palmele pe ea. Sute şi mii de construcţii din vremuri mai vechi sau mai noi — multe din ele adevărate monumente ale istoriei şi artei naţionale — poartă în ziduri meşteşugul încărcat de reguli severe şi de subtilităţi al cioplitorilor de la Albeşti. Podul de pe Dunăre, construit de Anghel Saligny la Cernavoda, palatul Consiliului de Stat şi al Muzeului de Artă al Republicii cu ancadramentul său unic de coloane şi capiteluri corintice, Palatul telefoanelor, Podul prieteniei de la Giurgiu, Casa Scînteii, Fabrica de penicilină din Iaşi, o parte însemnată a vilelor de la Predeal, de pe Valea Oltului, din Munţii Moldovei, complexele şcolare de la Bîrlad şi Cîmpulungul Moldovenesc, zeci de renovări, toate construcţiile noi de pe litoral au fost realizate, între altele, şi cu ajutorul cioplitorilor de piatră din Albeşti.

Jocurile de umbre şi lumini dau viaţă pietrei cioplite.

Scurtă istorie a artei

O istorie a sculpturii româneşti va trebui să înceapă neapărat cu reprezentările dacice de bronz ale zeiţei Bendis (una din ele — splendidă — a fost găsită la Piatra Roşie), cu analiza sistemului de plasare a blocurilor de piatră cioplită în marele sanctuar patrulater cu 60 de coloane de andezit şi a enormului „soare" din acelaşi material de la Sarmisegetuza, cu pomenirea tuturor acelor cetăţi în care piatra a devenit nu numai material de construcţie sau mijloc de apărare ci şi obiect de frumuseţe. În această istorie, cetăţile dacice de la Muscel-Jidava, Rucăr şi Cetăţeni, marea mulţime de castre romane din regiunea Argeş, în care piatra de la Albeşti e mereu prezentă, vor avea fără îndoială locul şi capitolul lor.

Urcînd pe scara timpului spre vremile de [illegible] [illegible] tin Brîncoveanu. Aceasta este lucrată de albeşteni. Stilul, ornamentele, configuraţia [illegible] nu lasă nici o îndoială.

Albeştenii păstrează documente din care rezultă că înaintaşii lor au lucrat pe timpul domnilor regulamentari şi al lui Cuza, la reparaţiile ce s-au făcut în complexul de palate, turnuri şi biserici din dealul Mitropoliei. Mii şi mii de fîntîni şi de puţuri din Bărăgan, lucrate cu ghizdele de piatră, pe vremea cînd cimentul încă nu exista, sînt făcute tot de albeşteni.

Astăzi, orice călător prin [illegible] [illegible] tă nici un fel de mecanizare: nu există nici măcar o macara, o linie simplă de decovil, utilaje moderne de exploatare. Se lucrează încă cu ranga, cu tîrnăcopul şi cu opinteala în sudori, cu mijloace tradiţionale. Din lipsă de comenzi ferme mulţi meşteşugari sînt angajaţi în exploatările forestiere, în alte locuri de muncă, în care priceperea lor de a ciopli piatra n-are cum să se releve.

Ar fi bine ca Ministerul Construcţiilor, specialiştii în artă şi arhitectura populară, etnografii, forurile din Ministerul Învăţămîntului să aibă neapărat în vedere cîteva măsuri care, după opinia noastră, ar putea duce la o mai bună valorificare a artei albeştenilor (şi nu numai a lor; la Bistriţa raionul Horezu şi în alte sate pe lîngă Tîrgovişte şi Buzău, de prin Dobrogea înfloreşte arta populară a prelucrării pietrei).

Ne gîndim la crearea unei unităţi în Albeşti a Întreprinderii „Marmura" sau a întreprinderii „Granitul". Ministerul Construcţiilor ar asigura în cazul acesta utilajul şi comenzile. Actuala cuprindere a meşterilor pietrari albeşteni în Întreprinderea raională a industriei locale (I.R.I.L.) Muşcel e discutabilă. Există cazuri cînd meşterii pietrari sînt folosiţi la cărămidării, vărării, exploatări de nisip, de pietriş ceea ce, evident, n-are nici o legătură cu arta lor.

Mult mai potrivit ar fi, fireşte, dacă la Albeşti s-ar crea o unitate productivă aparte, în stare să preia direct comenzile şi să se administreze singură. [illegible] lor, a originilor şi [illegible] ţiilor lui.

La Albeşti trăiesc [illegible] de cioplitori a căror [illegible] bucură de o stimă [illegible] deosebită. Lucrările [illegible] Ion, Petre Neagoe, [illegible] Ion, Bizon Ion şi [illegible] soiu au impus celor [illegible] cunoscut respect [illegible] miraţie. Cei ce vor [illegible] dă uimitoarele [illegible] riei, pe lîngă ei stau [illegible]

Mille de construcţii [illegible] ne care se înalţă de [illegible] pat la altul al ţării [illegible] ritm nemaiîntîlnit [illegible] treaga istorie a [illegible] tul uriaş şi neîntrerupt [illegible] da oraşelor noastre [illegible]

“Regia românească a dispus în toate timpurile de mari creatori şi ei pot fi clasaţi în trei generaţii. Victor Ion Popa, Ion Şahighian, Aurel Ion Moican, Ion Sava, Sică Alexandrescu şi Soare Z. Soare, apoi Liviu Ciulei, Horia Popescu, Radu Penciulescu, Valeriu Moisescu, Sorana Coroamă, Luciana Giurchescu, Vlad Mugur, Ion Cojar, Mihai Berechet; cea de-a treia generaţie, la fel de talentată: Silviu Purcărete, Cătălina Buzoianu, Alexandru Tocilescu, Tompa Gabor, Horaţiu Mălăele şi alţii. Fiecare dintre aceştia şi-a demonstrat capacitatea creatoare realizând spectacole, dar, din păcate, numai pe texte străine şi nu totdeauna valoroase.

Dar, spre deosebire de celelalte două generaţii, aceştia nu pun la suflet dramaturgia românească. Cu rare excepţii, o asimilează mărfurilor venite din import după moda economiei de piaţă.

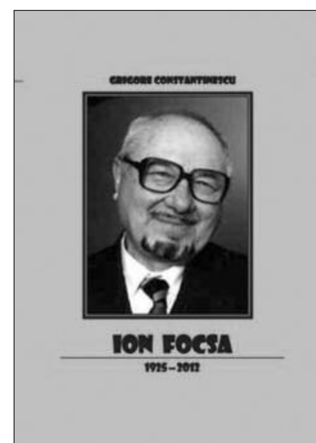
Unii regizori, tineri, abia ieşiţi de pe băncile institutului şi intrând în teatre, se simt cam derutaţi; unii dintre ei folosesc acelaşi stil din institut, transformând piesa în joaca de la institut, cu alergături, ţipete, tumbe şi cât mai puţine vorbe inteligibile.

Ceea ce este şi mai trist e că institutul nu are o clasă pentru pregătirea acestor tineri imberbi care prin forţa lucrurilor sunt scutiţi de a face asistenţă pe lângă un maestru, lor li se dă bisturiul în mână şi încep să opereze… Cine are zile dintre spectatori „scapă”

ION FOCŞA

***Despre regia de teatru , Argeş* nr. 8/august 2009**

ARGEŞ

REVISTĂ POLITICĂ, SOCIALĂ, CULTURALĂ

Eliberarea României

TUDOR ARGHEZI

450 de ani de la

ZIDIREA MÎNĂSTIRII CURTEA DE ARGEŞ

acad. miron nicolescu ● ion caraion ● maria banuş ● dan cristea ● ion băieşu ● cezar ivănescu ● gh. pituţ ● al. paleologu ● radu cosaşu

în numărul viitor un interviu cu agatha christie de v. firoiu

biblioteca argeş: toma biolan

cronicarul cronicarilor şi „ura de poruncească”

ARGEŞ

premiile literare

ACEST NUMĂR E ILUSTRAT DE PAZU ARAMESCU (MIAMI FLORIDA-S.U.A.)

Horia ZILIERU

elegia a XXVIII-a

Ovidiu GENARU

contemplarea sau inutilitatea trupului

anul V ● martie ● 1970 ● Nr. 3 (48) ● lei 3

Ecouri

Avangardiști și estetizanți

Obținem direct de la sursă revista *Argeș*, anul XV(L), nr. 6(396), iunie 2015. Pagina a doua este rezervată semnalelor culturale, în care ne regăsim. Nicolae Oprea a lansat *Ion D. Sîrbu și timpul romanului*, apărut într-un format elegant în colecția de critică și istorie literară a Editurii *Bibliotheca*; prezență distinsă: scriitori din USR Filiala Pitești, studenți, profesori, editorul și câțiva trimiși ai SST. DAD, autorul notei, cu referire la capitolul *Revanșa postumă*, conchide că opera postumă îl plasează pe I.D. Sîrbu în rândul prozatorilor de prim-plan ai literaturii române postbelice. Se pare că volumul lui Nicolae Oprea a incitat ceva doctoranzi să-l aleagă ca temă a tezei pe I.D. Sîrbu.

La Teiu (30 mai 2015), masă rotundă *Vladimir Streinu și timpul nostru*, marcând 113 ani de la nașterea criticului, inspirată - notează MLM - de eseul *Boileau și timpul nostru* (!). Printre numeroșii participanți - dascăli din localitate, scriitori, istorici și critici literari, notabilități - se remarcă prezența doamnei Ileana Iordache-Streinu (fiica ilustrului critic) și a acad. Eugen Simion, care avansează ideea înființării la Teiu a unui centru de studii și cercetare lingvistică și rurală, precum și a instituirii unui premiu literar Vladimir Streinu.

La *Momente și schițe din actualitatea literară* este semnalată sărbătorirea la Târgoviște, alături de redactori-șefi ai mai multor reviste literare, a 15 ani de apariție lunară neîntreruptă a publicaþiei „Litere. Revistă lunarã de culturã a Societății Scriitorilor Târgovișteni", la care revista „Argeș" a fost reprezentată de Nicolae Oprea și Dumitru Augustin Doman.

Gheorghe Grigurcu răspunde în „Generație și pornoautoare" iscoditorului Dumitru Augustin Doman (care întreabă: „Cum vă simțiți în această «luptă dintre generații», respectiv în precumpănitoarea junglă urbană de mizerabilism a poeților/ prozatorilor douămiiști, pe de o parte, și teoria, de asemenea preponderentă, a comunismului benign a criticilor și eseiștilor din aceeași generație, pe de alta, opuse primelor două generații postbelice? Sã fie vorba de un nou ciclu al istoriei culturii, de o revenire la sfârșitul anilor '40 ai veacului trecut?) amendând pe „dichisitorii

Cu Marin IONIȚĂ despre noul său roman

Bătrînul și umbra

— De pe pagina de gardă a ultimei tale cărți, „Bătrînul și umbra", aflăm că avem de a face cu un roman...

— Și vrei să mă întrebi dacă eu cred că aparține acestui gen.

— Asta nu. Aș vrea să-mi spui în ce categorie îl încadrezi tu însuți.

— Dacă este vorba de destinul unei colectivități umane, aflată într-un moment critic, cînd se pune problema existenței și continuității sale, s-ar putea vorbi de un roman social. Cum apar și niște femei frumoase — cum este firesc într-un roman — care exercită fascinație asupra personajului principal, ar putea fi și o poveste de dragoste. Și tot așa, un roman de călătorie, de inițiere... Nu este o carte pură în această privință.

— Ne pui în temă cu ce se petrece în această carte?

— „Povestea" povestirii ar fi cam așa: Într-un mic sat de munte, dezechilibrat din cauza migrației spre oraș, viața devine foarte aspră pentru cei care au rămas, sau încă au mai rămas. Lipsit de elementul civilizator și umanizant, de factorul activ, muntele se sălbăticește și devine ostil. Ogoarele nelucrate intră în paragină, drumurile neumblate se astupă, casele părăsite îmbătrînesc și se coșcovesc, prin curți umblă sălbăticiunile.

— Deci, problema este cea a regăsirii unui echilibru pierdut.

— Confruntare dramatică și inegală. „Cînd seducția și teroarea își dau mîna, nu mai e nimic de făcut!". Am citat o replică din text.

— Și care este în carte teroarea! Dar seducția?

— O fiară ce cutreieră satul, născută din coclaurile muntelui sălbăticit, și atracția confortului urban.

— Încă din titlu, cartea te duce cu gîndul la alte cărți.

— Dar și din lectura textului. Te gîndești, desigur, la „Bătrînul și marea", la „Moby-dick"...

— Să fie vorba de o replică?

— De un punct de vedere într-o problemă de mult deschisă.

— Și bătrînul Santiago și bătrînul Ahab se luptă cu cîte o dihanie.

— Bătrînul Santiago a plecat anume la pescuit și la un moment dat i se agață un pește uriaș în cîrlig. Ahab pornește anume la vînătoare de balene. Bătrînul din cartea mea și-ar vedea liniștit de treburile sale domestice, dar în universul lui dă năvală un monstru. Aici omul este cel vînat și deabia în a doua parte, cînd se hotărăște să pornească pe urmele fiarei, pentru confruntarea supremă, vînatul devine vînător.

— Cine este, ce este, totuși, această dihanie, pe care o mai numești monstru, fiară, sălbăticiune, arătare, namilă, nălucă și poate și în alte feluri?

— Frica. Teama de neputință, de distrucție, de trecere în neființă. Agresiunea, teroarea de orice fel.

— Bătrînul tău învinge?

— După întoarcere, spune: „Eu am fost pînă acolo încît nu mai mă pot teme de nimic". El a cîștigat foarte mult — de aici înainte nu mai trăiește cu spaima în suflet.

— Dar chiar a plecat de acasă, sau toată călătoria aceea, acolo sus, a fost imaginată de el în timp ce se zbătea cu moartea închis în casă, cu obloanele trase.

— N-am vrut să aflu. Mi-a plăcut să rămînă un mister și pentru mine.

— Nu este un răspuns...

— Atunci s-o spun altfel. Este ... orice scriitor își dirijează toate ... carte, dar sînt și momente în ... ație cînd trebuie să lase lucrurile ... alcătuiesc ele. În artă, ambiguitatea ... valoare de metaforă. Cu condiția ... tată cu orice preț și să nu se ... primul rînd.

— În acest context, hornul prin ... să treacă bătrînul cînd coboară de ... ar putea să însemne?

— Călătoria printr-un tunel ... în multe povești și basme, ca ... de comunicare între două tărîmuri ... rea bătrînului este egală cu o ... Ca să ajungă de unde a plecat ... normală, trebuie să treacă prin ... dintre două lumi, prin această ... putea plăti chiar cu viața.

— Era de așteptat ca, după ... ei, eroul să triumfe definitiv, de ce ... supus și la alte încercări, după cea ...

— Impactul și explozia au fost atît ... ce, încît bătrînul se găsește proiectat ... existență. Organismul său epuizat ... cultă și este un moment cînd se ... se lepede de povara trupului, de ... Numai printr-un efort formidabil ... reîntoarcă în sine și în lumea din ...

— Unul dintre personaje susține ... cît și ceilalți oaspeți nu ar exista cu ... ar fi niște plăsmuiri ale bătrînului ... să-și suporte singurătatea în pustiul ... Apoi se declară independent și chiar ... ceva pe cont propriu.

— În modul acesta creatul începe ... rîndul său, în universul creatorului. Dar

ARGEȘ NR. 4/1984 — pag. 6

cadavrului ceaușist” C. Rogozanu, Alexandru Matei , ultimul descoperind cã „Ceaușescu e cel mai dotat estetic (nativ) dintre toţi conducãtorii români” (sic!), de dezmăţ alãturi de „smerenie ideologizantă” pe „panta declinului burlesc”. Cei doi „avangardiști” sunt prinși într-un distih arghezian: „Iară eu încet, încet/ Devenii analfabet”. În același insectar, venerabilul critic prinde pe autoarele unor „dejecţii mentale şi fiziologice” citând din „lista lui Alex Ștefãnescu: Cristina Nemerovschi, Ioana Baieţica, Claudia Golea, Ioana Bradea, Lorena Lupu, Ana Baston, Alina Nedelea, Petronela Rotaru - „brave pornoautoare”.

Sarcastic, în final, G.G. vede așa-zisa „luptă între generaţii clamatã de C.R. şi A.M., „estetizanţii” lui Ceaușescu, drept „o confruntare între mânuitorii de floretă şi nişte inşi care vor să arunce asupra lor găleţi conştiincios umplute cu dejecţiile luate dintr-o hazna”.

În rest, cronici onorabile, poezie semnatã de Magda Grigore, Clara Mărgineanu, Mihai Merticaru, Adrian Derlea, Petruț Pârvescu; o privire a lui Adrian Alui Gheorghe asupra poeziei lui Arcadie Suceveanu. Reţin atenţia cititorilor „dezvãluirile cunoscutului eminescolog Nicolae Georgescu în „Taina scrisului românesc. Paisprezece «basne» filologice, al zecilea „basn, „Eminescu şi autocenzura. Interesante „memoriile semnate de Marin Ioniţă.

Într-un supliment „Argeș 50 memoria revistei”, precaut și chibzuit, Dumitru Augustin Doman pregătește de pe acum jubileul revistei „Argeș - iunie 2016, când redutabila revistă va împlini o jumătate de secol.

(M.S, *Litere*, nr. 7-8/iulie-august 2015)

bilete de papagal

Un semn bun

In forfota unui tineret de care se vorbește din ce in ce mai mult și care a constituit obiectul unei mari preocupări acum vreo trei ani intr-o intilnire intelectuală la Geneva, s-a vorbit și s-a scris mult despre realitățile tinerești.

Spre regretul publicului auditor, calitățile nu se găseau la nivelul defectelor descrise. Dintr-o cauză sau alta — să ne ferim de a le înșira și noi — în majoritatea țărilor civilizate s-a remarcat, cu sublinierile necesare, un spirit anarhic dispus să răstoarne clasicismul deprins in școală, in lectură și chiar in familii mai solid așezate. Intrebarea de fond era pe toate buzele și în toate mințile prezente : cauza acestei decadențe.

Din partea românilor a vorbit cel mai vechi prieten al tineretului, Mihail Ralea. Au urmat serii de intilniri particulare între savanți, gînditori și scriitori.

Propunerile profesorului Ralea au fost primite cu aplauze, ca o încheiere fericită a unor discuții esențiale. Dar, s-a remarcat ca un suspin al conștiinței, că tocmai tineretul a lipsit la Geneva. Acuzatul fiind factorul principal al subiectului tratat, trebuia neapărat să fie de față cu toate că o vorbă veche, mereu adevărată, spune că tinerețea nu se numără cu anii și toate personalitățile care au dezbătut problema la Geneva depășiseră de mult calitatea rozelor înflorite la timp.

Mărturisesc, pe simpla și unica mea răspundere, că am părăsit Universitatea lui Calvin cu amărăciune.

Dar să ne gîndim și la tineretul românesc. Ca o satisfacție pentru noi, acest tineret e mai apropiat de conferința lui Ralea decît tot ce s-a vorbit pejorativ la Geneva. Din tineretul nostru multiform s-a desprins pe nesimțite o nuanță. Tineretul gîndește. Reflectează. Citește. Începe să scrie...

După o pauză de apariție a „Biletelor de Papagal”, corespondența îmi aduce tot mai multe probe că mintea se sprijină pe condei. Mi se cer sfaturi despre cum se scrie și despre cum se începe scrisul. Personal n-am cerut niciodată sfaturi de la scriitorii cu nume făcute. Ba însuși Caragiale, la intilnirile cu el, îmi spunea că deține secretele prozei și că ele mi-ar fi de mare folos. Fără impertinență i-am răspuns : „Iubite domnule Caragiale, secretele altuia nu folosesc la nimic... Ele trebuiesc găsite de către chiar începătorii literei scrise...”

Mi-aș permite să răspund global corespondenților mei că e nevoie, in scris, de ceeace aș numi trei virtuți teologale : modestie pînă la sacrificiu, exigență minuțioasă și dragostea limbii moștenite. Deci cunoașterea însuflețită a tradițiilor noastre, a literaturii, scrisă de cind ne-am pomenit, de marii noștri inaintași, lipsiți de tipar, de invidie și infumurare.

Mă uimește, răsfoind foile literare, un așa numit modernism, calificare a unei facilități nerecomandabile, care necinstește limba Mioriței. Un singur modernism e de tolerat : noutatea spirituală și a expresiei curate.

Iți recomand, iubite corespondent cu visuri literare, răbdarea, pînă la sclavie, perseverență, muncă de zi și noapte ca o închinăciune pentru graiul nostru și un omagiu marilor noștri scriitori. Căci mai e ceva adevărat : valoarea scrisului românesc a putut să atingă toate înălțimile de intelect. Un scriitor român are la îndemînă o literatură științifică și literară și tot ce-i necesar la perfecționarea personalității. Tineretului i s-au creeat condiții de viață și înțelegere, i s-a pus la îndemînă toată ușurința marei culturi, tiparul e cu el, editurile îl slujesc și bunăvoința timpului nostru îi dă dreptul să se manifeste pe toate dimensiunile lui și în toate esențele lui. Ce-i cere viața care-l așeaptă ? Seriozitate, adevărată și adincă seriozitate. O disciplină severă. O conștiință la tot pasul și la toată îndeletnicirea.

Să nu ne fie rușine de ce a realizat neamul nostru de la Cantemir, prin Eminescu, pînă în zilele noastre.

Prin urmare, iubitule corespondent, ridică-ți fruntea în Luceafăr, crezînd în menirea dumitale și sărută-ți în fiecare seară condeiul cu care vrei să încerci posteritatea.

TUDOR ARGHEZI

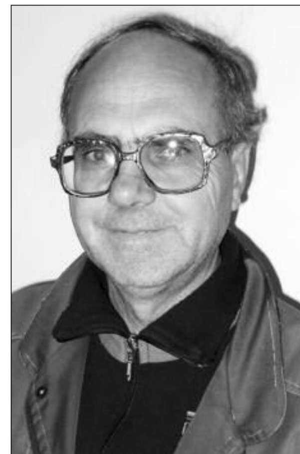

Sus: **Premiile revistei *Argeș* (iunie 2007):** Radu Aldulescu, Liviu Ioan Stoiciu, Dumitru Ungureanu, Jean Dumitrașcu, Dumitru Augustin Doman, Marin Ioniță.

Jos: **Redacția revistei *Argeș* în 2007:** Jean Dumitrașcu, Simona Fusaru, Dumitru Ungureanu, Marin Ioniță, Dumitru Augustin Doman, Radu Aldulescu, Romulus Constantinescu.

Supliment îngrijit de Dumitru Augustin Doman şi Simona Fusaru şi ilustrat cu fotografii din arhiva revistei şi din colecţiile Jean Dumitraşcu, Vasile Ghiţescu, Dan Rotaru.

Viorel Nica

Cartea străină

Neputința întoarcerii la obârșie

Orhan Pamuk este un strălucit, inventiv, postmodern romancier turc contemporan. În romanul *Casa tăcerii* (*Sessiz ev*, publicat în 1996, tradus în limba română de Luminița Munteanu, apărut la *Polirom* în 2014), el ne înfățișează, într-o formă consecvent-compartimentată, puternicul conflict intern dintre adepții modernizării Turciei și adversarii modernofobi, nedispuși să-și vadă țara lipsită de tradițiile-i glorioase, protectoare, rezistente, nepregătiți să forțeze cursul istoriei, să renunțe la inerția lor orientală, să se occidentalizeze în pripă, să-și schimbe fesul cu pălăria, să se aventureze pe tărâmul devenirii impetuoase, să-și modifice radical felul de a vorbi, de a gândi, de a locui, de a se comporta.

Naratorul Recep este un pitic înțelept, de 55 de ani, bun cunoscător al rânduielilor casei provinciale, coerent în manifestările sale, împăcat cu soarta nici bună, nici rea, asemenea oricărei ființe orientale, care, acceptându-și destinul (oricum ar fi el), nu-și mai îngăduie să se gândească la destinația (respectiv la menirea și la miza existenței) sa. De când se știe, el îndeplinește funcția de servitor al bătrânei doamne Fatma, stăpâna „casei tăcerii" și își dă silința să se comporte impecabil.

Devenită, la rândul ei, naratoare, nonagenara Fatma ne face cunoscut faptul că suferă de insomnie, că la vârsta-i înaintată nu prea mai suferă lumea plină de zarvă, pururea agitată, că își așteaptă nepoții din Istanbul, ce urmează să sosească acasă dintr-un moment într-altul. Cândva ea se căsătorise cu un doctor lipsit de noroc, pe nume Selâhattin Davinoglu, exaltat „luptător pentru libertate", mereu persecutat de cei aflați la putere, autor al unei enciclopedii impresionante, neîntrecut admirator al Occidentului luminat, ateu incorigibil, soț infidel, bețivan.

Un alt narator, conferențiarul Faruk, nepotul cel mare al doamnei Fatma cea văduvă de o bună bucată de vreme, ne destăinuie că-i divorțat de curând, că se simte „cuprins de o stranie repulsie, de o ciudată teamă de istorie și de trecut", că are oroare de arhivistica plictisitoare, că „meseria de istoric e hazlie" (dacă se are în vedere partea ei anecdotică, savuroasă), „dar cere răbdare" cu toptanul, că totdeauna „cea mai frapantă latură a istoriei era tocmai aceea nostimă".

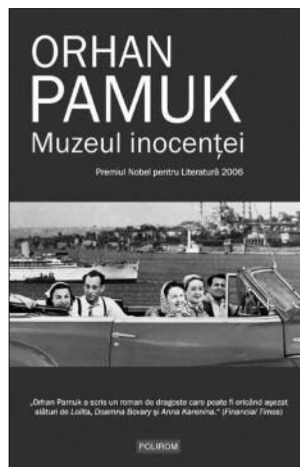
În ce-l privește pe Metin, fratele cel mai mare al lui Faruk, el introduce în câmpul narației tema vieții mistificate, nesatisfăcătoare, inautentice, care „nu este altceva decât o continuă fățărnicie", e dezgustat de atâtea lucruri contrafăcute, vrea să plece cât de repede în America, unde speră să-și împlinească aspirațiile de ființare pură, necontaminată, o iubește pe Ceylon, o fată mereu plictisită, „cufundată în gânduri și profund melancolică", visătoare, ce-l va trăda în cele din urmă, alegându-și alt iubit.

Deși nu beneficiază de împuternicire naratorială, Nilgun, nepoata doamnei Fatma, este un personaj tânăr, cu vederi comuniste, de o frumusețe discretă, cu o comportare tacticoasă, cu un mod de comunicare elegant. Prezentă adeseori în relatările celorlalte personaje-naratori, ea ni se face cunoscută în aceeași postură demnă, feminin-atrăgătoare.

Din generația ei face parte și Hasan, nepotul lui Recep, un narator-personaj versatil, violent, anarhist, în permanență nemulțumit de starea lui materială precară, îndrăgostit de preafrumoasa Nilgun (care nu-i acordă niciun pic de atenție), revoltat pe întreaga societate capitalistă nedreaptă, repetent, înfuriat la culme pe lumea în care trăiește și în care „totul se reducea la bani, totul era o cloacă, totul era rău", dornic să fie liber din cale afară, să se lase la cheremul unor „visări absurde".

Revenind în fărâmițatul câmp narativ, conservatoarea, tradiționalista doamnă Fatma își exprimă aversiunea față de modernul modus vivendi, împărtășit de idealistul, de nesăbuitul ei soț, ce o împinsese în groapa sărăciei și neîmplinirii, se vădește înspăimântată de posibilitatea de a-i fi demolată „casa tăcerii" (în locul căreia s-ar fi putut construi un formidabil bloc, după cum intenționează să facă modernolatru-i nepot Metin), își aduce aminte de felul cum îi murise fiul Dogan, cel molipsit de ideile tatălui occidentalizat, cum îi arsese soțului odioasele ciorne enciclopedice (în care se spunea că nu există Dumnezeu, că omul singur a făurit toate lucrurile de pe pământ, că nu există nimic mai de preț decât libertatea și egalitatea dintre oameni), satisfăcându-și astfel teribila nevoie de răzbunare pe cel ce cutezase s-o smulgă din lumea ei tradițională, sacră, bine așezată în rosturile-i ancestrale, ne mărturisește că Recep și fratele lui Ismail, tatăl lui Hasan, erau niște bastarzi concepuți chiar de soțul său cu servitoarea, cum îi vânduse bărbatul nechibzuit toate diamantele spre a-și putea duce la capăt lucrarea iluminist-enciclopedică înverșunată, cum devenise „martoră la greșelile și păcatele altora", cum i se făcuse silă de omul ei căzut în patima băuturii și a adulterului, cum îi alungase pe bastarzi și pe mama lor, după ce îi bătuse zdravăn cu bastonul.

Preocupat mai degrabă să descrie lumea decât s-o ordoneze și s-o stăpânească, narator-personajul Faruk își asumă rolul istoricului empatic, tânjește să treacă dincolo de suprafața lucrurilor, să acceadă la simplitate și lejeritate, să înfățișeze „aglomerarea aceea pâcloasă a istoriei", disprețuiește „oribila și stridenta zarvă *contemporană* care fragmentează reveriile și șterge amintirile", care îl ipitește să experimenteze „această dezgustătoare beție de superficialitate", se forțează să rupă „lanțul cauzalității", să se elibereze de „impulsul moral al necesității", se teme să ajungă la o „concluzie definitivă" (în cercetarea ciumei din secolul al XVI-lea), e convins că „în Turcia trebuie să te lași în voia sorții dacă vrei să nu înnebunești", arde nerăbdare să vadă „totul concomitent", are impresia că duce „o viață dublă" (din care pricină e întruna surexcitat, cuprins de neastâmpărul neîmplinirii), e profund nemulțumit de faptul că nu poate fi niciodată el însuși, că-i este refuzată autenticitatea, începe să bea din ce în ce mai mult (aidoma tuturor bărbaților din familia sa).

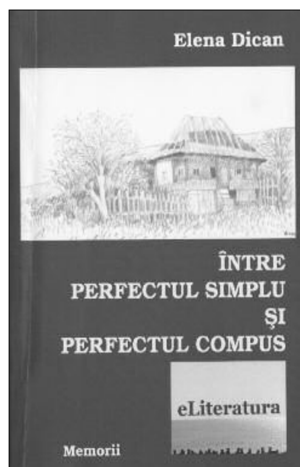

Găsind-o pe Nilgun bătută chiar de anarhistul său nepot Hasan, Recep cel marginalizat o duce la farmacie, o consolează, îi aduce aminte de minunata-i mamă decedată, se străduiește să se comporte mai degrabă într-un mod familiar decât slugarnic, amortizează simțitor șocul năprasnicei întâmplări de care are parte fata nevinovată, cuminte, isteață. Păstrându-și de fiecare dată cumpătul, el suportă toanele bătrânei Fatma, se ferește să-i riposteze vreodată acesteia, dă dovadă de tact și resemnare, nu probează niciun fel de veleități dominatoare, caută să evite cearta, li se înfățișează tuturor într-o postură pașnică, echilibrată, nestoriană, se simte vinovat față de ceea ce i se întâmplase domnișoarei Nilgun, îi calmează oricând pe cei ce îi slujește neabătut, reprimându-și orice reacție resentimentară, joacă admirabil rolul unui famulus sapiens, îl îngrijește și pe Metin (umilit de același grup de anarhiști din care face și nepotul său Hasan). Aflând că buna, frumoasa, mlădioasa Nilgun murise în urma hemoragiei cerebrale, el se pierde cu firea, își amplifică sentimentul vinovăției, suferă cumplit din cauza neprevăzutului deces provocat chiar de către mizerabilul său protejat.

În ultima-i intervenție narativă, pățita, longeviva, neschimbata Fatma observă că, în pofida oricărei transparențe amăgitoare, „ceea ce numim viață, pe care socotim că am trăit-o până la capăt, este ceva straniu și de nepătruns și că nimeni nu poate ști de ce chiar viața sa a fost așa"; sesizează cu amărăciune că, dincolo de orice dorință mai mult sau mai puțin îndreptățită (din punct de vedere uman) de întoarcere la obârșie, nimeni n-o mai poate lua vreodată de la capăt, atâta vreme cât orice formă de existență omenească este ireversibilă, cu neputință de reiterat.

Carte nouă

Daniel Săuca – *La centru prin nord-vest* (Editura *Școala Ardeleană*, Cluj-Napoca, 2015). Încă tânăr poet pe cât de interesant, pe atât de parcimonios cu publicarea producțiunilor sale, Daniel Săuca este și om al cetății, ca să zic așa, director al Centrului Cultural Sălaj, organizator de manifestări culturale de nivel național, dar și publicist de atitudine. În acest gen cred că se înscrie și actualul jurnal publicat inițial în revista *Caiete Silvane* unde e redactor-șef. Este vorba de un jurnal „pe sărite al disperării", nețiunut la zi și nețiunut la modul clasic. Note, însemnări, tablete – acestea formează cuprinsul jurnalului; și toate marcate de o anume atitudine morală, căci autorul este un moralist, fără îndoială. Textele dezvăluie un ton amărui, Săuca având dubii despre ce citește în presă, despre ce se întâmplă în politica noastră, în societate. Însemnările sunt sintetice, rareori facile, de cele mai multe ori profunde precum aceasta: „Bolile trupului/bolile sufletului. Cauza bolilor? Câți mincinoși, câți criminali, câți hoți sunt sănătoși mai mult, mult mai mult decât virtuoșii ori credincioșii planetei? Să repeți truisme, locuri comune bătătorite până la grotesc. *Grota grotescă*. Aproape nimic despre insula din mijlocul cerului. Mijlocul infinitului. Nu putem reface nimic din ceea ce am pierdut. Pierdem în fiecare secundă două secunde de viață. Nu putem câștiga viață prin moarte. Nu mai contează nici începuturile, nici sfârșiturile. De ce recunoști imposibilitatea mântuirii? *Finețea receptării glasului Lumii*. Poate că releele nu mai funcționează de mult. Nu mai suntem *on line* cu lumea aparent dispărută". La sfârșit, ca-ntr-un fel de addenda, autorul inserează câteva texte poetice marca Daniel Săuca din care cităm pe ultimul, intitulate *Suspendări:* „Ne sugrumăm gândurile/Ne ațipim iluziile/Ne torturăm ideile/Ucigași profesioniști/Vechi magicieni/Călăi sentimentali/Îngrășați prea devreme/Cu putreziciunea lumii".

Elena Dican – *Între perfectul simplu și perfectul compus (roman memorialistic)* (*eLiteratura*). Cartea aceasta, scrisă exemplar din punct de vedere literar, este una de amintiri din copilărie nostalgice, cu detalii prelucrate de autoare la maturitate. Vasile Poenaru, directorul editurii, într-o prefață, găsește că avem de-a face cu un roman cu „personaje veridice, gata să sară din pagină în viața reală..." Este vorba mai curând de memorii din copilărie și prima tinerețe, cu personaje cu adevărat veridice, dar care – în mod invers decât spune editorul - sar de fapt din viață în pagina scrisă. Amintirile nu curg neapărat în ordine cronologică, ci mai curând urmărind o linie nostalgică a trăirilor sentimentale, cu vacanțele la bunici, cu gările copilăriei, cu încercările de înțelegere a regimului comunist în care se trăia... Invers decât ar fi normal, amintirile din copilărie au conexiuni în viitor ca-ntr-o tehnică narativă neomodernă. În concluzie, avem de-a face cu memoriile unei fete cuminți. **(DAD)**

Nicolae Sirius

Ultima mare gheișă

Odată, ieșind în grădină, după o ploaie măruntă, să vedem mai bine curcubeul ce părea că atinge crengile unui salcâm din spatele casei, Lureanu a încercat să aducă din nou discuția despre un lucru ce se vedea că-l obsedează. Iar acea destăinuire, ce nici lui nu-i era tocmai clar cum de-i scăpase, m-a făcut să încalc o promisiune pe care i-o făcusem. El îmi ceruse, chiar atunci când am fost angajat să am grijă de conacul în care stătea, să nu-mi arunc niciodată privirea pe albumul pe care-l ținea în biroul lui.

proza

1.

Fetele au mai rămas pe terasă în timp ce eu umblam de colo-colo tot gândindu-mă la ziua de ieri. Cât despre viitor, așa cum îi spusesem lui Barnu, pare ca o pânză prin care nu poți să vezi și e mai bine să abandonezi orice gând pe care ți l-ai vrea îndreptat spre el. Deși, aici se pare că-i marea greșeală. Fiindcă se făcuse cândva să pot să înțeleg că atunci când nu te lași doar purtat de valurile trecutului, ceva la orizont, cum ar fi stăveziul colț al ierbii în prmimăvara timpurie, îl poți ca printr-o sită întrezări înainte ca el să apară. În cele din urmă n-ar fi exclus ca printr-un anume efort să-ți fie clar și ce e dincolo de imediata lui perdea. Căci viitorul nu-i mai mult decât pojghița care acoperă prezentul spre a ne împiedica să fim martori atunci când trecutul este transformat, spre a apărea iarăși ca ceva nou.

Dar aș fi putut să mai fac vreun efort în acest sens de când acceptasem să lucrez pentru Lureanu? Durerile mele de cap aici erau ca o ancoră pe care-o vedeam cum se lasă încet într-o apă tot mai tulbure, de care simțeam că nu mă pot îndepărta. Ca să mă încurajez, sau să arăt că nici n-aș mai avea de ce regreta, uneori, însă, spuneam că oricine ar lucra în casa lui Lureanu și-ar da seama că acolo trecutul e cel care *dictează*. De altfel era singurul de care te loveai. Fie că domnea în obiecte de ceramică, vase de lut, brățări de aur, coliere de fildeș, clopote de bronz, sau sculpturi în piatră; fie că apărea ca un miraj din crăpăturile uleiului gros al vechilor picturi.

În definitiv, dacă ar fi să zăbovim asupra acestui aspect ciudat în aparență, se poate totuși demonstra că acele obiecte nu reflectau numai propria lor istorie. Ele emanau un fel de energie ce, firește, se intersecta cu propria ta energie, anihilând-o, într-un fel. Când te aflai în fața unui tablou, la fel ca și atunci când încercai să te depărtezi de el, simțeai uneori că are puterea unui magnet.

"E ceea ce-ți imaginezi tu", mi-a spus într-o zi doctorul Kuln, căruia-i destăinuisem acest lucru.

Argumentul meu, prin care încercam să câștig teren în acea discuție, era că înseși oamenii de știință au ajuns la concluzia că nu numai între om și ceea ce-l înconjoară există un flux și reflux de energie, dar chiar între două obiecte. La care doctorul Kuln, cu un surâs ironic, îmi spune:

"Lasă că nici ăștia nu le știu chiar pe toate. Unii mai trag cu coada ochiului să vadă cum tunde unul o oaie, o frezează după aceea puțin diferit, ca în cele din urmă să pretindă c-au descoperit-o pe soare. Și s-a prins să râdă, dar cu așa poftă, că m-a făcut și pe mine să râd.

Când dau să ies, secretara lui îmi face un semn discret, după care îmi șoptește: O să vină cineva să cumpere ceva. Spune-i lui Lureanu că e trimis de mine. I-am mulțumit plecând fără să mă gândesc cine-ar fi putut să vină și ce-ar fi vrut să cumpere. Practic, tot ce mai vroia Lureanu atunci să vândă erau niște lucruri pe care le adusese din ultima-i *mare* călătorie, după cum o numea el. Venise ce-i drept de acolo - așa cum am înțeles dintr-o discuție pe care-a purtat-o odată cu un francez care trecuse să-l viziteze -, încărcat cu obiecte pe care niște vikingi le vânduseră unui șogun. Numai că șogunul nu a cumpărat doar lucrurile care i-ar fi plăcut sau trebuit. Ca să nu-și dezamăgească vânzătorii, a cumpărat și ce mai rămăsese nevândut. Dând în plus o masă festivă. Ca în ultimul moment, spre a-și arăta semnul de prietenie față de vikingi, le-a oferit un loc frumos pe o coastă de deal din Nagasaki, de unde, se spune, că în zilele frumoase de vară se poate vedea până peste ocean.

În Japonia, Lureanu, mai fusese și adusese de-acolo multe alte lucruri, numai că unele din ele îi aminteau, în mod sigur, de ceva care cred că-i măcina sufletul. Iar acest lucru începuse să mă îngrijoreze.

Pe unul din pereții camerei în care scria - unde nu prea aveam acces - erau așezate pe umerașe seturi de îmbrăcăminte pe care numai gheișele o poartă. Pe o poliță de nuc, de el însuși făcută, tronau câteva perechi de sandale pe care erau încrustate foarte frumos anume ideograme scrise în japoneză. Iar într-un sertar al biroului, pe care-l ținea mai tot timpul încuiat, se afla un album enorm, plin cu fotografii, pe care nu le arăta nimănui.

2.

Odată, ieșind în grădină, după o ploaie măruntă, să vedem mai bine curcubeul ce părea că atinge crengile unui salcâm din spatele casei, Lureanu a încercat să aducă din nou discuția despre un lucru ce se vedea că-l obsedează. Iar acea destăinuire, ce nici lui nu-i era tocmai clar cum de-i scăpase, m-a făcut să încalc o promisiune pe care i-o făcusem. El îmi ceruse, chiar atunci când am fost angajat să am grijă de conacul în care stătea, să nu-mi arunc niciodată privirea pe albumul pe care-l ținea în biroul lui. Iar eu chiar la scurt timp am făcut acel lucru, când el a plecat pe-nserat să facă o plimbare pe marginea lacului.

Ce m-a frapat atunci a fost faptul că în acel album nu erau decât fotografiile unei gheișe. Să fi fost în jur de o sută. Dar aproape toate o reprezentau în aceeași poziție. Bine, locurile erau aproape mereu diferite, însă ordinea în care erau aranjate părea ca o peliculă de film arătând trecerea timpului pe fața ei atât de clar, de parcă atunci s-ar fi derulat. Am închis ochii, rămânând cu albumul în mână. Gheișa arăta plină de demnitate. Ochii mari. Privirea clară. Gâtul lung... de parcă ar fi fost o lebădă. Iar degetele, subțiri și albe. Ce mă nedumerea era faptul că în același album, erau puse separat câteva fotografii ce-o reprezentau pe gheișă în anii copilăriei. Stătea lângă zidul unei case frumoase, mari, așezată aproape de marginea unui râu mărginit de coline pline de pomi înalți și subțiri. Ținea în mână un măr, arătând că îl oferă cuiva; deși nu era nimeni în jur.

Să fie aceasta ființa căreia Luranu îi scria aproape săptămânal? mă întrebam. Fiindcă îl vedeam la sfârșitul fiecărei săptămâni scriind câteva pagini, pe care le punea într-un plic și îl ducea imediat la poștă. Însă nu primea niciodată răspuns. Practic, de când mă angajase, nici nu m-a întrebat vreodată dacă i-a sosit vreo scrisoare. Ceea ce înseamnă că el știa că ea n-o să-i răspundă. În plus se vedea că nu-l deranja acel lucru. Dar atunci te întrebi ce-ar fi putut el să-i scrie...? Cât patos mai era în ceea ce vroia el să-i destăinuie? S-ar putea, m-am mai gândit la un moment dat, ca între ei să nu fi fost o relație amoroasă și că el doar a cunoscut-o și ea i-a acordat dreptul de-a o fotografia. Numai că de-ar fi fost așa, de ce i-ar mai fi scris el atât de des? Fotografiile care o arătau pe gheișă în timpul copilăriei păreau totuși să spună altceva. Pentru că așa ceva nu poate fi oferit oricui. În primul rând pentru că gheișile, toate, au o biografie ascunsă. Adoptă un anume nume, tocmai pentru a nu fi recunoscute. Acesta fiind de altfel primul pas în acea lume ascunsă, care a făcut orice ca regulile după care își coordonează activitatea să nu fie niciodată cunoscute de cei din jur. Abia atunci începe drumul cu multe urcușuri întortocheate pentru cea care vrea să devină gheișă. Acolo începe să studieze arta comunicării, a relației de anturaj select, de stârnire a bucuriei sau plăcerii atunci când dorește ca cineva să guste din atmosfera rafinată, pe care ea a deprins-o încet și cu multă trudă de la maestrele sub care a fost nevoită să se instruiască. Dar de se întâmplă ca într-o zi primejdia s-o pască pe noua gheișă și întregu-i trup să devină nu mai mult decât o inimă, ajunsă până acolo unde acceptă că-i învinsă, trăind în ascuns sentimentul iubirii, atunci, se poate, ca-ntr-o oglindă, să vadă cum de la capătul drumului pe care cu greu l-a urcat, se-ntoarce spre locul de unde-a pornit, lamentându-se.

Aceasta se spune c-ar fi marea cădere a gheișei. Iar acest lucru știu că s-a întâmplat cu Sakura.

Urmărit de acest gând, mi s-a părut odată, în timp ce priveam prin geamul aburit, că-l văd pe Lureanu împreună cu Sakura: tineri și frumoși, intrând alene pe ușa din față. Ea tot îl întreba câte ceva. Nu știam dacă vor să-i întâmpin dar am coborât. Am avut atunci certitudiea că undeva am întâlnit-o. Și tot încercam să-mi amintesc acel lucru. Sakura era atât de stăvezie și zâmbetu-i cu care m-a întâmpinat atât de cald c-am rămas pentru o vreme cu privirea ațintită numai spre ea, ca și cum acolo numai eu și ea am fi fost. Ca după puțin să văd acel zâmbet înlocuit de un altul, ieșind de sub masca unei gheișe bătrâne trăgând cu greu după ea un kimono enorm, încărcat de zăpadă, întrebându-mă dur din priviri: unde-i Lureanu? Am tresărit.

3.

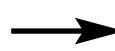
Când și cum a cunoscut-o Lureanu pe Sakura am aflat de la el. Numai că în loc să-mi spună întreaga poveste de dragoste cu acea gheișă, el a pus deoparte ceva, care, din anumite motive, probabil, nu se cădea să fie dezvăluit chiar atunci. Ceea ce m-a dus cu gândul la faptul că, de ce nu, s-ar fi putut să fie un lucru ce-l apăsa. Atunci m-am consolat, bănuind că o să-mi destăinuie ce mai rămăsese nespus din acea poveste, mai târziu. Dar cât de târziu... mă tot frământam, fiindcă de fiecare dată când mai încercam să prind un moment prielnic spre a-l face să continue acea destăinuire, pentru a-mi satisface curiozitatea, Lureanu se prindea - folosind o anume tehnică de schimbare a subiectului, încât să pară că acel lucru nici nu s-ar fi întâmplat -, să vorbească despre artă, în timp ce eu mă trezeam că-l ascult fascinat de parcă lucrurile pe care mi le spunea atunci erau chiar cele pe care puțin mai din vreme i le solicitasem. Însă nu vorbea niciodată despre lucrurile de artă pe care le adusese el - ceea ce iarăși era un semn de întrebare pentru mine.

El adusese de-a lungul anilor obiecte de artă din Indonezia, China, Australia, Japonia, Malaiezia și alte câteva țări pe unde a trecut sau s-a stabilit pentru o vreme. Sumedenie din ele le-a așezat, mai întâi, oriunde a găsit un colțișor în casa unchiului Odgor - ce-mi fusese oferită-n *dar* s-o întrețin, din simplul motiv că unchiul nu mai avea nici un moștenitor. S-ar fi găsit cineva s-o revendice, cred, dar era veche și aproape să cadă. Așa că și eu m-am arătat mărinimos și i-am sugerat lui Lureanu că poate depozita în ea tot ce crede că-i mai scump și de folos.

Curios sau nu, unii din consăteni descriau tot ce făcuse el doar prin cuvântul *bravadă*. Și că, în ralitate, nu reușise decât să arunce niște bani aiurea în schimbul cărora se mai și cocoșase cărând lăzi întregi, pline cu niște ciudățenii. Adevărul e că tot ce adusese el nu numai că nu era ceva care ar fi putut să țină de foame dar nici n-ar fi avut cum să ia ochii satului unde se născuse. Cel puțin judecând lucrurile după realitatea vieții de atunci. Mai venise odată pe-acolo un profesor să predea istoria, și printre lucrurile pe care le avea cu el se afla și-un tablou despre care el spunea c-ar costa o avere. Numai că săteanul care la început l-a găzduit bucuros, după puțin a ajuns la concluzia că tabloul profesorului e cam buclucaș, c-ar avea ceva forță negativă asupra ogrăzii lui și l-a invitat pe profesor, ce-i drept la un mod foarte politicos, să-și ia tălpășița și să caute în sat o altă gazdă, cu promisiunea, totuși, că nu va divulga motivul evacuării, dar, că, dacă totuși profesorul dorește, e liber s-o facă.

„Și ce să spun?" a întrebat profesorul perplexat. "Ce mi-ai înșirat dumneata că face tabloul meu?"

"Păi? îl inteabă retoric omul. Ai văzut și dumneata ce face!"

→ "Anume?!" s-a arătat din nou profesorul curios, continund să-i vorbească frumos.

"Animalele din ograda mea nu mai sunt cum au fost: ouă, mai puține; lapte, aproape deloc. Zbucium..."

"Zbucium în sufletul lor?"

"Exact!" a spus omul, plecând.

"Și dacă unde o să mă mut acum o să se ouă găinile mai mult, caprele o să dea lapte mai mult..."

"S-o vedem și p-asta și mai discutăm", s-a apărat omul.

Văzând că profesorul a rămas tot în fața porții, omul s-a întors, dar nu neapărat prins de-un sentiment de milă ci numai să-i mai dea un fel de explicație în legătură cu forța negativă cuibărită în tabloul lui.

"Vezi, domnule profesor, spuse omul mișcându-și arătătorul puțin prin aer înainte de a-l proiecta unde-și dorise, că exact aici, a accentuat el, apăsând pe pânza tabloului, „e problema."

"Aici! Mai jos de catargul acesta?"

"Da!", a exclamat omul cu convingere.

"Păi, tot ce-i pe pânza aceasta e acest catarg și valurile înspumate ale mării."

"Corect!"

"Și-atunci?"

"N-a fost nimic sub catarg?"

"Desigur!, a încuviințat profesorul. A fost un vas care s-a scufundat. S-au cel puțin acest lucru credem noi privind acest tablou."

"Și-atunci?, a întrebat omul din nou. Nu-i durerea aceea care se prinde de suflet când privim acest tablou? Că doar n-om admira un catarg înțepenit în valurile înspumate ale mării..."

"Domnul meu!, a exclamat profesorul, eu te credeam om simplu dar iată că-mi spui un lucru de care-am să țin cont. Și totuși... Cum ar putea acel vas care n-a fost decât în mintea artistului să-ți afecteze găinile, caprele...?" l-a întrebat profesorul râzând.

"Aici e tâlcul!, a spus omul satisfăcut.

"Bun, eu o să-mi caut o altă gazdă, dar ține cont de faptul că tot ce vezi pe această pânză nu-i decât vopsea."

"Atunci de ce spui că acest tablou valorează o avere?" l-a mai întrebat omul, plecând.

Profesorul Calipso, om educat la Paris, provenit dintr-o familie de grecotei stabiliți la noi din vremuri imemoriale, nepotul avocatul Kern de la curtea regelui Ferdinand, văr îndepărtat al evreului Suaren, despre care se dusese vestea că prevede tot ce-o să se întâmplă în lume mai bine decât francezul Nostradamus, ar fi putut să lucreze în oricare din capitalele Europei, să se fi însurat cu femei bogate și frumoase, că era un bărbat foarte elegant și avea și conturi prin străinătate. Dar el în loc să accepte acea lume din care se vedea clar că făcea parte, umbla din sat în sat, acolo unde auzea că sunt copii interesați să cunoască istoria lumii și le preda cu multă răbdare și pricepere, urmărind ca ei, în cele din urmă, să obțină o bursă de studiu spre a putea merge mai departe să se specializeze.

Mă uitam la el, atunci, în acea zi mohorâtă de toamnă, de peste gard, cum rămăsese cu tabloul în brațe și cele cateva lucruri pe care le avea într-un rucsac, clătinând ușor din cap, după care a plecat pe drum călcând încet și cu atenție de parcă ar fi vrut să nu strivească sub picior niciuna din frunzele căzute din pomi.

"Să fie ce văd în fața ochilor chiar domnul Profesor?" am auzit-o pe Ancuța strigând din poartă. "Unde mergeți acum? La școală nu mai e nimeni!"

Profesorul s-a apropiat de ea și a spus ceva, dar ce, n-am putut să înțeleg. Însă a fost suficient s-o aud pe *Gură Spartă* cum îi spuneam noi Ancuței, ca să fac legătura despre ce-i destăinui-se el.

"Rămâneți la mine domnule Profesor. Dar, se poate? Singura problemă la mine e cu țapul. Am un țap, ținea-l-ar Dumnezeu să-L țină-n paza Lui, de nu poate să intre nimeni în curte când e slobod. E ca un câine. Atacă pe oricine. Preotul nu m-a crezut... Și-a venit... Acum o lună să fie. Eu eram în casă. El a strigat, cred, la poartă, dar n-am auzit și a dat să deschidă ușa din față. De unde o fi apărut țapul, că poarta la țarcul lui era închisă, nu știu, că l-a luat pe la spate în coarne purtându-l până lângă mine în pat. Doamne, doamne, ce m-am jeluit văzând așa scenă încât nici nu mai auzeam ce zicea preotul de durere.

Profesorul a ascultat-o pe Ancuța până a terminat tot ce-a avut de povestit așa cum a ascultat-o și atunci când s-a plâns că orătaniile din ograda ei nu mai sunt cum au fost, și-a plecat. Era în plină iarnă. Vântul urla îngrozitor. Crengile pomilor păreau ca niște aripi de păsări zbătându-se neputincioase. Iar dintre toate acoperișurile caselor doar unul se mai vedea în zare, de parcă ar fi fost catargul unei corăbii scufundându-se încet sub valurile tot mai mari de ninsoare.

Am luat o carte în mână deși nu intenționam să citesc și-am mai aruncat un buștean pe jăratecul care se auzea trosnind în sobă. Ce mă neliniștea, chiar mai mult, era întâlnirea pe care-o aveam programată peste două ore. Îl așteptam pe Arin, curatorul de la Muzeul de Artă. Ultima dată când îmi promisese că vine, fusese pe la mijlocul lui septembrie, dar și-a amânat vizita în ultimul moment pe motiv că e foarte ocupat. Se poate totuși să nu fi fost așa, chiar dacă el mi-a spus c-a fost solicitat să meargă pentru niște estimări și cumpărarea unui tablou vechi pentru o firmă suedeză, adăugând că nici invitația mea nu-l lăsase indiferent, numai că lucrările de artă pentru care-l invitasem să le vadă și eventual să le cumpre, știa c-o să rămână în același loc până la următoarea întâlnire pe care ar fi putut s-o onoreze.

Ce-am bănuit atunci a fost mai degrabă faptul că nu intrase în obiectivul lui oferta mea ca ceva urgent. Deși, acum, pot spune că a fost mai degrabă vorba de o anume strategie. Căci cei care sunt în lumea afacerilor în domeniul artei - mi-am dat seama, deși, într-un fel, cam târziu -, simt ca și câinii dresați când ceva e în neregulă. Adică, de văd că vrei să vinzi ceva, pentru că financiar depinzi de valoarea acelui lucru, atunci curatorul știe cum să lucreze cu tine până când te vezi acceptând prețul oferit.

Numai că, acum, și dacă aș fi vrut să arăt că nu sunt în criză de timp tot nu mai aveam altă șansă, fiindcă Lureanu mă presa s-o fac cât mai repede din motiv că trebuia să plece în străinătate iar în casă nu mai avea nici cel puțin bani pentu o masă decentă. Și ca să mă asigur că Arin o să vină, i-am dat telefon chiar înaintea orei la care trebuia să sosească, spunându-i că-l aștept, și-am încercat să închid telefonul imediat de teama de-a nu mă întâmpina cu un nou refuz.

- Vin, imediat!, l-am auzit, și-am rămas cu privirea ațintită în gol, parcă nevenindu-mi să cred.

4.

Peste câteva minute văd o mogâldeață neagră făcându-și loc prin nămeții de zăpadă și-n urma lui încă o persoană care mergea ce mergea și se oprea. Când s-a apropiat de ușă am realizat că mogâldeața era chiar Arin, iar în urma lui psihologul Siela Sârgu. Am avut imediat un sentiment de nedumerire. În primul rând pentru că nu-l invitasem decât pe Arin. Iar în al doilea rând, un curator de artă când merge să facă o estimare, cumpărare, sau o recomandare a unei lucrări de artă, însoțit de un psiholog, nu numai că pare nepotrivit, dar poate chiar deranja.

Mai mult decât atât, aveam discuții tot mai aprinse cu Lureanu. Pentru că el aranjase acele lucruri într-un fel ciudat. Și nu vroia să renunțe pentru că, după cum spunea el, ofensat, îl ajuta să-și îmbogățească sufletul. Bine, asta ar fi putut fi problema lui și n-aș fi avut nici un drept să încerc să i-o schimb. Dar el vroia ca și muzeul care-i va achiziționa lucrările să le expună exact în forma în care le aranjase el. Ori, cum ai putea să propui un lucru de genul acesta și să te mai și gândești că va fi acceptat? Ca să nu mai amintesc de inconvenientul sau ciudățenia acelui aranjament: puteai găsi lângă un tablou sau o sculptură, un clopot de bronz.

Totuși, la ce ținea Lureanu cel mai mult erau niște poeme ale unor tineri poeți avangardiști, care adăugaseră nu numai data și împrejurarea când i le oferiseră, dar și motivul acelui eveniment. Cât însă ar fi putut acest lucru să sporească valoarea acelor manuscrise, ținând cont de faptul că mulți dintre autorii poemelor nu deveniseră între timp cunoscuți, era o altă întrebare.

Imediat ce-am auzit sunând la ușă am deschis și i-am invitat în casă mirându-mă că pe-o asemea vreme au reușit totuși să ajungă.

Arin s-a arătat foarte bine dispus. Mi-a cerut prietenește o cafea și a început să se uite la lucrările expuse, notându-și pe un caiet ceva.

Pe Siela o știam mai mult din vedere. O văzusem în compania cuiva și aflasem că provine dintr-o familie de actori. Sincer vorbind, era suficient să-ți arunci o privire spre ea ca să-ți dai seama că ai în față o femeie aparte. Bine, discutând franc, inima îmi bătea de parcă aș fi alergat o zi întreagă iar gândurile îmi erau așa de răvășite încât aș fi preferat să nu mă întrebe nimic. Pentru mine ar fi fost suficient doar s-o privesc. Probabil că ea a simțit acest lucru și ca să spargă gheața a început să vorbească de parcă i s-ar fi adresat unui vechi prieten:

- Poate mă crezi sau nu, dar astăzi când l-am întâlnit pe Arin - și el îți poate mărturisi că ne-am întâlnit din întâmplare-, și-am auzit că te vizitează, cu intenția, firește, de a vedea ce-a mai adus și ce-ar vrea să mai vândă Lureanu... l-am rugat să mă ia și pe mine că nu știam cum să fac să iau legătura cu tine.

- Cu mine? am întrebat scurt, arătându-mi nedumerirea.

- Păi mai e cineva care cunoaște în detaliu povestea de dragoste a lui Lureanu cu acea gheișă în afară de tine?

În timp ce îmi tot dregeam glasul, tușind, și gândindu-mă cum să-i dau un răspuns la acea aparentă propunere, deși nu mă trăgea inima deloc, Siela iar s-a prins să vorbească:

- M-am documentat din cărți până în pânzele albe... am mai întreabat în stânga... în dreapta, ca să nu spun c-am vizitat și Kyoto, care-i leagănul gheișelor, și-am stat la un japonez în casă cu intenția de a afla mai multe lucruri despre aceste ființe atât de ascunse privirii, dar, ca să fiu sinceră, mare lucru tot n-am aflat. În cele din urmă, am vrut ca toată această trudă, documentare, informare sau cum vrei s-o iei, s-o folosesc într-un fel. Și m-am decis să fac un film documentar. Dar belea mare, japonezii nu mi-au dat voie să filmez... Atunci m-am gândit să fac aici la noi un film despre...

- Eh!, l-am auzit pe Arin spunând încet, cu intenția vădită de a o întrerupe pe Siela, după care a făcut o grimasă -, adică tu ai fi vrut să faci un film despre gheișe acolo... când acel lucru e protejat de niște legi pe care cei din afară n-au nici cea mai mică șansă s-ajungă să le cunoască. Cine să-ți dea informații despre viața gheișelor? Ori, la noi, dacă ai face un film despre viața lor, folosindu-ți doar iaginația, cine Dumnezeu te-ar luat în serios? Hai să zicem că în cele din urmă ai porni la drum... Ce actriță ar putea interpreta rolul unei gheișe?

Se vedea clar că Arin nu era bântuit de himere. Argumentul? Poate doar pentru că venise să estimeze și eventul să cumpere ceea ce Lureanu avea de vândut. Că de-ar fi fost interesat de ceea ce Siela vroia să facă ar fi fost posibil ca și el să fi procedat la fel. În treacăt fie spus, omul e de-o rară complexitate chiar dacă se schimbă după cum bate vântul, urcă împotriva curenților, se zbate pentru ceea ce nu se cade, aleargă după ce nu-i trebuie, creează ceea știe c-o să dispară, adună ceea ce vede clar cum se degradează: pentru că el poate trece dincolo de pragul acestei limitări și poate deschide acea poartă de unde începe drumul eternității. Dar ar fi putut face acesta dacă rostul acestor două forme de manifestare - în care ființa descoperă trecerea lucrurior dintr-o formă în alta, la fel ca și puterea de-a înțelege cum pot ele reveni la forma lor inițială, n-ar fi stat, așa după cum se spune, la baza creației?

Așa că m-am trezit că accept în gând că și Arin și Siela au dreptate. Și totuși aș fi vrut să fiu de partea Sielei. Fiindcă nu se poate face un film despre secreta viață a gheișelor fără actori.

(continuare în p. 22)

Am luat o carte în mână deși nu intenționam să citesc și-am mai aruncat un buștean pe jăratecul care se auzea trosnind în sobă. Ce mă neliniștea, chiar mai mult, era întâlnirea pe care-o aveam programată peste două ore. Îl așteptam pe Arin, curatorul de la Muzeul de Artă. Ultima dată când îmi promisese că vine, fusese pe la mijlocul lui septembrie, dar și-a amânat vizita în ultimul moment pe motiv că e foarte ocupat.

Magda Grigore

În numele poemului (Târgul de măşti)

Chiar dacă-mi pierd speranţa. Nu cumpăr.

Nu cumpăr sentimente sau inimi, iertare,

Suferinţa încă ştiu s-o primesc.

Şi vreau să prind o stea în alergare...

M.G.

Nu cumpăr, vă spun, aceste feţe străine,
privirile ascunse, ca într-un bal mascat,
chipurile putrede şi meschine.
Nu cumpăr lucruri scumpe, mode, tentaţii,
nimic din răutăţile de preţ -
le salut, le zâmbesc cu dispreţ,
trec zilnic, vă spun, şi nu cumpăr.
Nu cumpăr idei sumbre, vorbe murdare,
jocuri mărunte, scene de amatori,
gesturile lor trădătoare.
Nu cumpăr iluzii, minciuni, nici capricii,
zâmbetul lor nu mă opreşte din drum -
adevărul lor e postum.
Plec mai departe, mai bine nu cumpăr.
Nu cumpăr, vă spun, nici atunci când mi-e sete
apa strânsă în murdare mâini
şi culori întinate, şi frunţi desuete.
Nu cumpăr reţete, nici uşi şi nici strune
cu care unii îşi încântă stăpânii -
îşi joacă rolul mai bine nebunii,
mă-ndepărtez, vă spun că nu cumpăr.
Nu cumpăr vinuri şi mese bogate,
nici cupe de-argint, cu amprente de zei,
eu nu trăiesc poveşti pe-apucate!

Nu cumpăr clipe bogate, deloc bucurie,
nici liniştea zilei - în care mi-e urât -
cu sufletul pus gaj nici atât!
Chiar dacă-mi pierd speranţa. Nu cumpăr.
Nu cumpăr sentimente sau inimi, iertare,
Suferinţa încă ştiu s-o primesc.
Şi vreau să prind o stea în alergare...
Nu cumpăr din târgul acesta nimic,
nu cumpăr, vă spun, nici cuvântul, nici paşii,
chiar dacă respir laolaltă cu laşii -
vreau să-mi păstrez adevăratul chip.

Petruț Pârvescu

curentu' farfuria şi becu'

noapte
trec iar prin sat
stele în cer şi pe uliţă
mă uit tăcut la stâlpii de lumină
parcă văd şi aud

VINE...
seară de seară
noi eram acolo pe şanţ
stam pe iarbă şi aşteptam

de câteva zile se tot zvonea
GATA
dă drumul la curent pe uliţă
ne şi închipuiam fără gaz lampa aprinsă
agăţată frumos deasupra
undeva
în cer

LUMEA
CU MIC CU MARE SĂ STEA CUMINTE
DEPARTE
ŞI SĂ NU PUNĂ MÂNA
ATÂT
asta repeta pe linie de o săptămână încoace
ghiţă goarnă de la primărie

toată vara
un sat întreg de gropi adânci
în picioare
boii oamenii stâlpii mânjiţi de smoală şi păcură
sârma întinsă în cap cu farfuria şi becu'

în seara aceea
parcă se înnoptase parcă mai devreme
mătuşa lina lu' gulie venise cu tuciu' ăla mare
străchini şi împărţea pentru ăl bătrân
porumb fiert şi cu sare
iar noi ziceam
pe rând
BOGDAPROSTE

frumos
mirosea aerul a smoală şi a catran
ca un buchet enorm de chibrituri aprinse
afară nu se mai vedea bine
dar eu ştiam
în faţă
peste drum
la nicu la poartă era stâlpu' nostru

mâncam liniştiţi
şi
dintr-odată a coborât aşa
din senin
pe pământ
o umbră imensă albă şi moale de acolo de sus
de sub farfuria aia mică şi roşie
curentu' lumina până la noi în strachină!..

Din vol., în pregătire, „Păcala Făgeţelului”

Ultima mare gheișă

Conacul era enorm. Așa ceva nu prea aveai cum să vezi prin inima câmpiei. Putea să dăinuie secole, căci avea pereții din piatră de cea mai bună calitate, giurgiuvelele din măceș sălbatec, pardoselele din lemn de nuc, lăcuit, iar acoperişul din ţiglă groasă.

proza

(urmare din p. 21)

Un documentar despre gheișe e cu neputință. E ca și cum ai vrea să faci un film despre spionaj, folosind spioni, spre a arăta cum spionează și unde în cele din urmă ajunge informația.

Ceea ce înțelesese corect Siela e că trebuie să ai la bază o informație cât de cât conturată despre viața gheișelor. Numai că acea informație nu ți-o poate da decât cineva care a crescut în preajma lor. Dar cum ar putea s-o facă tocmai acela sau aceea care le-a cultivat rolurile, le-a hrănit imaginația, să le arunce de pe față masca? Asta ar însemna ca să-și ruineze, în mod conștient, profitul uriaș pe care-l are de pe urma lor. Singura variantă ar fi fost, în situația aceasta, să găsească pe cineva care a fost îndrăgostit de-o gheișă și a avut în cele din urmă de suferit. Acela, da, ar putea să divulge o parte din intimitatea acelei lumi.

Pornind de la acest gând, Lureanu era pentru Siela sursa de la care ar fi putut afla. Însă Lureanu nu mai vorbea cu nimeni, nu mai acceptase nici un interviu de câțiva ani buni, nici nu mai vroia să audă de teatru sau spectacole, acolo, unde, de altfel, obișnuia să se întâlnească în tinerețe cu prietenii. Trăia atât de retras încât puteai să spui că nici nu există. Scria, în schimb. Ce? Era foarte greu chiar și să bănuiești. Eu credeam că își scria amintirile și că, având o viață așa de bogată, n-ar fi fost exclus să nu se gândească la faptul c-ar putea să dea lovitura. În cele din urmă poate tocmai acest lucru urmărea. Deci, iubirea lui cu acea gheișă ar fi putut fi tema acelor scrieri. Și-atunci, mă gândeam, văzând că Siela insistă, nu cumva voi încurca lucrurile dacă mă prind să-i mărturisesc ceea ce Lureanu chiar acum s-ar putea să scrie?

5.

Cert e că toți cei din familia lui Lureanu erau mai mult decât nemulțumiți de felul în care el își trăise viața pe alte meleaguri. Niciunul din ei nu-i mai călca pragul. Ținând cont de acest lucru se putea, chiar cu riscul de a greși, să spui că ei n-ar fi reprezentat decât o sursă de informație distorsionată depre el. În treacăt fie spus, atunci când se întâlneau și venea vorba despre Lureanu, ei rosteau numai câteva cuvinte prin care-și descărcau sufletul: un *nimeni* care a călătorit mult, n-a agonisit nimic și, din lipsă de bani, s-a retras în conacul boierului Săreanu.

Întreaga dispută dintre Lureanu și săteni nu avea o vechime foarte mare. Practic, nimeni nu s-a supărat la început că Lureanu a părăsit cătunul unde a crescut. Nici de faptul că atunci când venea, de pe unde umbla, era tot timpul încărcat doar cu lucruri de care ei n-aveau de ce se bucura. Ci pentru că le-a încurcat întregul plan atunci când au vrut să vândă conacul boierului Săreanu care, iar acest lucru trebuie știut, fusese legal oferit de boier tatălui lui Lureanu. Lucrul acesta era știut de toți din motiv că Radu Lureanu a fost socotit vrednic să aibă grijă de boier, atunci când acesta s-a îmbolnăvit; și l-a îngrijit până în clipa în care cursul vieții boierului a atins acel liman, unde, se spune că, Cel de Sus îi așteată pe toți spre a le da alceva de făcut în acest univers.

Același lucru îl făcuseră acum rudele pentru Radu Lureanu. Căci, deși el și-a dorit să-și vadă fiul - despre care nici nu se știa pe unde-i plecat - să-i fie prin preajmă, a trebuit în cele din urmă să apeleze la săteni să aibă grijă de el.

Lucrul acesta, deci, chiar dacă formal nu era susținut de nici un act legal, le dădea credit celor care au avut grijă de Radu Lureanu, că pot vinde conacul moștenit de el de la boierul Săreanu.

Conacul era enorm. Așa ceva nu prea aveai cum să vezi prin inima câmpiei. Putea să dăinuie secole, căci avea pereții din piatră de cea mai bună calitate, giurgiuvelele din măceș sălbatec, pardoselele din lemn de nuc, lăcuit, iar acoperișul din țiglă groasă.

Întâmplarea a făcut ca *Moștenitorul Neașteptat* - așa cum l-au numit ei pe Lureanu-, să se întoarcă de pe unde fusese plecat chiar când ei făcuseră actele de vânzare și i-a blocat, acuzându-i și de faptul că acesta fusese de fapt motivul pentru care ei nu l-au înștiințat de trecerea tatălui lui în neființă.

”Și de unde să-l fi luat pe fugarul ăsta?, a întrebat una din mătușile lui Lureanu. De pe lună? A venit acum când a aflat că nu mai e nimeni în conacul moștenit de tatăl lui de la boierul Săreanu, să aibă și el un loc, la bătrânețe. Că de-acum n-o mai putea pleca.”

Lureanu a înghițit în sec fără să încerce în vreun fel să se apere. Deși se vedea că îl macină mult acuzațiile venite din partea rudelor. Cel mai mult, se pare, însă, că-l apăsa faptul că nu putuse să vină să-și vadă tatăl. L-am auzit odată, în timp ce culegeam niște mere în grădină, vorbind singur în casă. Nu știa că-s prin preajmă. Că de-ar fi bănuit, n-ar fi făcut-o. Se vedea că nu se mai poate stăpâni. La un moment dat a început să plângă, bolborosind ceva din care se înțelegea numai... ”Aș fi venit... Aș fi venit...” După un timp s-a liniștit. Ca în cele din urmă să-l aud rostind din răsputeri: ”Mai bine aș fi murit eu!”

Am lăsat coșul cu mere unde era și m-am retras imediat.

Aurel Sibiceanu

Glorioşii ani ai ratării

„A TREIA PIATRĂ DE LA SOARE" (2)
LAURA, TOAMNA ÎN CALAFAT ŞI VISUL CĂZUT SUB IARBĂ

Cu gândul la încărcătura misterioasă a lunii noiembrie, din viaţa Laurei Caradima, am scris că în această lună ar fi împlinit 63 de ani, ceea ce este o inexactitate, anii i-a împlinit pe 7 aprilie, a.c.... Dar, să mai depănăm amintiri. În toamna anului 1985, Dorel Ştefănescu, pe atunci directorul Palatului de Cultură Piteşti şi „încasatorul" de serviciu, de la Securitate şi de la Partid, pentru libertăţile şi nonconformismul cenacliştilor rebeli, m-a chemat să mă întrebe dacă vreau să reprezint cenaclul nostru la un concurs literar, organizat de revista „Ramuri" şi care se desfăşura, pe parcursul mai multor zile, la Calafat. Totodată, a dorit să-i mai recomand o persoană. Fără să stau pe gânduri, am numit-o pe Laura! Dorel m-a privit şăgalnic şi mi-a zis: „Nea Sibicene, nu ştiu ce drăcie va mai ieşi de aici, dar accept propunerea!" Spre Calafat am mers cu un tren de noapte – tot drumul am vorbit, am râs, am fost melancolici, am tăcut. Ajunşi la destinaţie, am fost cazaţi la vechiul hotel din localitate, în aceeaşi cameră, de parcă am fi fost soţ şi soţie, fără să ne fie cerute ambele acte de identitate, cum era şi este obiceiul, chestie care m-a pus un pic pe gânduri. Festivalul de poezie, muzică şi epigramă adunase destui participanţi. Juriul era alcătuit din membrii ai redacţiei revistei „Ramuri" şi bucuria mea a fost mare când l-am reîntâlnit acolo pe regretatul poet Patrel Berceanu; fusese coleg cu bunul meu prieten, actorul Cristian Tutză, la Institutul de Artă Teatrală şi Cinematografică Bucureşti, unde terminase teatrologia. Ne văzusem o singură dată, în Bucureşti, graţie lui Cristian, pe când ei erau în anul universitar terminal, parcă în 1980. Tustrei petrecusem câteva ceasuri bune, prin cârciumile boemilor bucureşteni. Ştiu că, la un moment dat, atunci l-am întrebat pe Patrel cum de i se acceptase titlul „Sentimentul baricadei", la cartea de debut. Nici el nu-şi explica! Tot la acest festival l-am cunoscut şi pe poetul Gabriel Chifu, azi vicepreşedinte al Uniunii Scriitorilor. Oltenii ne-au primit cu generozitate, cu sufletul cald, bucate bune şi, evident, cu inegalabilul lor zaibăr, roşu, înmiresmat şi din plin, băut pe terasa unui restaurant situat pe malul Dunării, sub soarele molău al unei toamne prelungite! Acolo m-am apropiat de actorul craiovean Barbu Morcovescu, participant la festival în triplă ipostază: de actor, epigramist şi caricaturist. Cu mult mai în vârstă decât noi, actorul ne-a fost un excepţional ghid de ocazie, prin oraşul cu Dunărea la Miazănoapte. Don Barbu avea trăsături nobile, barba ninsă şi îngrijită sever, vocea de tenor te făcea un bun ascultător, politeţe de aristocrat şi o cultură impresionantă. Era însoţit de o doamnă cu mult mai tânără decât Domnia Sa, care-l răsfăţa şi proteja cu discreţie. Omul era monumental şi cea mai mare parte din timp am petrecut-o împreună. De la el am aflat povestea unei familii locale, ai căror bărbaţi au fost eforii locului – familia Marincu, care a ctitorit mult, chiar şi vechiul hotel cu turlă, pe atunci numit „Carpaţi", fusese ridicat de Ioniţă Marincu, întâiul. Actorul ne-a dus în locul unde s-a tras prima lovitură de tun, înspre Vidin, în prezenţa Principelui Carol I, pe 15 (27)mai 1877. Uşor-uşor, i-am spus câte ceva despre mine şi familia mea, despre avatarurile politice ale bunicului meu şi despre perioada petrecută de ai mei în Bărăgan, ca deportaţi. Cred că aceste mărturisiri l-au făcut să-mi povestească despre partea sa de viaţă înnegurată de primii ani ai comunismului şi să-mi propună ca la întoarcere să fac o scurtă escală în Craiova, pentru a-l cunoaşte pe I.D. Sîrbu. Despre I.D. Sîrbu. şi apostolatul său întru suferinţă îmi mai vorbise bunul meu prieten Mihai Procopie Dumitru, juristul şef al Uzinelor Dacia, un om desăvârşit, erudit, dar cu un trecut complicat - o vreme, Mihai a fost părtaş discret la boema noastră, pe câţiva chiar susţinându-ne moral şi material, în momente de restrişte financiară. Din păcate, frumoasele zile de la Calafat au trecut ca vântul, vinul părea că nu se sfârşeşte!, şi a trebuit să plecăm, să ne despărţim de noii prieteni. Întâlnirea cu I.D. Sîrbu a avut loc, dar ea va fi subiectul altui episod, unul special, pentru că este mult de povestit. Mai spun doar că am trăit două momente mai delicate, oarecum urâte. Primul ţine de selectarea şi acordarea premiilor, deloc uşoară, chiar problematică, rezolvată, cât de cât, cu onestitate; eu am fost procopsit cu un premiu special al revistei „Ramuri" iar Laura cu premiul „Casei de cultură Calafat." Al doilea moment delicat s-a consumat în a doua noapte de la sosire, când în uşa camerei de la hotel ne-au bătut 3 colegi de scris, participanţi la festival - unul ne-a arătat o legitimaţie de colaborator al „Scânteii tineretului" şi ne-a întrebat dacă suntem soţ şi soţie, solicitându-ne actele de identitate! Le-am spus că nu arăt actul unor bărzăuni fără somn, puşi pe farse nocturne, şi le-am închis uşa în nas. Peste o jumătate de oră ne-am trezit cu alţii – un miliţian şi un civil. Cam încurcat, ne-stăpân pe el, civilul ne-a cerut actele. Situaţia era delicată, m-am recules repede şi am mizat pe o replică: „Domnilor, vă înţeleg situaţia profund neplăcută, în care vă pune exercitarea meseriei, ştiu că nu vă convine nici dumneavoastră situaţia – să tulburaţi somnul unor oameni oneşti, la o oră grea a nopţii." Spre surprinderea mea, cei doi au fost intimidaţi de replica mea, şi-au cerut iertare şi au plecat. A doua zi, „bărzăunii" utecişti au ţinut să motiveze măgăria de peste noapte, au spus că totul a fost o glumă. „Da, amicilor, le-am zis, sinistră glumă, în care aţi implicat securistul hotelului şi un miliţian. Doi dintre autorii farsei trăiesc şi azi, în aceeaşi mizerie morală, al treilea a dispărut fără urmă, după ce a produs un scandal cumplit, înainte de 1989, cu o poezie care a lezat o comunitate etnică sensibilă, scandal acoperit cu multă trudă politică şi diplomatică. După „epopeea" de la Calafat, relaţia mea cu Laura a intrat într-un con de umbră. Prietena mea îşi stabilise un grup de prieteni în care erau câţiva cam dubioşi; în plus de asta, Laura începuse să aibă puseuri de mizantropie – ajunsese, ca toţi, de altfel, la o masă critică, negam tot, bârfeam şi înjuram tot, suspectam pe toată lumea, devenisem depozitarii unei impresionante cantităţi de otravă morală.

Au venit zilele din decembrie, 1989. Am povestit cum au fost aceste zile, în câteva episoade, acum câţiva ani. Cum am spus şi atunci, Laura a ieşit, tiptil, aproape inexplicabil, din viaţa literară, s-a ocupat de creşterea celor două fete ale fratelui său, Nicu, fete cărora le-a fost mai mult decât o mamă adevărată. Linda şi Miruna, fetele Laurei, sunt acum doamne în toată regula, cu familii, copii, sunt expresia muncii reuşite, a Laurei...

Multă vreme nu m-am mai văzut cu Laura, cred că peste 15 ani... Prin 2006, vara, ne-am întâlnit din întâmplare şi am petrecut o după-amiază împreună, plimbându-ne prin cimitir, rememorând, discutând despre prezent, despre enigmele revoluţiei de la Piteşti, pe care ea o trăise din plin. I-am arătat mormintele prietenilor noştri dispăruţi, despre care nu mai ştia nimic – se retrăsese, călătorise mult prin lume şi aproape că nu mai ţinea legătura cu nimeni din vechiul ei anturaj. Îl vizita la rectorat, din când în când, pe domnul Vasile Ghiţescu, delicatul nostru coleg, despre care încă nu am scris. Dialogurile cu dânsul erau liniştitoare, poate şi pentru că Laura devenise alta, ordonată, cu sistemul de valori bine structurat - creşterea copilelor şi activităţile noi (ajutorarea sărmanilor) o mai disciplinaseră, îi alungaseră puseurile de mizantropie şi îi diminuaseră reacţiile noncomformiste. Aşa stând lucrurile, noul ei interior se potrivea exigenţelor prietenului nostru, căruia îi spuneam Vasile cel Blând (sic!). Ne-am mai revăzut cu mare plăcere de câteva ori, apoi ne-am văzut fiecare de ale lui. După alţi ani, 5 sau 7, nu mai ştiu, am scris în revista Argeş trei episoade despre ceea ce ştiam eu despre evenimentele din decembrie 1989, la Piteşti. A aflat, m-a sunat şi m-a certat, dar cu tristeţe, dezamăgită – era de părere că am scris depreciativ despre evenimente, chiar satiric. I-am propus o întâlnire, pentru a discuta pe îndelete, pentru a o convinge că am scris doar despre ce am văzut eu, nu despre cele auzite. Cu greu a acceptat că aveam dreptate, că nu poţi nega nişte întâmplări în mijlocul cărora nu ai fost. Tot cu acest prilej, am vrut să mai lămuresc un lucru, anume cum de nu am dat peste Laura, Durac, Argeşeanu şi alţii, în Casa Albă (Judeţeana de Partid), pentru a putea încropi un ziar liber, o societate culturală, eventual chiar un partid politic, etc. Am adus discuţia şi despre susţinerea oferită de unii revoluţionari împotriva demonstranţilor din Piaţa Universităţii, în 1990, precum şi a mineriadelor. Despre acestea, Laura mi-a mărturisit că au constituit dezamăgirea ei cea mare, mare până la silă, care a îndepărtat-o, vremelnic, şi de nucleul curat al revoluţionarilor piteşteni. Am zâmbit, chiar am râs şi i-am spus, cu părere de rău, că încă mai are o imagine idilică despre acele evenimente, care, de fapt, au fost manşonul unei lovituri de stat, de care s-a folosit nomenclatura din planurile 2 şi 3, ale PCR. Aveam la mine copia unor declaraţii, date de participanţii activi la evenimente, în vederea stabilirii aportului fiecăruia, în vederea acordării indemnizaţiei de „Luptător în Revoluţie." Conţinutul lor este stupefiant, prin numărul mare de inadvertenţe flagrante, unele comice, care trădau nişte inşi ce încercau cu disperare să demonstreze că au jucat un rol istoric! De pildă, X povesteşte că în ziua B, la ora H, a fost cu Y, în locul A. La rândul lui, Y spune că în ziua B., la ora H, a fost cu Z, în locul C. Laura a citit aproape toate declaraţiile colegilor ei de revoluţie şi a plâns; a fost, cred, a doua sau a treia oară când am văzut-o plângând, în cele câteva zeci de ani, de când ne cunoşteam. Mi-a părut rău pentru acest moment, a fost ca şi cum i-aş fi spulberat un vis, poate singurul vis în care a crezut cu adevărat. Tot atunci am vrut să-i dau copiile celor vreo 10 pagini din dosarul meu de urmărit în care sunt date despre ea şi care-i sunt mai mult decât favorabile. A refuzat, mi-a spus că nu mai vrea să ştie nimic despre trecut, că este foarte bolnavă şi că vrea să-şi trăiască restul vieţii, care i-a mai rămas, fără nici un fel de nor... Ne-am despărţit, fără să ştim că aceea avea să fie ultima noastră întâlnire, că Laura şi visul ei vor coborî sub iarbă. Moartea prietenului nostru Gheorghe Marcu, în februarie 2015, i-am vestit-o prin SMS – nu mi-a răspuns nicicum...

Laura a ieşit, tiptil, aproape inexplicabil, din viaţa literară, s-a ocupat de creşterea celor două fete ale fratelui său, Nicu, fete cărora le-a fost mai mult decât o mamă adevărată.

Cu Laura, în 1981

litere

Jurnal de lectură

„Acasă”, de Alexandru Drăghici

...tematica şi motivele religioase nu sunt atât de distinct, de apăsat conturate în ansamblul poeziei din volumul „Acasă” de Alexandru Drăghici, cum ar putea lăsa să se înţeleagă consideraţiile noastre, ci, de cele mai multe ori, ele se întrepătrund, fuzionează osmotic cu alte zone de inspiraţie, sunt montate, încastrate cu fineţe de bijutier...

V.R.

Poetul mehedinţean Alex Drăghici a constituit o prezenţă discretă în peisajul liric contemporan, deşi a semnat periodic grupaje de poezii remarcabile, prin reviste literare de prestigiu naţional şi are, de pe acum, o bibliografie demnă de a fi reţinută. A debutat editorial în 1988, la Editura „Scrisul Românesc”, în volumul „Zboruri lirice”, cu grupajul de versuri, substanţial şi reprezentativ, „Septembrii”, după care a făcut să apară volumele „Păsări greşite”, versuri, Editura Radical, 1995, „Filiera Crimei”, proză, Editura Radical, 1995, şi „Spectrul Crimei Organizate”, consideraţii criminologice, 2000, „Valea Bună” – versuri, Editura „Prier”, 2012, „Arhiva unei primăveri”, Editura TipoRadical, Drobeta Turnu Severin, 2015.

Deşi extrem de exigent cu propria persoană şi scrisul său, Alex Drăghici a revenit în librării, recent, după o surprinzător de scurtă perioadă de timp, cu o nouă selecţie parcimonioasă din producţia sa lirică din ultima vreme, publicând în condiţii grafice sărbătoreşti, la cunoscuta editură severineană „TipoRadical”, volumul de versuri „Acasă”, care reclamă în mod indubitabil, un plus de atenţie din partea criticii noastre „de întâmpinare”.

Încă de la debut, Alexandru Drăghici a optat pentru poezia de factură imagistă, de tip esenian, „în dulce stil clasic”, cu o prozodie îndelung, atent cizelată, cu minuţiozitate şi răbdare de poet parnasian, ce conferă o muzicalitate aparte, persuasivă, învăluitoare, de incantaţie purificatoare de ritual, descântec şi rugăciune: „La mine-n sat curg stelele-n grădini/ iar caii mai visează să-i călărească prinţii/ spre Sfânta Liturghie, lângă poteci de îngeri/ în rumene duminici mă primeneau părinţii.// Azi parcă plouă cu noiembrii stinse/ ori ninge peste-un sat de iconari/ cuvintele îşi cresc tăcerea-n gură/ iar vreji orelor sunt mai amari”. („Sat de iconari”, p.7).

Departe de noi intenţia de a induce ideea că Alexandru Drăghici este un epigon al marelui poet rus Serghei Esenin ci, dimpotrivă, ne-am propus să convingem prin mijloace analitice şi prin ţinuta estetică a citatelor selecţionate după gustul nostru, că avem de a face cu un poet încă tânăr, de un real talent şi o indubitabilă originalitate. Cu toate acestea, vom invoca încă o dată numele importantului poet rus, Serghei Esenin, avansând aserţiunea critică în virtutea căreia versul programatic, testamentar al acestuia, „Sunt ultimul poet cu satu-n glas”, a fost asumat intim, deplin, de către poetul Alexandru Drăghici în toată profunzimea şi polivalenţa lui de ordin conotativ şi sugestiv, fapt relevat de cantonarea decisă, evidentă, a demersului său liric în filonul tematic al poeziei noastre de orientare tradiţionalistă.

Încă din volumul „Valea Bună” (2012), Alexandru Drăghici şi-a trădat ambiţia de a impune un nou topos liric, într-o posibilă „geografie literară” a ţării (Cornel Ungureanu), toponimul-metaforă Valea Bună, numele satului natal, unul arhetipal, tradiţional, mitic, sacral, paradisiac, cu o iconografie de o pregnantă originalitate şi încărcată de multiple conotaţii simbolice, integrat armonios, cosmic, în peisajul ancestral, edenic, ca în celebra baladă, „Pe-un picior de plai/ Pe-o gură de rai” din zona submontană a Mehedinţiului: „De primăvara îmi va fi străină/ mi-aş aminti un sat înmugurit/ că Dumnezeu mi-a dăruit grădină/ o Vale Bună şi un deal cu schit”.

Timbrul demersului liric evocator/ recuperator este constant nostalgic şi uşor elegiac, adecvat efortului creator de a reconstitui estetic, cu autenticitate şi total angajament afectiv, atmosfera spirituală a satului tradiţional, de o acurateţe primară, biblică şi înalt, etern purificatoare şi izbăvitoare, graţie uneia dintre dimensiunile sale fundamentale, religia comunităţii, creştinismul ortodox. De aceea Alexandru Drăghici înregistrează reuşite certe când scrie poezie de inspiraţie religioasă, într-un limbaj sacralizat cu măsură, intens nuanţat afectiv de autentice, profunde trăiri metafizice, căruia i se pune în valoare cu vizibil rafinament stilistic forţa de sugestie, virtuţile simbolice şi revelatoare. Aşa se face că poeziile pe această temă („De Paşti”, p. 78, „Spre Tine”, p. 79, „Întru lumină”, p. 23 etc.) se numără printre piesele de rezistenţă, reprezentative, ale volumului „Acasă”. Precum şi acest veritabil psalm, de rezonanţă prozodică uşor argheziană, ce poate fi inclus în orice antologie de poezie cu tematică religioasă: „Coboară Dumnezeu grădini spre noi/ de ne întoarcem, rătăcite oi// Eşti Doamne al meu, cu aripi subţiri/ Cum Te ştiam de mult prin mânăstiri/ Mi-e dor de toate şi Te rog iar ca să/ îmi intri-n curte, să-mi rămâi în casă/ Atât de multe Doamne am a-Ţi spune/ Mi-e dor să te-ntâlnesc în rugăciune”. („Întoarcere”, p. 27).

Poetul conferă motivelor religioase din poezia sa o complexă, polivalentă funcţionalitate şi în plan semantic, al substanţei lirice, pe care o catalizează şi o structurează, cu pluralele implicaţii şi sugestii ale sacralui şi, mai ales, în plan expresiv, unde acestea îmbogăţesc imaginarul şi capacitatea sa sugestivă cu încifrările simbolice şi parabolice ale unor cuvinte-cheie selectate din simbolica sacră a creştinismului ortodox şi, în acelaşi timp, îmbogăţesc sensibil şi semnificativ limbajul poetic cu sonurile rafinate ale unor vocabule rare, ce situează întregul discurs liric în cheia şi registrul unui melos liturgic, de profundis, ritualic. Dar tematica şi motivele religioase nu sunt atât de distinct, de apăsat conturate în ansamblul poeziei din volumul „Acasă” de Alexandru Drăghici, cum ar putea lăsa să se înţeleagă consideraţiile noastre, ci, de cele mai multe ori, ele se întrepătrund, fuzionează osmotic cu alte zone de inspiraţie, sunt montate, încastrate cu fineţe de bijutier, au valoare de intarsii de substanţă rară, ce dau discursului liric un plus de consistenţă şi expresivitate.

De pildă, sunt uşor perceptibile, adesea, infuziile semnificative de trăiri şi sentimente religioase în poezia peisagistă, în stampele sau crochiurile naturiste lapidare, esenţializate şi intens spiritualizate, cu un remarcabil relief expresiv: „Roua-i sfioasă a neprihănire/ năvodul ierbii până-n zori o pierde/ înmugurind poteci prin suflet/ grădina cerului e pururi verde.// Iar îngeri în trăsuri de clorofilă/ prin lumile copilăriei trec/ mă primeneşte Sfânta Liturghie/ Doamne, întru Tine să petrec!” („Pururi verde”, p. 51) Sau: „Clopotniţa serii/ aţipită în flori,/ cete de sfinţi/ luminând peste grâu .../ Smerenia/ arde în candelă/ întunericul blând” ... („Răsărit la schit”, p. 62).

Cu predilecţie evocator/ recuperator, uşor elegiac şi confesiv, discursul poetic al lui Alexandru Drăghici evoluează în totalitate sub semnul implacabil al timpului în ireversibilă curgere şi sub imperiul acutelor, obsesivelor trăiri generate de această dramatică, tensionată stare de spirit, copleşitoare, eul liric recurge la religie, la poezia de inspiraţie religioasă, ca la una dintre cele mai luminoase şi sigure căi de înseninare, de limpezire lăuntrică, de izbăvire şi mioritică împăcare cu destinul său de fiinţă pieritoare, ca la o modalitate ritualică, ancestrală, de exorcizare a sentimentului apăsător, dezolant al inexorabilei stingeri sau ca la „un descântec de ieşit din moarte”, după zicerea memorabilă a unui pe nedrept uitat poet contemporan.

O altă atitudine lirică, frecvent sugerată, o altă constantă afectivă a poeziei din volumul „Acasă” de Alexandru Drăghici îşi au sorgintea în neistovita, mistuitoarea aspiraţie a poetului de redescoperire a purităţii şi candorii primare, în universul paradisiac, fabulos al copilăriei şi al satului patriarhal, tradiţional, recuperat estetic prin recurs la memorie, întru reactualizarea miraculoasă a tuturor valorilor sale spirituale eterne, cu infinite, magice virtuţi mântuitoare şi purificatoare de „cugete şi simţiri”: „Mi-e dor ca întru Domnul să petrec/ vremelnicia cărnii să o trec,/ sunt vrednicul nimic ce-o să-mi rămână/ zadarnica izbândă în ţărână,/ Alungă-mi negurile-n care sunt/ îmi Eşti Lumină şi îmi Eşti Cuvânt”. („Spre Tine”, p.79).

Desigur, există şi destule versuri şi chiar câteva poezii întregi „elaborate la rece”, numai din cultură poetică şi cu dexteritate prozodică, dar ponderea lor ni se pare insignifiantă în raport cu valoarea estetică a întregului volum recenzat, unul remarcabil, al deplinei maturităţi artistice a unui poet de autentică vocaţie.

VICTOR RUSU

Când un filolog încearcă să filosofeze

Eseu despre existența umană,

de Ion C. Ştefan, Ediţia a II-a revăzută

Poet, prozator, eseist şi critic literar, Ion C. Ştefan este un nume bine cunoscut în literatura română, membru al Uniunii Scriitorilor, profesor de Limba şi literatura română şi directorul Editurii *Arefeana*.

A publicat treizeci şi trei de volume la editurile *Cartea Românească, Albatros, Litera, Relief românesc, Meşterul Manole, Pan Arcadia, Semne, Destine, Artemis, Editura Academiei Internaționale Orient-Occident, Rawex Coms, Biodova*, din Republica Moldova şi altele.

Viaţa a vrut să fiu coleg de gimnaziu cu Ion C. Ştefan, în comuna Corbeni, din judeţul Argeş, apoi să nu mai ştim unul de altul până nu demult. Abia după regăsire, am realizat cât am pierdut în acest lung răstimp în care, cum se spune, ne *pierdusem din vedere* – şansa unei prietenii care, în mod sigur, m-ar fi îmbogăţit şi stimulat cu o experienţă de neînlocuit. Încerc, în anii aceştia târzii, să recuperez *timpul pierdut*.

Descopăr cu uimire şi încântare că Ion C. Ştefan – numele lui literar se scrie întotdeauna aşa – este un scriitor, în sensul etimologic, *complet* sau *aproape complet*; zic aproape ca să nu-i răpesc viitorului ceea ce îi aparţine, în chip firesc, în cazul unui spirit încă viguros şi capabil de înnoiri. Aşadar, scriitor aproape complet: poet, prozator, critic şi istoric literar, eseist.

Îndeletnicirea sa ca profesor de Limba şi literatura română, transmiţând cunoştinţe iscusit, ispititor şi rodnic, atâtor generaţii de elevi, va fi făcut ca practica scrisului literar, în genere, să aibă din ce în ce mai puţine secrete pentru el. Această împrejurare nu a anulat, în practica scrisului propriu, buna spontaneitate şi prospeţime: ele se transferă şi acum cititorului, îl ţin cu *sufletul la gură,* până la sfârşitul lecturii. Ceea ce nu s-ar întâmpla dacă respectiva scriere ar fi doar făcută, savant şi lucid, nu şi născută.

Cronicile favorabile de care au avut parte poeziile şi romanele sale constituie o validare a lor din partea unor cititori calificaţi, cu „expertiză” în materie, dar poate că entuziasmul cititorului oarecare – aşa zicând – căci domnul Ion C. Ştefan, m-am convins, are fanii lui, face mai mult decât toate laudele (şi cărtelile) cititorului de meserie. Consacrarea oficială, nu numai în plan instituţional, desigur, avea să vină odată cu primirea sa ca membru al Uniunii Scriitorilor.

În privinţa eseurilor din acest volum, te izbeşte uşurinţa aparentă cu care Ion C. Ştefan ajunge la formularea justă şi memorabilă a unei idei, uşurinţa – ⟶

→ derivată în îndelungi exerciţii intelectuale şi spirituale anterioare – prin care străbate el gânduri grele sau cu care răzbate la ele, ca la un luminiş.

Se citeşte în filigran şi graţia cu care ocoleşte paradoxurile, aporeticile redutabile, dacă şi când simte că ele depăşesc nu atât resursele existenţial-reflexive ale eseistului, cât puterile eseului ca gen de scriitură. Autorul găseşte, aproape mereu, citatul potrivit, citatul decisiv. Arta citării o deprinsese ca profesor, a practicat-o deplin în lucrările sale cu caracter didactic şi pedagogic, o ştie şi de la George Călinescu; acesta considera că momentul cu adevărat estetic din activitatea criticului îl constituie citatul: „A cita vrea să zică a izola ceea ce spiritul tău a creat din nou, dând fragmentului o valoare, recunoscându-l ca probabil produs al propriei fantezii” (*Simţul critic*, 1927).

Prin ce anume captivează, inclusiv în sensul literal al cuvântului, scrierile lui Ion C. Ştefan? Impresia mea este că el nu se apucă de scris, chiar dacă s-ar fi aşezat, prin deprindere, zilnic şi cam în acelaşi interval de timp, în faţa paginii albe, nu mi-l închipui a se încredinţa direct tastaturii calculatorului – aceasta îndeobşte intimidează, inhibă; aşa dar nu se apucă de scris până ce nu obţine o stare specială: de sinceritate lirică în ordine emoţională, de bună dispoziţie a minţii, de acordare a ei secretă la activitatea ce o aşteaptă, în ordine intelectuală.

În sfârşit, sub raport etic-existenţial, o stare de deschidere lăuntrică, într-o comunicare-comuniune, la celălalt: un *celălalt*, pe cât posibil, autonom, realmente existent în orizontul de proiecţie al scrisului, având o structură de anticipaţie, un *celălalt* care să nu ne fie un simplu alter ego, operă a egoului propriu. O asemenea operă ne-ar ţine, în genere, captivi egoismului, egolatriei, solipsismului moral – toate ruinătoare cu timpul pentru un scriitor de cursă lungă, cum este Ion C. Ştefan.

Acestei triple stări necesare scrisului îi răspund şi îi corespund puteri şi vocaţii ale omului cu care am fost coleg de gimnaziu. Se înţelege de ce încerc, de la o vreme, să recuperez timpul pierdut. O fac şi citindu-l; îi îndemn şi pe alţii să o facă!

Ion C. Ştefan este o conştiinţă contemporană profund antrenată în dezbaterile generatoare de idei estetice şi filosofice: el întreabă şi se întreabă, răspunde şi doreşte să i se răspundă – ceea ce şi explică interesul mare al cititorului faţă de o astfel de carte.

Dovadă că, la desele solicitări ale prietenilor cititori, dar mai ales din dorinţa completării şi îmbunătăţirii unor soluţii la multiplele dileme umane asupra vieţii şi morţii, ale destinului şi rolului social al intelectualului, între aceste două borne ale eternităţii, el s-a hotărât să dea la iveală o a doua ediţie revizuită a acestui complex, dar fermecător, eseu, mult îmbunătăţit şi completat.

VASILE TONOIU

Ion Popescu-Sireteanu, *Termeni păstoreşti pentru vase, unelte şi instrumente, boli şi leacuri*

Profesorul universitar dr. Ion Popescu-Sireteanu lucrează de mai multă vreme la o monografie a terminologiei păstoreşti în limba română, proiectată să apară în patru volume: *Termeni păstoreşti în limba română* (Iaşi, Ed. *Princeps Edit,* 2005, 434 p.), *Termeni pentru adăposturi păstoreşti în limba română* (Iaşi, Ed. *Printis,* 2014, 264 p.), *Termeni păstoreşti pentru vase, unelte şi instrumente, boli şi leacuri* (Iaşi, Ed. *Printis*, 2015, 296 p.). Ultima carte, aflată în curs de finalizare, va cuprinde capitolele *Transhumanţa, Drumuri păstoreşti, Sărbători păstoreşti, Instrumente muzicale păstoreşti.*

În recenzia la cartea *Termeni pentru adăposturi păstoreşti în limba română* (în Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane „C. S. Nicolăescu-Plopşor”, XV, 2014, Editura Academiei Române, 2014, p. 292-293) am remarcat „informaţia deosebit de bogată, concretizată printr-o mare varietate de surse bibliografice”. Insist asupra acestui aspect al cercetării ştiinţifice, referindu-mă, de astă dată, la cartea recent apărută: *Termeni păstoreşti pentru vase, unelte şi instrumente, boli şi leacuri*. În paginile rezervate bibliografiei şi abrevierilor bibliografice am înregistrat 477 de titluri, care înseamnă dicţionare, glosare de termeni dialectali, atlase lingvistice, cărţi beletristice şi de specialitate din domeniul etnografiei, al folclorului, medicinii populare, istoriei, reviste ştiinţifice şi de cultură, teze de licenţă şi doctorat etc.

Altă remarcă de ordin general vizează numărul impresionant de termeni înregistraţi pe parcursul mai multor decenii: 2990 (vezi „Indice de cuvinte”, p. 226-259). Acest lucru pune în evidenţă o muncă de cercetare asiduă, care înseamnă identificarea cuvintelor specifice terminologiei păstoritului, cu sensul lor primar sau derivat, cu variante sinonimice, cu precizarea ariei de răspândire etc. Nu lipsesc explicaţiile date de informatori cu prilejul anchetelor efectuate în timp şi publicate, nu rare ori, în reviste mai puţin cunoscute. Nu este neglijată prezenţa termenilor păstoreşti în opere literare semnate de scriitori de seamă ai literaturii române: Mihail Sadoveanu, Ion Budai-Deleanu, Ion Creangă, Calistrat Hogaş, Tudor Arghezi etc. Cum este şi firesc, cei mai de seamă lingvişti, etnologi, folclorişti, istorici sunt citaţi şi comentaţi în ce priveşte înregistrarea unor termeni păstoreşti, cu precizări de natură să lămurească sensul sau etimologia unor cuvinte din această structură a vocabularului, precum în cazul termenului **povârneală : „**Ov. Densusianu, **Aspecte**, I, 120, preia cuvântul de la Precup: o parte a mutării, „podul unde se ţin lemnele de foc”. Autorii **DLR** prezintă mai multe sensuri ale cuvântului : „(prin Bucovina şi Maramureş) pantă a acoperişului unei case; acoperiş înclinat al unei colibe, al unei stâne”; „(prin Maramureş şi prin nordul Transilvaniei) loc sub acoperişul colibei ciobanului, unde se pun la uscat lemne şi surcele pentru foc” (după Precup); „(regional) adăpost la stână, unde se mulg oile” din, Broşteni – Vatra Dornei. Derivă din **povârni,** cu suf. **–eală”**, p. 137.

Un loc aparte îl ocupă termenii consideraţi ca aparţinând substratului geto-dac: **Grunz,** pl. **Grunzi, grunje, grunzuri** „drob de sare” (Sfarghiu, 81, ap. **CADE)** (Bucovina). În **MDA** se spune că a fost atestat în **Biblia** de la 1688, că are etimologie necunoscută, comparat cu alb. **Grundë** **„ţărâţe”.** Sunt preluate sensurile din **DA**. I. I. Rusu, în **Etnogeneza,** 327-328, include cuvântul între elementele lexicale moştenite din limba autohtonilor, cu informaţii importante privind derivatele, sensurile, istoria cercetărilor acestui cuvânt prezent în albaneză şi la aromâni (unde are sens identic celui din dacoromână). Tot ca moştenit din fondul autohton îl consideră Brâncuş, **Vocabularul**, 85-86. La meglenoromâni găsim **grus** „cocoloş, bulgăre mic”. A fost atestat în forma **Grunj** ca toponim în Ţara Românească la 1579, p. 115.

Autorul lărgeşte considerabil abordarea lingvistică prin includerea informaţiei de natură onomastică. Este cazul toponimelor şi al antroponimelor care se revendică de la termeni păstoreşti. Mulţi dintre aceştia au devenit mai întâi porecle care, transmiţându-se urmaşilor, au funcţionat ca nume de familie neoficiale, iar mai târziu ca nume de familie consacrate.

Urmărirea sinonimiei lexicale lărgeşte considerabil investigaţia realizată de autor. Iată un exemplu: **„Sărcinér** este un „par lung (şi gros) înfipt în pământ, făcut dintr-un trunchi de copac (mai tânăr) cu crengile retezate până aproape de tulpină, de care se atârnă diverse obiecte gospodăreşti ca să se scurgă, să se usuce etc”, sinonim cu **prepeleac, olar, sărcior. /…/** Cuvântul are în **DLR** şi alte sensuri, multe sinonime, şi este un derivat de la **sarcină**, cu suf. **–ar(-er)”.** Mai pot fi notate în acest sens cuvinte ca **bubă, jigodie, zăgălnă** etc.”, p. 146.

Profesorul Ion Popescu-Sireteanu foloseşte ca metodă constantă de abordare urmărirea în spaţiu a sensurilor unui cuvânt pe baza înregistrării acestora de către lingvişti şi etnologi în diferite zone etno-lingvistice. Explicaţiile amănunţite, până la detalii, dau o imagine fidelă a obiectului, urmărit în diverse surse documentare. Dau ca exemplu **Învelitoare:** „ţesătură de cânepă sau de in, mai rară decât strecurătoarea. În învelitoare se înveleşte laptele strâns şi se jănţuieşte” (Stoian, **Păstoritul,** 50). Autorii **DA** au înregistrat, în familia verbului **a înveli**, substantivul **învelitoare** cu sensul „bucată de pânză în care se leagă urda”, sinonim cu **strecurătoare, sedilă.** În **MDA învelitoare** are şi sensul „bucată de pânză de in în care se pune laptele coagulat la scurs pentru a face brânză”. Din **înveli + -(i)toare.** Din Alecsandri, III, 74, am reţinut versurile: **Că lui, mări, nu-i venea/ Nici caşul la-ncingătoare, /Nici urda la-nvelitoare”**, p. 119.

Alte ori constată că cuvintele discutate nu sunt înregistrate în *Dicţionarul limbii române (A-L)* al Academiei Române: **„Ghivan** „polonic, lingura cea mare” (pe versantul maramureşean al M. Rodnei) (Morariu, **Viaţa,** 174); „laptele prins se rupe cu **ghivanul** şi se adună străngeata” (*idem, ibidem, 179*). Cuvânt neînregistrat în **DA, MDA”,** p. 114. Sunt cuvinte înregistrate de aceste importante dicţionare, dar figurează cu etimologie necunoscută, ca în cazul termenului **Ciuvăi,** sg. **Ciuvaie „**ansamblul obiectelor necesare la o stână”, p. 98.

Unele cuvinte se bucură de o atenţie sporită, lucru explicabil prin bogăţia semantică pe care o prezintă. Dau ca exemplu termenul **cârjă,** căruia autorul îi consacră 2,5 pagini.

Mulţi termeni sunt urmăriţi în aria lor de răspândire, pe harta **ALR SN,** ca în cazul lui **Oală** şi **olcuţă** ”vas mic care se pune între aţele găleţii şi în care se mulg oile”, înregistrat în sud-estul Banatului, p. 55.

Unele cuvinte, deşi nu pot fi considerate ca făcând parte din terminologia păstorească, sunt prezente în limbajul ciobanilor. Este cazul lui **samar,** de origine grecească, venit prin filieră bulgărească.

În capitolul „Nume de boli, paraziţi şi leacuri”, numeroşi termeni se bucură de explicaţii amănunţite de natură medicală. Reţin câţiva: *ariceală, brâncă, bubă, căpuşă, răsfug, sângerat, streche, vărsat etc.*

Bogăţia informaţiei şi calitatea prelucrării unui impresionant volum de date reprezintă o contribuţie remarcabilă a profesorului univ. dr. Ion Popescu-Sireteanu la cunoaşterea unei structuri a vocabularului limbii române.

TEODOR OANCĂ

Profesorul Ion Popescu-Sireteanu foloseşte ca metodă constantă de abordare urmărirea în spaţiu a sensurilor unui cuvânt pe baza înregistrării acestora de către lingvişti şi etnologi în diferite zone etno-lingvistice.
T.O.

Un roman care învăluie cititorul cu... duhul său *

..în ceea ce mă priveşte, consider că o contribuţie esenţială la valoarea în sine a romanului, o au dialogurile. Şi afirm aceasta deoarece nu o singură dată ele sunt cele care rezolvă probleme importante, cele care conturează şi consolidează, şi subiectul aflat în discuţie, dar şi... caracterizarea, prin intervenţiile lor, a participanţilor la dialog. E o subtilitate de care Nina Ceranu se foloseşte – a făcut-o şi în alte romane ale sale – şi care dă forţă confruntărilor tocmai prin concreteţe, prin materializarea în acest fel a modului de a gândi şi de a acţiona.

Fără glumă: pentru unii, repede alergici la afirmaţii care ies de sub tutela lor conservatorist-plafonată, îmi permit „indolenţa" să spun că genul romanesc actual are un atu puternic în creaţia Ninei Ceranu. Sigur că, neavând un tutore de la „centru", care să-i comenteze cărţile [aceeaşi problemă a relaţiei Bucureşti-provincie şi, prin extensie, provincia-provincie (sic)...], intrarea ei în literatura de gen, ca valoare şi contribuţie, se loveşte de zidul impenetrabilităţii balcano-dâmboviţene. Marşând pe această idee, personal mă bucur pentru autoare că nu a făcut compromisul oarecum asemănător multora dintre cei (cele) care şi-au asigurat un succes... bucureşteano-fulminant, dar apoi sfârşind într-un anonimat revoltător, i-aş zice, dacă nu ar fi justificat şi nu l-aş simţi cum cade, chiţăind jalnic, într-un derizoriu pe deplin meritat.

Astfel, autoraşe de duzină, ca să rămân în sfera sexului frumos, au publicat câte un volumaş-două în care nelipsitele graţii ale literaturii de consum: nonvaloarea, teribilismul, obscenităţile şi balastul traducerilor (şi astea proaste) din literatura comercială occidentală şi-au dat mâna fericite punându-se astfel în circulaţie o literatură pentru care calificativul *îndoielnic* îl găsesc a fi cel mai elegant. Continuarea? În majoritatea normală a cazurilor, frumoasele şi apetisantele creaţii-baloane de săpun, cu autoarele lor cu tot, şi-au urmat destinul binecunoscut, adică era vorba (şi-adesea mai e!) de avortoni-progenituri născuţi morţi, din mame infestate cu virusul lipsei de talent şi al neputinţei, dar încăpăţânate şi... îmbrăţişate de critici literari, şefi de rubrici, sau chiar şefi de publicaţii. Mă rog, nu vreau să insinuez sau să intru în anumite detalii. Însă, ceea ce mi se pare a fi lucrul cel mai grav – dar existând într-un normal greu de înţeles – aceste „capodopere" clocotind de prostie, pornografii, trivialităţi şi perversiuni de tot felul, au ajuns – unele – chiar să fie premiate de Uniunea Scriitorilor cu ajutorul unor jurii alcătuite din „personalităţi" de acelaşi calibru (probabil) cu al autoraşelor, în baza unor criterii nedivulgate, dar bănuibile şi nu fără vreo legătură cu partea mai... sentimentală a chestiunii. Ca să nu spun altfel...

Ierte-mi-se acest preambul cam răutăcios, dar îl folosesc drept argument al faptului că unei romanciere precum Nina Ceranu nu i se acordă importanţa cuvenită în contextul literaturii româneşti contemporane, în vreme ce o seamă de prozatoare ale căror produse vopsit-literare strică atmosfera literaturii române, şi-aşa destul de şifonată/viciată în ultima vreme la capitolul valoare literară, artistică şi lingvistică; în orice caz, ridicarea lor în slăvi prin scrieri, şi lipsite de talent, dar şi, normal – dacă mai e ceva normal în ţara asta – efemere, lasă în urmă dâre adânci de iresponsabilitate în faţa actului de creaţie. Mă rog...

Noul roman al Ninei Ceranu, ***Duhul fluviului***, este o minifrescă a societăţii româneşti, cu toate cele aparţinând vremurilor de azi, dar şi reminiscenţe dintr-un trecut mai mult sau mai puţin îndepărtat. În context, mi se pare extrem de interesant modul în care autoarea rezolvă, în stil propriu, trebuie să recunosc, vechea problematică existenţială cu cele două componente esenţiale ale ei: oamenii sub vremi şi... vremile sub oameni. Aceste două laturi sunt alternate, fie datorită împrejurărilor impuse de societate – stare economică, apucături politice sau chiar de junglă, grefate pe trup, minte şi timp româneşti, relaţii interumane marcate de momente, situaţii, întâmplări etc., specifice unei societăţi aflată în plină agonie şi luptă pentru supravieţuire... – fie „puse la cale" de autoare pentru efectul constructiv al epicului. Însă nu suferind de superficialitate...

Roman de atmosferă, ***Duhul fluviului*** se remarcă înainte de toate prin alerteţea stilului, prin naturaleţea dialogurilor şi a reacţiilor în faţa unei stări de lucruri. Concret, şi pentru edificare, iată o mostră apropo de felul în care Nina Ceranu se pricepe să creeze o atmosferă pentru ceea ce urmează să se întâmple: *„Sătenii şi orăşenii – era şi zi de târg – adăstau vreo ocazie către localitatea din care veniseră. Strada principală, cum ninsese noaptea trecută şi zăpada se topise, era străbătută de pâraie adânci, săpate de ploi. Un cârd de gâşte stăvili avântul cailor-putere. Apoi un ciopor de oi trecu dincolo, către parc, tot prin faţa lui. Trase pe dreapta, opri motorul, deschise uşa maşinii, îşi aprinse o ţigară şi închise ochii, înspre linişte. Îi făcea bine amestecul acela ciudat de sat şi un pic de oraş. Simţea, mai mult decât oriunde, mişcarea vie a oamenilor. Era aici (...) un pic de aristocraţie a ţăranului. (...) Oraşul mare era un Turn Babel.* (pag.73). Propoziţii scurte, percutante şi de efect asupra lectorului...

Cam în aceeaşi ordine de idei, recomand oricărui cititor să urmărească personajul Gheorghe, cel în jurul căruia gravitează, de fapt, întreaga acţiune a romanului. Face ce face autoarea, se întâmplă ce se întâmplă şi se simte „stafia" acestui personaj emblematic şi, clar, foarte important în economia cărţii. Însă, din angrenaj, am fi nedrepţi dacă i-am scoate pe Marta, Buzatu, Paca, Slătineanu, Costina, Moaşa Galbinu... Toate personaje ale unei lumi cu articulaţii perfect funcţionale, lume în care conversaţiile nu sunt de convenienţă, ci parcă hotărâtoare pentru soarta întregi lumi, a universului. În aceste condiţii, edificiul romanului se înalţă asemenea unei construcţii care, beneficiind de materie primă corespunzătoare şi de-o investiţie psiho-artistică de anvergură, se constituie într-o operă al cărui sistem existenţial funcţionează interdependenţial cu bune şi, uneori, cu surprinzătoare rezultate. În ordinea asta de idei, Nina Ceranu nu-şi complică personajele aruncându-le într-o cazuistică creată artificial, ci le transformă în aliate, în co-participante, nu pentru a acţiona în forţă, ci pentru a forma împreună „o armată" aptă să înfrunte imixtiunile societăţii în viaţa individului. Evident, acest lucru se poate petrece doar printr-un sistem psihosocial de încredere în forţa realităţii, realitate care alimentează acţiunea romanului, la rândul ei, cu noi şi noi evenimente, dar şi imaginaţia, subiectivă în prima formă, şi obiectivă mai apoi. În acest fel există o permanentă comunicare în relaţia autor-personaje-cititor prezumtiv, cititor care, în condiţii normale, este cel care receptează produsul de artă şi, mai devreme sau mai târziu, îi şi hotărăşte perenitatea sau sfârşitul, în unele cazuri chiar prematur.

E soarta tuturor cărţilor: să reziste prin ele însele – ceea ce înseamnă *valoare* – sau să o sfârşească, tot prin ele însele, ceea ce înseamnă, logic, *lipsă de valoare*. Riscul, cum e de aşteptat, aparţine în exclusivitate autorului şi trebuie să şi-l asume exact din clipa în care „pune la cale" o scriere. Analizând chestiunea ca element de bază al romanului ***Duhul fluviului***, putem urma o strategie gândită şi pusă în practică de autoare cu o forţă a exprimării epice pe care i-o dă, de-acum, experienţa sa de romancieră. Ar mai fi de observat şi evoluţia scrierilor ceraniene spre un limbaj nou, adaptat situaţiilor, evoluând spre o altfel de intercomunicare între personaje, unde se intersectează sau chiar se suprapun, constructiv, nu-i aşa?, idei socio-filozofice cu rădăcini, poate, prin... zona *Poienii lui Iocan*. Sigur că, pe cu totul alte coordonate şi cu alte valenţe spiritual-conflictuale faţă de scrierea marinpredasciană, Nina Ceranu aplică teoria heideggeriană conform căreia *„Adevărul se orientează către operă. Adevărul fiinţează numai ca dispută între deschidere şi ascundere în cadrul reciprocităţii adverse dintre lume şi pământ."* (M. Heidegger, ***Originea operei de artă***, Ed. Univers, Buc., 1982, pag. 77 şi urm.). Ajunşi aici, constatăm că avem de-a face cu aceeaşi situaţie din scrierile anterioare ale autoarei, în care naraţiunea ne induce ideea rolului pe care îl are şi scriitorul, e adevărat, dar şi omul-scriitor, demiurgul cu alte cuvinte, creatorul lumii ce ne implică şi pe noi, cititorii. Atât afectiv cât şi efectiv, aceasta ca un corolar al forţei artistului. Ceea ce, însă, particularizează şi acest roman al Ninei Ceranu, este atât fluiditatea demersului epic, dinamismul naraţiunii şi atmosfera creată, cât şi modul în care autoarea rezolvă cu bine cele mai delicate sau/şi complicate probleme. Este, de fapt, ceea ce se cheamă un *modus vivendi* care ne poartă gândul spre: *„Într-o lume de aparenţe şi inconsistenţe, cum este lumea scriitorului, lucrul zilnic este o certitudine. Oboseala câtorva ceasuri de scris, este pentru scriitor dovada că lumea are un sens, un înţeles, o logică."* (Lucian Raicu; ***Reflecţii asupra spiritului creator***, Ed. Cartea Rom., Buc., 1979, pag. 9). Pentru aceasta, majorităţii personajelor le-au fost distribuite în ansamblul romanului roluri şi rosturi bine determinate, acţiunile lor conformându-se planului general de acţiuni şi activităţi. Asemenea unui prestidigitator priceput, romanciera pune în aplicaţie, o extrem de interesantă modalitate de abordare a temei *mari*, dar şi a derivaţiilor şi ramificaţiilor acesteia, tot eşafodajul gândit de ea şi transferat în lumea personajelor-marionete. Rar intervine direct, iar când o face are grijă ca intervenţia sa să nu aibă conotaţii foarte concrete, mai degrabă lăsându-l pe cititor să se... descurce, obligându-l astfel să participe, măcar intuitiv, la rezolvarea „prezumtivă" a unor situaţii.

Cu mică abatere, să zicem, de la „traseul" discuţiei noastre: în ceea ce mă priveşte, consider că o contribuţie esenţială la valoarea în sine a romanului, o au dialogurile. Şi afirm aceasta deoarece nu o singură dată ele sunt cele care rezolvă probleme importante, cele care conturează şi consolidează, şi subiectul aflat în discuţie, dar şi... caracterizarea, prin intervenţiile lor, a participanţilor la dialog. E o subtilitate de care Nina Ceranu se foloseşte – a făcut-o şi în alte romane ale sale – şi care dă forţă confruntărilor tocmai prin concreteţe, prin materializarea în acest fel a modului de a gândi şi de a acţiona. Redau un fragment de dialog de mare actualitate surprinsă de autoare în flagrant: *„...Dar oamenii care v-au ales aşteaptă ceva de la dumneavoastră." „— Fiţi serioasă, cine ştie că eu exist? Vreo câţiva inşi cu care mă mai iau de piept, dar nu pentru idei, ci mai mult din răzbunări."* (...) *„— Mama spune că n-aţi fost şi nici nu sunteţi deloc un ins comod pentru oraş (...)"* (...) *„Nu vă supăraţi, dar a cui fată sunteţi?" „— Sunt Simona Grecu." „— Aha! Mama Dolores, mama răniţilor..."* (pag. 95); sau: *„— Moaşă Galbinu, venii că nu ştiu încotro s-o iau." „— Şi dacă mori ajung la ocnă!" „Scapă-mă, moaşă Galbinu, că n-o să mor, sunt prea tânără (...)" „— Dacă ne-ar loa Domnu' Prea Sfântu' după anii pe care-i avem..."* (pag. 194).

Cu iubirile, cu dramele, cu păcatele, cu înfruntările şi, în general, cu tot ce ţine de existenţa umană, romanul ***Duhul fluviului*** este, aşa cum am mai spus, o minifrescă a unei/unor existenţe reprezentative şi a zonei (fluviului, nu-i aşa?), dar şi a societăţii în care trăim cu toţii. Este romanul care, la această oră, cred că o defineşte cel mai bine pe Nina Ceranu ca romancieră şi ca maturitate literar-artistică în construcţia acestei apariţii editoriale de certă valoare.

DUMITRU HURUBĂ

* Nina Ceranu, *Duhul fluviului*, roman, Ed. Eubeea, Timişoara 2006.

Maria Simion

Prea mult

Cuvintele prea adînci
se îngroapă prelung
precum bulbii de floare,
neauzind clopotul din soare
ele mor singure,
precum semințele,
sufocate
de prea mult pămînt.

Căutări

În fiecare dimineață
mă găsesc risipită
în fire de iarbă,
nu știu cum să mă adun
fără să calc,
fără să uit
o parte din mine.
(părți zdrobite,
părți uitate).
În această grădină,
în fiecare dimineață,
mai caut cîte ceva
ce-ar putea fi eu.

Experiență

Lumina dimineții
e o întrebare continuă
la care fac eforturi
să răspund.
Lumina serii
e un răspuns continuu
pe care fac eforturi
să-l înțeleg.
După atîtea vieți,
am constatat
că mai mult
mi-e teamă să înțeleg
decît să răspund.

Incertitudine

Rostul meu este să trec
această stradă,
ce separă lumea mea
de lumea lor.
Nu știu
care din ele
e cea reală,
dar această pasăre
nu ezită să zboare
peste amândouă.

Săptămînă personală

Duminică plîng
pentru începutul lumii
Luni mă trezesc
pentru rostul ei
Marți înțeleg
că unii trăiesc
Miercuri în cumpănă
respir pentru tine
Joi gîndesc îndoiala
c-aș putea fi.
Vineri m-apucă
dorul de mine
Sîmbătă rîd
pentru sfîrșitul lumii.

Dor necuprins

În cîmpia
necuprinsă de gînd,
o singură poartă.
În poarta
necuprinsă de suflet,
o singură mamă.

Spațiul teleormănean

D-lui Florea Miu

Cîmpia nu poate fi gîndită,
doar veșnic trăită prin dorul de ea.
Fîșii de trăiri, fragmente de pămînt.
În spațiile ei pline sau goale,
sufletul rătăcește din viitor în trecut
Marginile gîndurilor tăioase
nu găsesc orizontul
care se amînă mereu.
Sar în afara dorului
pentru a simți fără durere,
sar în afara cîmpiei
pentru a o putea gîndi.
Cîmpia nu poate fi gîndită
căci ea stăpânește ca un gînd.

Leonid Dragomir

Biblioteca de filozofie

Instantanee fotografice

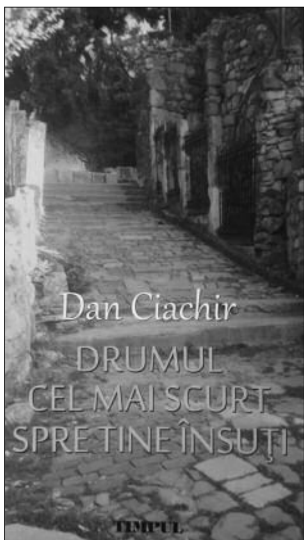
Cu *Drumul cel mai scurt spre tine însuți* (Ed. Timpul, Iași, 2015) Dan Ciachir își continuă seria evocărilor strânse în majoritate în volumul *Când moare o epocă*, având de această dată ca tematică întâlnirile cu locuri și oameni, deci călătoriile desfășurate deopotrivă în spațiu și în timp. De altfel, titlul cărții este inspirat de un aforism al lui Hermann von Keyserling: "Cel mai scurt drum spre tine însuți este o călătorie în jurul lumii". Nu a călătorit foarte mult Dan Ciachir, cel puțin nu în străinătate, datorită vremurilor dar cele câteva călătorii în țări precum: Italia, Turcia, fosta Yougoslavie, Belgia, Anglia, Malta, și-au pus o amprentă durabilă ilustrând, chiar dacă n-au cuprins toată lumea, aforismul autorului *Analizei spectrale a Europei*.

Străbătând lumea, nu precum un turist, ci ca "spectator angajat" ce nu contenește să admire creația lui Dumnezeu și înfăptuirile oamenilor, autorul ne oferă un album de imagini vii datorită impresiei de surprindere instantanee a oamenilor, peisajelor, climei. Oriunde ar merge, la Constantinopol, Veneția, sau la mănăstirile de la noi, Dan Ciachir călătorește de fapt în trecut. Farmecul instantaneelor surprinse este dat de patina vremii, transmisă printr-un limbaj ce dozează subtil termeni vechi și moderni, generând o cadență a frazei pe care aș califica-o drept calmă. Mai mult, totul dă impresia de oprire în loc. Paradoxal, deși descrie impresii de călătorie, *Drumul ce mai scurt spre tine însuți*, este o carte statică. Dacă în celelalte evocări imaginile erau cinematografice, aici sunt mai degrabă fotografice.

Descrierile nu urmează un fir cronologic, ci surprind proustian meandrele memoriei, sporind autenticitatea evocărilor.

Locurile vizitate în străinătate îi stârnesc reminiscențe culturale, plăcerea călătoriei constând în principal în recunoașterea unor lucruri citite sau trăite în țară. Autorul caută și descoperă peste tot corespondențe. Totuși, livrescul este uneori depășit lăsând loc unor revelații precum cea avută la Veneția: "La întoarcere, de data asta în lumina zilei, privind de pe vapor pajiști, arbori răzleți, răzoarele de flori din curțile strâmte ale unor palate, am simțit asemănarea dintre Canal Grande și Bosfor într-atât de vie încât mi s-a făcut dor de Constantinopol. Descoperirea aceasta nu își avea temeiul în lecturi, nici în numeroasele elemente bizantine ale Veneției, ci țâșnea dintr-o constatare proprie care mă întinerea. Asemenea momente reprezintă expresia călătoriei ca drum spre tine însuți, chiar dacă nu este una în jurul lumii".

Descrierile nu urmează un fir cronologic, ci surprind proustian meandrele memoriei, sporind autenticitatea evocărilor. Tot de autenticitate ține și faptul că, deși subiective, imaginile și amintirile răzlețe despre oamenii întâlniți – stareți, personalități culturale mai mult sau mai puțin celebre – portretizați prin anecdote relevante, pot interesa fără să plictisească pe oricine.[1] Tocmai pentru că s-a întânit pe sine, Dan Ciachir ne poate invita să-l însoțim pe drumul care l-a condus într-acolo.

[1] Autenticitatea este ceea ce-l singularizează pe Dan Ciachir în peisajul scriitoricesc actual. Cronicile sale ortodoxe, evocările, eseurile, aforismele, sau interviurile se înscriu într-o tradiție ce are la temelie Ortodoxia cu accentul ei pe trăire, cuprinde pe Nae Ionescu și generația Criterion, ajungând până la Mihai Șora.

Florian Silişteanu

Din cana cu păsări

zugravul

azi m-am gândit să-i zugrăvesc lui Dumnezeu, pereții
se întreceau să dea cu var poeții
și se făcea că pe tavan era pictată umbra mea
mi se păruse doar, în locul meu, trăise altcineva!

vopsea era, albastră, ceva nemaivăzut, era atât de colorată
dar cerul nu putusem să-l acopăr niciodată
și mai era acolo parcă și o culoare galbenă spre roșu
vopseam cu ea doar stelele când nu cânta cocoșu'

lucram în schimburi zi și noapte eram neobosit
doar eu și celălalt....zugravul meu de înger în care m-am trezit
așa, pe când visam că mama chiar și ea
amesteca tăcând culorile din moartea mea

azi numai păsări ieri numai umbra unor vieți
venise frigul vopseaua nu se mai lăsa mușcată de pereți
se pregătea să vină Dumnezeu acasă
și noi zugravii eram în pauză la masă

la început când mă gândeam să îi vopsesc lui Dumnezeu pereții
eu nu știam că-n ei sunt îngopați poeții
numai atunci când l-am auzit pe unul dintre ei plângând
am observat cum curge sânge din cuvânt
de nu știați, poeții plâng doar primăvara
numai atunci când cineva le umple călimara
cu zambile cu ghiocei cu păsărele mici
și nici să le lipească aripi nu poate nimeni cu lipici

de vreți să vină un zugrav la dumneavoastră-acasă
tocmiți întâi cu Dumnezeu căci numai El ne lasă
apoi, plecați la câmp
mergeți cu bine
nici-o vopsea din lume..nu vă vine!

azi m-am gândit să-i zugrăvesc lui Dumnezeu pereții
se întreceau să dea cu var poeții
și se făcea că pe tavan era pictată umbra mea
mi se păruse doar, în locul meu, murise altcineva!

27 iulie 2015, fair oaks

litere

Mariana Şenilă-Vasiliu

Claude Monet, 175 de ani de la naştere

A privi sau a vedea?

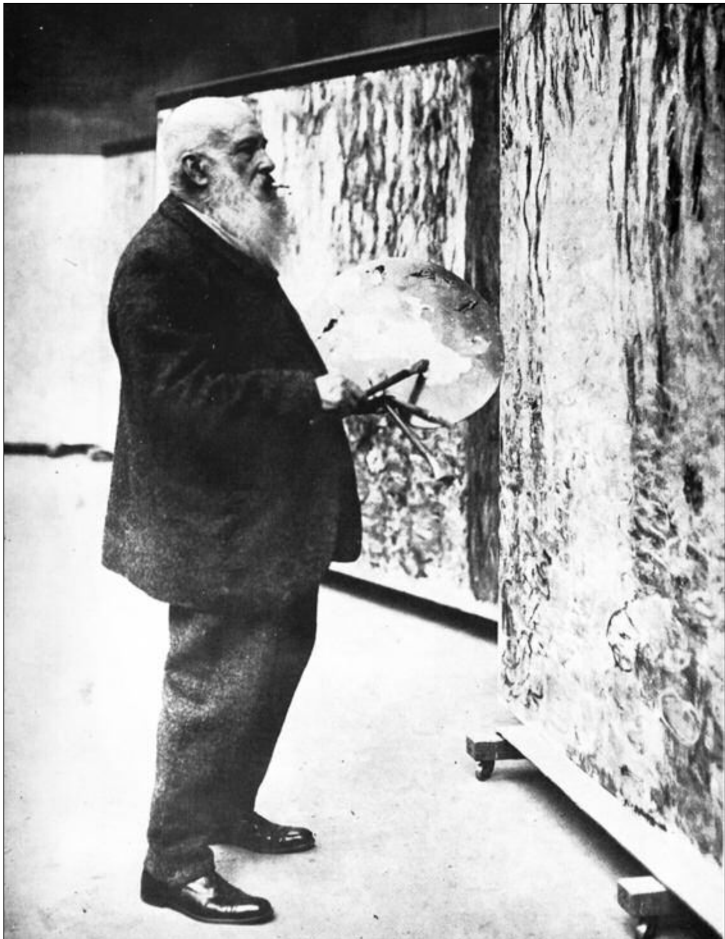
„Când începi cu adevărat să vezi, nu poţi vorbi despre asta, este ceva ce nu se poate exprima în cuvinte”.

Maestrul sufi **Inayat Khan**

Pentru iubitorul de artă ce vizitează muzeele Parisului este de neconceput să nu facă un pelerinaj la Orangerie unde este găzduită expoziţia permanentă a „Nuferilor” lui Claude Monet. Impresionat de frumuseţea inedită a picturii, artistul André Masson a numit seria „Nuferilor”, „Capela Sixtină a impresionismului”. În pictură, ciclul reprezintă un fel de răspântie biblică a artei: pictura înainte de Monet şi după Monet. Tablourile ce alcătuiesc seria „Nuferilor” formează avangarda, dar şi ultima baricadă a picturii adevărate. Avanpost al noii viziuni, al primatului absolut al culorii, impresionismul a deschis cale largă picturii moderne. Din păcate, cu timpul, libertatea cucerită s-a transformat în libertinaj artistic. Promovarea unor idei şi teorii, adesea căznite, originalitatea cu orice preţ şi fel de fel de speculaţii extra-artistice au înlocuit descoperirile impresioniste până s-a ajuns la actualul haos în artă din care nu doar culoarea, ci însăşi nobilele calităţi ale picturii lipsesc cu desăvârşire.

A pune semnul egalităţii între realul banal şi artă e semn de necunoaştere şi mărginire.

Exagerând, aşa cum îi stă bine unui poet, Baudelaire a folosit într-

unul din eseurile sale privind arta neobişnuita formulă a *ideii la o mie de ani* „La fiecare o mie de ani apare câte o idee plină de miez”, scria autorul „Florilor răului”. Conform practicii financiare uzuale în caz de inflaţie, dacă se taie formulei baudelairiene un zero, s-ar ajunge la *ideea de o sută de ani,* ceea ce ar fi mai aproape de adevăr. În această situaţie, în ultimele două secole, XIX şi XX, numai două personalităţi artistice ar îndeplini criteriul: Monet, în pictură, şi Brâncuşi în sculptură. Există, desigur, o lungă listă de mari artişti, de nume răsunătoare, care însă nu pot candida la supremaţia ideii ce apare la o sută de ani. Pablo Picasso, de exemplu, a cărui artă mereu schimbătoare nu a dus nicio idee până la capăt. Abil, versatil, cu o minte mereu născătoare, veşnic gata să uluiască prin viziunile şi ideile ce se înlocuiesc unele pe altele, original şi năstruşnic, a uluit lumea artei şi publicul prin „găselniţele” lui artistice - chestionat de un reporter asupra căutărilor sale artistice, Picasso i-a replicat acestuia: *„Eu nu caut,* ***eu găsesc!****”* Inconstant, în permanentă metamorfoză proteică şi greu predictibil, Picasso n-a făcut decât să deruteze deopotrivă co-breslaşii lipsiţi de personalitate, să aiurească critica şi să năucească publicul, într-un cuvânt să creeze derută în arta secolului XX.

Salvador Dali? Dacă senzaţionalul ar fi cea dintâi calitate a artei, ar fi putut şi el candida pentru supremaţia ideii de o sută de ani, din păcate însă senzaţionalul este treapta cea mai de jos a picturii. El îl momeşte pe privitor prin fel de fel de scamatorii cu imaginea, trucuri şi jonglerii cu formele care distrag atenţia de la veritabilele calităţi ale picturii. De culoare, cu toată vopseaua întinsă lins şi meticulos pe pânzele sale, nu poate fi vorba. Spectaculoase, nici vorbă, tablourile sale sunt orice, însă pictură cu majusculă, nu. E drept, vizionarismul său contrafăcut, place unui anumit public care nu prea are habar ce va să însemne pictură în adevăratul sens al cuvântului, ce-i aceea culoare şi care adoră, ca şi în literatură, misterul de duzină, iar nu scriitura autentică. Pictura lui e kitsch la extrem şi, într-un muzeu al kitsch-ului contemporan, ar merita locul de onoare. În faţa operelor daliniene, un cunoscător şi iubitor de artă va întârzia doar atât cât să ridice nedumerit din umeri: „Oare scamatoria asta să însemne pictură?”

Cu Monet, lucrurile stau altfel, el e pictorul prin excelenţă, cel care mănâncă culoare pe pâine, cum se zice. Indiferent de genul abordat, pe el nu-l interesează şi nu-l încântă altceva decât culoarea, jocul ei înnebunitor sub lumina solară. Îndârjit şi exasperat să înţeleagă ce se petrece cu adevărat cu ea, a reluat acelaşi motiv de mai multe ori. Exact cum a procedat şi Brâncuşi în sculptură. Preocupaţi la rândul lor de culoare şi lumină, ceilalţi impresionişti au făcut greşeala de a schimba în permanenţă *motivul*/felia de natură, dar nu au reuşit să picteze decât aparenţele. Ei nu s-au încăpăţânat să vadă lucrurile în profunzime, aşa cum făcea Monet, ci se opreau la mijloc de bun şi rău, undeva, între ceea ce priveau şi teoriile impresioniste pe care se chinuiau să le aplice. Monet a fost singurul pictor impresionist care s-a dedat muncii repetitive şi istovitoare a pictării seriilor, banale în fond, ale plopilor, ale căpiţelor de fân, ale catedralelor şi, în cele din urmă ale nuferilor. Nevoia de adevăr şi pasiunea pentru culoare l-au motivat în această trudă a reluărilor aceluiaşi subiect, oricât de banal în aparenţă. Pe un pictor adevărat nu-l fură spectaculozitatea subiectelor, acestuia şi cele mai modeste lucruri i se par demne de atenţie. Pentru Van Gogh, ţăranii mâncând cartofi sau pălăriile de floarea-soarelui sunt la fel de importante precum „Cina cea de taină” pentru Leonardo, ori somptuoasele buchete de lalele pentru Bruegel de Catifea. Dar pentru o astfel de pictură trebuie să ai *ochi care să vadă,* care să depăşească limita aparenţelor, să caute adevărul din spatele lor. Deşi cu toţii avem ochi, puţini ştiu să vadă, cei mai mulţi privesc, or privitul este pasiv, leneş, el nu iscodeşte în adânc aşa cum face *ochiul care vede.* Ce folos de ochi limpezi, dacă mintea-i oarbă, cum glăsuieşte un proverb persan. E opac ochiul pictorului care atras de jocul şi spuma valurilor nu vede însăşi marea; care din cauza copacilor nu vede pădurea şi de pădurea care îl acoperă nu vede însăşi muntele; care dincolo de lumină, nu vede culoarea şi dincolo de amândouă soarele. Monet a văzut înapoia ceţurilor care învăluiau cerul zorilor de zi soarele răsărind şi din acel moment a devenit un iluminat al picturii. Calea regală a creativităţii i-a fost din acea clipă larg deschisă. Lăudând un tablou al lui Bonnard, academicianul Jean Paulhan a făcut o observaţie, pe cât de simplă, pe atât de profundă: „E frumos (tabloul), dar ca să-ţi dai seama trebuie să fi trecut prin pictură”. Cu alte cuvinte, chiar dacă nu eşti pictor, să ajungi să vezi *ce* şi *cum* anume a văzut şi simţit însuşi artistul. Abia atunci se revelează adevărul conform căruia a înţelege înseamnă până la un anumit punct a egala.

La urma-urmei, ce înseamnă a vedea în pictură? Asemeni ochiului a cărui structură şi fiziologie, cu excepţia cazurilor patologice, a rămas neschimbată, nici natura nu s-a modificat de-a lungul perioadei în care omul s-a apucat să facă artă. De la povestea cu Adam şi Eva şi până în prezent, merele au aceeaşi formă şi acelaşi gust. În schimb, felul în care au fost ele reprezentate diferă de la epocă la epocă şi de la artist la artist. Nu-i prea greu de băgat în seamă că merele pictate de Cezanne nu-s aceleaşi cu cele redate de Lucas Cranach cel Bătrân, ori de Chardin, dar nici cu mărul nuclear dalinian. Pentru toate astea, nu-i vinovat ochiul, ci artistul că a acceptat să redea ceea ce în realitate nu vedea, că s-a folosit de artificii şi trucuri care în natură nu există, dar care au făcut sarea şi piperul picturii până la impresionism. Conturul, de exemplu, inexistent în realitate, suprafeţele şi volumele fiind continue - e suficient ca modelul să se mişte uşor pentru ca acel nenorocit de contur să se modifice arătând că nu-i decât o părere şi că în realitate el nu există! Şi câţi pictori mediocri nu s-au luptat o viaţă întreagă cu el! Leonardo şi-a dat seama de acest lucru, drept care a desfiinţat tirania lui, pictând în tehnica *sfumato* prin care ucigaşa linie-sârmă a dispărut din desenul şi pictura lui. Până la Monet arta e plină de artificii plastice şi convenţii. Fondul de aur din mozaicurile şi icoanele bizantine, menit să sugereze lumina celestă, e un artificiu artistic impus şi acceptat atât din motive artistice, cât şi religioase. În schimb, fondul întunecat utilizat în clar-obscur este un truc introdus de artiştii acestui tip de pictură, inexistent în realitate. Paradoxal, el este acceptat ca firesc de public, altminteri foarte cârcotaş când vine vorba despre pictura modernă. Luat la vale de expresivitatea chipurilor din tablourile lui Caravaggio sau Rembrandt, privitorul nici nu bagă de seamă cât de falsă este introducerea ecranului întunecat, aproape negru, pe care acestea sunt proiectate. Contemporan cu maeştrii clar-obscurului, Vermeer van Delft, pictor sensibil, s-a sustras manierei de a reduce pictura la lupta dintre umbră - dominantă, şi lumina - puţină şi anemică din care culoarea aproape că a dispărut. Prin introducerea luminii şi culorii, el a îmblânzit aspectul pictural. Cu galbenuri strălucitoare, accente de roşu intens şi albastruri luminoase, clar-obscurul său colorat a scos pictura din mohoreala monotonă ce o ameninţa. În drumul său în căutarea adevărului, realismul a fost perioada cea mai sordidă în pictură şi de n-ar fi câteva pânze pictate de Courbet, pe care temperamentul său vulcanic, implicit talentul le salvează de banalitate, mai că n-ar merita să fie pomenit. În ce priveşte realismul socialist, acesta a fost o adevărată catastrofă pentru artă. Realitatea concretă este banală şi singura care o poate salva din această stare, ridicând-o deasupra condiţiei anoste, este arta. A pune semnul egalităţii între realul banal şi artă e semn de necunoaştere şi mărginire.

Monet s-a distanţat şi a intrat în divorţ cu toate cusururile reproşabile artei de până la el. Vitală în această ruptură a fost capacitatea ochiului său de a discerne adevărul, *de a vedea*. Orizontalitatea tablourilor din seria „Nuferii” înşeală, el a văzut lucrurile pe verticală, în adâncime, în profunzimea lor. Vidul din pictura de până la el, l-a înlocuit cu atmosfera. Prin pânzele sale aerul circulă în voie, iar lumina şi culoarea îl confirmă în mod firesc, distrugând conturul formelor - simpla *juxtapunere*/alăturare a petelor de culoare îi este suficientă. Culoarea sa e muzicală, o infinitate de griuri cromatice ultrasensibile îşi murmură partitura în această simfonie vizuală perfectă. Subiectul a fost suspendat din pictura lui şi înlocuit cu *motivul* care, indiferent cât de modest, îi este suficient pentru vocalizele cromatice. Doar mediocrii şi cei obtuzi au mai recurs la subiect după Monet. Suprarealiştii, de exemplu, care sunt cel mai puţin pictori şi mai mult povestitori în imagini vag colorate a unor subiecte de coşmar. În vrac, ei au uitat că pictura, înainte de orice, înseamnă culoare, că dacă ea poate avea valenţe muzicale, n-are nici în clin şi nici în mânecă cu literaturizarea promovată de ei. Monet transpune în tablourile sale *senzaţia*, acea indefinibilă stare a ochiului şi

sufletului care vibrează la vederea frumuseţii din jur. Ceţurile londoneze, arcul unui picior de stâncă înfipt în mare, o privelişte hibernală din Norvegia, un câmp cu maci, şirul de plopi din marginea unui drum de ţară, banalele căpiţe de fân, lacul încărcat cu nuferi, ba chiar şi fumul locomotivelor din gara Saint-Lazare i-au stimulat imaginaţia plastică. Aceste imagini pe lângă care oamenii trec indiferenţi au fost bune pretexte ale inventivităţii creatoare picturale pentru Monet. Acolo unde alţii nu vedeau nimic, artistul vedea miracolul culorii născânde, risipindu-se în mii de irizaţii şi griuri de o subtilitate fără pereche. Memoria sa vizuală era atât de prodigioasă încât a putut să continue să picteze chiar întorcând spatele motivului. Este cazul seriei „Nuferilor" de la Orangerie ale cărei tablouri au fost pictate aproape exclusiv în atelier. Prin acest gen Monet a redat picturii independenţa faţă de tiranica realitate concretă. El nu mai picta realitatea, el picta pictură.

Din fericire pentru Monet şi pictura franceză, când a concurat la intrare în Ecole des Beaux-Arts a fost respins. Adevărata ucenicie artistică şi-a făcut-o pe lângă Boudin, un minunat pictor, autor al unor pasteluri aproape abstracte fără alt subiect decât jocul norilor pe cer şi al apei deasupra cărora ei plutesc. Întâlnirea cu Boudin a fost crucială pentru autorul "Nuferilor". *"Am înţeles, mi-am dat seama ce poate fi pictura prin exemplul acestui îndrăgostit de artă şi independenţă; calea destinului meu de pictor era deschisă"*, a declarat într-un interviu Monet mai târziu, referindu-se la cele învăţate de la Boudin. Al doilea artist care l-a influenţat a fost olandezul Jongkind. Impactul asupra picturii sale a fost covârşitor; *"Lui îi datorez **educaţia definitivă a ochiului meu**"*. Educaţia ochiului şi nu a abilităţilor mâinii pe care cei mai mulţi o preţuiesc. Despre câte un pictor călduţ, dar care lua ochii, se spunea altă dată că "are mână". Slavă Domnului, în haosul artistic actual, când nu se prea mai ştie ce e pictura şi care sunt calităţile ei, expresia a dispărut. Ce-ar putea face "mâna", sau "laba", expresie cu care academicianul Răzvan Theodorescu persifla îndemânarea lipsită de creier a unui "artist" contemporan, fără controlul ochiului?; dar acela în lipsa inteligenţei plastice? Ca şi Sfânta Treime, capacitatea creatoare e formată din trei elemente: inteligenţa plastică, ochiul care vede şi mâna care execută ceea ce-i impun celelalte două. Monet le-a avut pe toate trei, însă prin acuitate ochiul a dominat în mod special: *el a ştiut să vadă!*

Acrit din cauza propriei neputinţe, teoreticianul André Lothe l-a făcut pe Monet "geniu fără creier". El vedea în pictura lui *"un exemplu de faliment plastic care culminează cu* "Nuferii" *de la Orangerie"*, adică tocmai cu capodopera artistului. Ce-i reproşa celebrul teoretician pictorului? Că nu face o artă mai intelectuală, controlată şi cenzurată de raţiune, un fel de adaptare modernizată a cunoscutei formule davinciene conform căreia pictura ar fi *una cosa mentale*, aşa cum o practica însuşi A. Lothe.

Chestiunea e absurdă, ar fi ca şi cum i-ai cere privighetorii să cânte după partitură. Conştient de calităţile senzitive ale picturii sale, iritat de astfel de pretenţii ridicole, într-o zi Monet a replicat: *"Toţi discută* (despre arta mea - n.n.) *ca şi cum ar fi necesar să o înţeleagă, şi pretind să o înţeleagă, când pur şi simplu ar trebui să o iubească"*. Boala gravă a artei moderne este mania de a teoretiza nimicul, iar cauza ei stă în numărul mare de nechemaţi şi lipsiţi de vână artistică gata oricând să-şi acopere neputinţa cu trăncăneala despre teorii. Chiar şi cei dotaţi cu oarecare talent, neîncrezători în propriile puteri simt nevoia să se aciuieze pe lângă vreo grupare care macină vorbe în loc să pună mâna pe pensule şi să picteze după cum simt. Educaţia artistică este fără îndoială absolut necesară precum gramatica pentru scriitor, dar, după ce a învăţat să scrie, mai caligrafiază el oare literele?; îşi mai sparge capul poetul cu regulile gramaticale când compune un poem? De unde şi până unde furia asta maniacală de a despica tot timpul firul în patru tocmai în pictură ori sculptură care sunt arte mute prin excelenţă?

Neînţelegerea arătată de A. Lothe faţă de pictura lui Monet se trage din modul diferit în care cei doi înţelegeau pictura, primul - raţional, cel de-al doilea - instinctiv. Din această confruntare, câştigător este Monet. Falimentul plastic nu-i al său, ci al lui Lothe, a cărui pictură demonstrativă, corectă şi seacă nu mişcă sufletul privitorului. La el totul poate fi explicat şi înţeles, totul este raţional şi conform propriilor teorii, însă dincolo de asta nu transmite niciun sentiment, nicio trăire, nicio senzaţie. La antipod, pictura lui Monet este numai freamăt şi originalitate, iar perceperea se face la nivel senzorial. Ea încântă, însă nu poate fi tradusă şi prin cuvinte. Conştient de imposibilitatea de a exprima prin propoziţii logice ce anume simte la vederea tablourilor lui Monet, Louis Gillet s-a mulţumit cu o înşirare laconică, dezlânată a calităţilor sale: "Etonnante peinture sans dessin et sans bord... Cantique sans paroles... ou l'art... sans le secours des formes... Sans vignette... sans fable... sans alegories... sans corps et sans visage... par la seul vertue des tons. ...n'est plus qu'effusion... lyrisme. Ou le coeur se raconte... se livre... chante ses emotions". Pictura lui Monet îl confiscă pe iubitorul de artă sensibil, care însă de este întrebat asupra motivului încântării sale, este incapabil să explice. Vorba Sf. Augustin, "Dacă nu sunt întrebat, ştiu, iar de sunt întrebat, nu mai ştiu".

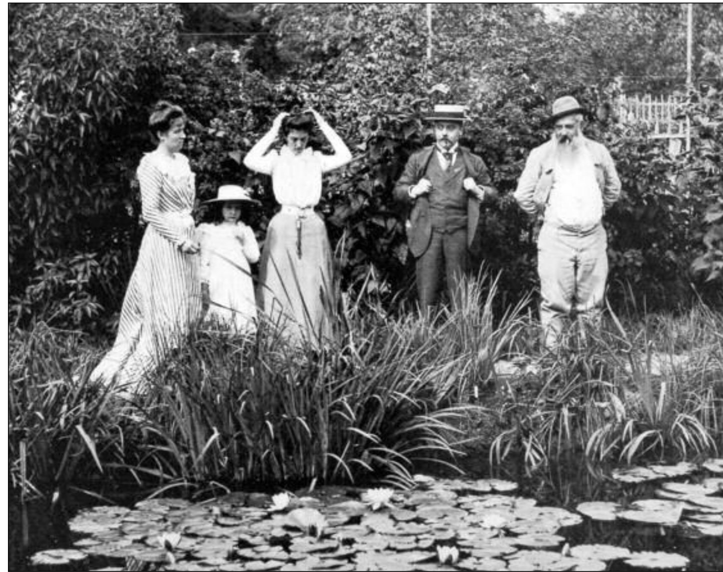
În secolul IX, când poeţii şi scriitorii arabi erau preocupaţi de perfecţiune, de raportul optim dintre tehnica literară, *adab,* şi talent, *qariha,* câţiva înţelepţi s-au adresat unui urmaş al Profetului, mare orator şi autorul unui "Tratat de retorică şi lămurire", întrebându-l: "Când e mai rău, să fie *adab* (cultură sau tehnica literară), decât să nu fie?!" La care acela a răspuns: "Când e prea mult *adab,* dar lipseşte talentul". Cu A. Lothe şi Monet lucrurile stau întocmai: Lothe e plin de *adab*, de ştiinţă, teoria şi tehnica artei, pe când la Monet talentul înnăscut, *qariha*, dă pe dinafară. Nu că Lothe ar fi lipsit de talent, însă din cauza poziţiei de pedagog şi teoretician al artei, şi-a inhibat tocmai calitatea care face dintr-un ins oarecare un mare artist. Nici Monet nu era lipsit de cunoştinţe teoretice, dar le-a dat la o parte, cultivându-şi bunul său cel mai de preţ, talentul, care l-a făcut să picteze firesc şi adevărat. Dar să nu ne lăsăm păcăliţi nici de aparenţa spontaneităţii picturii lui, în artă lucrurile cele mai greu de obţinut sunt simplitatea, firescul şi spontaneitatea. "Nuferii", aşa cum pot fi ei văzuţi la Orangerie au trecut prin nenumărate decantări, variante şi reluări până să aibă prospeţimea ce-l încântă azi pe privitor.

Înaintarea în vârstă nu-i sinonimă cu maturizarea artistică. Chiar dacă unii pictori au atins vârste memorabile, mulţi dintre ei s-au oprit din evoluţie în stadii inferioare continuând să "bibilească clitorisul nimicului", cum sarcastic s-a exprimat Cioran. Cu toată albirea părului, ei continuă să sugă la ţâţa teoretică a lui Itten fără să înţeleagă esenţialul: că "Arta culorii" a acestuia nu-i reţetar despre cum se pictează, ci doar o prezentare a posibilelor aventuri ale culorii. Înţepeniţi în stadiul uceniciei şi al teoriilor, ei se comportă tot atât de stupid precum acei nerozi dintr-o pildă budistă care, trecând o apă cu ajutorul unei bărci, continuă să târâie barca după ei şi pe uscat. Adevărata maturizare are loc atunci când, uitând cele învăţate cândva, ignorând cu desăvârşire teorii şi modele artistice, pictorul este preocupat să se exprime doar pe sine şi numai în maniera proprie. Uneori iluminarea are loc spontan, precum la Monet, dar alteori ea se obţine prin exerciţiul îndelungat al ochiului, aşa cum au fost cazurile lui Tizian ori Poussin. Chiar şi atinşi de cataractă, cu toată vârsta înaintată, tustrei au făcut pictură de cea mai înaltă calitate, liberă, simplă şi spumoasă, peste măsură de sensibilă. Unii văd motivul acestei evoluţii chiar în patologia care le-a afectat vederea, însă personal nu pot da credit unei astfel de ipoteze, altminteri toţi cei suferinzi de cataractă sau glaucom ar fi ajuns mari pictori. Ameninţat cu orbirea totală dacă nu încetează să picteze, Monet nu a ascultat sfatul medicului, continuându-şi munca la "Nuferi". Exista în el ceva mai puternic decât suferinţa pe care o îndura din cauza afectării ochilor, mai tare decât teribila ameninţare cu orbirea, voinţa de a se exprima *în* şi *prin* culoare până la sfârşit. Printre durerile sfâşietoare şi crizele de vremelnică orbire a continuat să-şi interpreteze propria simfonie cromatică. Răul, în loc să-l îngenuncheze, l-a îndârjit. Acolo unde ochii nu-l mai slujeau ca înainte, i-a sărit în ajutor ochiul interior. Asemănarea cu Beethoven, care surd fiind a continuat să compună, încununându-şi creaţia muzicală cu Simfonia a IX-a, cu plina de optimism şi vitalitate "Odă a bucuriei", este izbitoare. Pentru sforţările lor supraomeneşti există o singură explicaţie: pasiunea nemărginită pentru muzică şi pictură.

Cu cât arta lui Monet se rafina, cu atât ea devenea mai subtil-abstractă. Lirismul său pictural se reducea din ce în ce mai mult la semne şi pete de culoare. În dispreţul realului concret ele devin din ce în ce mai independente de forme, mai expresive în sine, creând în cele din urmă o lume paralelă, cea pur artistică. Vizitând expoziţia permanentă cu "Nuferii" de la Orangerie, mi-a fost dat să văd inşi care cercetau pictura de la distanţă şi printre gene. Crezusem că modul ăsta nefericit şi absurd de a evalua calităţile unui tablou a apus, dar vai!, el supravieţuieşte încă. Gest mai prostesc, mai ales când e vorba de arta lui Monet, nici că se poate. Recuperând prin această metodă grosolană imaginea formelor, inşii în cauză pierd din vedere tocmai ceea ce face suprema virtute a artei lui: îmbătătorul joc al infinitelor griuri de culoare ce dau muzicalitate picturii sale, armonia pe care o creează, subtilitatea acordurilor şi contrastelor cromatice, tot calităţi rare şi greu de obţinut în lipsa instinctului înnăscut. Kilogramele de vopsea folosite n-au nimic a face cu calitatea artistică, ele devin culoare abia filtrate de un ochi sensibil şi iscoditor. În schimb, nişte acorduri de culoare simţite şi bine puse, incită văzul şi răscolesc suflet.

Educaţia artistică este fără îndoială absolut necesară precum gramatica pentru scriitor, dar, după ce a învăţat să scrie, mai caligrafiază el oare literele?...

Pictura lui Monet a fost fereastra larg deschisă prin care lumina şi culoarea, aerul proaspăt şi spiritul novator au pătruns în arta modernă. "Nuferii" sunt culmea creaţiei sale, ei continuând să-i atragă magnetic pe acei care sunt îndrăgostiţi asemeni lui, de lumină şi culoare. Impactul artei sale asupra vizitatorului este năucitor şi tonic. La prima mea şedere în Franţa, chiar la început, mi-am dorit să văd Luvrul. Îmi venea să-i sărut treptele, însă după o vreme am obosit, iar interesul pentru cele expuse acolo s-a mai diminuat. Într-o zi, după o vizită prelungită la Luvru am simţit că sunt terminată şi nu mai pot să văd nimic. M-am oprit în Tuilleries pe o bancă să-mi odihnesc picioarele umflate şi dureroase de atâta trudă - nimic nu-i mai obositor fizic decât mutatul în pas lent de la un tablou la altul, de la o sculptură la alta. Cu toată extenuarea, conştientă de scurtul răgaz de timp ce îmi rămăsese până la înapoierea în ţară, am făcut un ultim efort şi am intrat la Orangerie, unde era expusă pictura modernă. La vederea valurilor de culoare ce se revărsau din tablouri, multe impresioniste, simţeam cum se scurge treptat din mine oboseala. Iar când am ajuns în faţa "Nuferilor" lui Monet am uitat complet de mine şi de condiţia mea fizică. Simţeam că plutesc! Mută şi năucită la vederea picturii, nu mai aveam reacţii. Siguri ochii lacomi absorbeau ca un burete orgia de frumuseţe cromatică de dinaintea lor. "Geniu fără creier?" Ba nu, geniu suprem al culorii în dumnezeiasca ei splendoare.

Pictorul, soţia şi familia negustorului de artă Durand-Ruel în grădina de la Giverny.

Pictura lui Monet a fost fereastra larg deschisă prin care lumina şi culoarea, aerul proaspăt şi spiritul novator au pătruns în arta modernă.

arte

Tabăra Naţională de Creaţie Plastică „Ion Gheorghe Vrăneanţu”

Clubul literar-artistic „Mona Vâlceanu”

Festivalul Internaţional de Folclor „Carpaţi”

Bruno K. Öijer
Cerşetori

albi sau negri
aparţinem aceluiaşi popor de nomazi
stăm cu mâinile întinse
cerşim sensul vieţii la fiecare colţ de stradă
şi încă o noapte
aud în aer susurând aceleaşi vechi întrebări
când a început timpul
cât de înalt e zidul de la capătul universului
şi ce e în spatele lui
are mărul suflet
cât putem lua cu noi când plecăm
e mult până la Valhalla
singurătatea poate fi împachetată şi cântărită
cine a fost Jack Spintecătorul
şi când a început totul să nu mai meargă
cum e posibil ceva, în general
şi cine a spus că noi suntem cei dezrădăcinaţi
când primele flori de primăvară sunt aduse înăuntru
şi puse în apă
nopţile când nimeni nu le vede şi nu le aude
vorbesc în şoaptă
îşi promit să nu se usuce niciodată
urzesc planuri imposibile de viitor
şi se uită neliniştite în jurul lor
aţintindu-şi privirea drept în întuneric

(din vol. „Şi noaptea a şoptit Annabel Lee”)

Traducere din limba suedeză de
DANIELA IONESCU

actualitate

Ştiri de la Centrul Cultural Piteşti

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Simpozion o lectură publică, susţinută de membrii redacţiilor revistelor „Cafeneaua Literară” şi „Carpatica”, publicaţii care apar sub egida instituţiei. La eveniment au participat scriitorul Ion Dincă, traducătoarea Liana Alecu, poeţii Nicolae Ionescu, Denisa Popescu, Adrian Mitroi, Daniela Voiculescu, Liliana Jugănaru, Adelina Sorescu, Constantin Vărăşcanu, scriitoarea Marilena Lică-Maşala, profesorul Vasile Ghiţescu. Preţ de mai bine de un ceas, distinşii invitaţi au citit câte ceva din creaţiile proprii, mai vechi sau mai noi.

■ Primăria Municipiului Piteşti, prin Centrul Cultural Piteşti a organizat în perioada 1 – 8 august, Tabăra Naţională de Creaţie Plastică „Ion Gheorghe Vrăneanţu”. La evenimentul aflat la prima ediţie şi coordonat de maestrul Augustin Lucici au participat 9 artişti plastici de notorietate naţională: Sterică Bădălan din Galaţi, Daniela Deaconu din Râmnicu Vâlcea, Mara Diaconu din Piteşti, Mihaela Ganţă din Baia Mare, Marilena Ghiorghiţă din Ploieşti, Augustin Lucici din Piteşti, Yasmina Moscovici din Curtea de Argeş, Marcel Lupşe din Bistriţa, Valter Paraschivescu din Ploieşti. După ce s-au documentat la faţa locului, distinşii invitaţi au realizat o serie de lucrări de grafică şi pictură, în care au redat în maniera proprie, aspecte din Piteşti. Tabăra Naţională de Creaţie Plastică „Ion Gheorghe Vrăneanţu” s-a încheiat cu o expoziţie în Complexul „Casa Cărţii”, unde au fost prezentate noile creaţii, care au rămas în patrimoniul Centrului Cultural Piteşti. La vernisaj au fost prezente personalităţi ale culturii argeşene şi oficialităţi locale: viceprimarul Municipiului Piteşti, Laurenţiu Zidaru, directorul Muzeului Judeţean Argeş, Cornel Popescu, directorul Televiziunii Antena 1 Piteşti, Cristina Munteanu, consilierul judeţean Marius Postelnicescu, directorul Filarmoncii din Piteşti, Jean Dumitraşcu, şefa Centrului de Informaţii pentru Cetăţeni din cadrul Primăriei Piteşti, Anca Stancu, designer-ul Stela Lucici, poetele Denisa Popescu, Daniela Voiculescu, scriitoarele Marilena Lică-Maşala, Magda Grigore, artiştii plastici Constantin Samoilă, Ion Sandu, coordonatorul Grupului Vocal „Armonia” Nicolae Perniu, artistul Robert Chelmuş, promotorii culturali Adina Perianu, Constantin Vărăşcanu, Nuşa Cantemir, Mihai Eftimie. Manifestarea s-a bucurat de atenţia presei, care a apreciat noul demers cultural al municipalităţii piteştene.

■ Centrul Cultural Piteşti, prin Clubul de istorie „Armand Călinescu” şi redacţia revistei-document „Restituiri” au organizat simpozionul cu tema „Echilibru şi putere la 200 de ani de la Sfânta Alianţă”. Manifestarea, care s-a înscris în seria dezbaterilor publice sub genericul „Istorie Restituită şi Asumată” a fost susţinută de istoricii Marin Toma, Marius Chiva, Aurelian Roman, col.(r) Ion Stan. „Sfânta Alianţă creată în anul 1815 şi constituită din Imperiul Rus, Imperiul Austriac şi Prusia, precum şi Congresul de la Viena au trasat noua ordine teritorială a statelor europene, având un caracter mistic şi religios, îndreptat împotriva democraţiei, spre apărarea conservatorismului”, au subliniat vorbitorii.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, din Complexul Expoziţional „Casa Cărţii”, colocviul cu tema „Podul de flori - Ungheni 2015”. Evenimentul, iniţiat şi coordonat de scriitoarea Marilena Lică-Maşala a cuprins prelegeri susţinute de argeşeni, care militează pentru unirea Basarabiei cu patria-mamă. Cu acest prilej, Mihai Eftimie din Câmpulung Muscel, Stan Drăgulescu din Piteşti, Marin Toma din Mioveni şi amfitrioana manifestării, Marilena Lică- Maşala din Piteşti, dar stabilită în Franţa au exprimat impresii, gânduri, trăiri şi sentimente, referitoare la situaţia fraţilor de peste Prut. Alţi invitaţi speciali, membrii Grupului Vocal „Armonia”, au susţinut sub îndrumarea col.(r) Nicolae Perniu un recital de cântece şi poezie cu tematică specifică.

■ Centrul Cultural Piteşti a demarat proiectul sub genericul Clubul literar-artistic „Mona Vâlceanu”. Noul demers cultural, iniţiat şi coordonat de scriitoarea Mona Vâlceanu cuprinde lectură publică din creaţia autorilor argeşeni, susţinută de invitaţi speciali, precum şi momente artistice. Prima ediţie a Clubului literar-artistic „Mona Vâlceanu” a reunit un public select, care s-a delectat cu poezii şi fragmente de proză, semnate de scriitoarea Vavila Popovici, originară din Argeş şi stabilită în Statele Unite ale Americii. Manifestarea dedicată Vavilei Popovici a fost susţinută de scriitoarele Mona Vâlceanu, Marilena Lică-Maşala, Steluţa Istrătescu, profesorii Constantin Vărăşcanu, Vasile Ghiţescu şi preşedintele de onoare al Fundaţiei culturale Liviu Rebreanu, venerabilul scriitor Mihail Ghiţescu.

■ Manifestare culturală de anvergură în centrul urbei, prilejuită de Festivalul Internaţional de Folclor „Carpaţi”, ajuns la a 32-a ediţie şi desfăşurat în perioada 1-8 august. Evenimentul, organizat de Consiliul Judeţean Argeş, Primăria Municipiului Piteşti, prin Centrul Cultural Piteşti şi alte primării argeşene a cuprins o serie de spectacole susţinute în mai multe localităţi, de ansambluri folclorice din Letonia, Turcia, Georgia, Coreea de Sud, Guam, Argentina, China, Franţa, Serbia şi Ansamblul Folcloric „Dorul”, din cadrul Centrului Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Argeş. Deschiderea oficială a avut loc la Teatrul „Alexandru Davila”, urmată de o reprezentaţie în Piaţa Primăriei Municipiului Piteşti. Edilii piteşteni s-au întâlnit cu delegaţiile ansamblurilor folclorice participante, au făcut schimb de daruri simbolice şi au vorbit despre noi relaţii de colaborare cu localităţi din ţările de origine. Artiştii s-au îndreptat în paşi de dans până în Piaţa „Vasile Milea”, unde au oferit publicului iubitor de folclor autohton şi internaţional, un spectacol de neuitat. Festivalul Internaţional de Folclor „Carpaţi” a deschis Sărbătorile Argeşului şi Muscelului, aflate la a 9-a ediţie.

■ Centrul Cultural Piteşti, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu” a organizat simpozionul cu tema „SUA şi Cuba – Un nou început”, din seria dezbaterilor publice, sub genericul „Lumea Azi”. Manifestarea a fost susţinută de istoricii Marius Chiva, Nicolae Ionescu, medicul-poet Adrian Mitroi, col.(r) Ion Stan. Participanţii la dezbatere au abordat în maniera proprie istoria şi evoluţia Cubei, particularităţile geo-politice şi perspectivele îndepărtatului stat insular.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Simpozion, colocviul cu tema „O cafea, un măr şi un pahar cu vin”, în cadrul proiectului cultural-social, sub genericul „Armonie şi stil de viaţă cu Adina Perianu”. Manifestarea, susţinută de specialistul în horticultură Adina Perianu a reunit un public select şi avizat, care preţ de mai bine de un ceas, s-a delectat cu informaţii inedite despre beneficiile cafelei, consumului de mere dar şi al vinului, băut cu măsură. Evenimentul a fost un bun prilej de socializare şi un mod plăcut de petrecere a timpului liber.

CARMEN ELENA SALUB

Premiul revistei* Argeș *la Concursul* Porni Luceafărul... *Botoșani – 2015

Iustin Butnariuc

Felii de anotimp

Se tapetează o tavă cu folii de speranță,
se iau apoi patru arome diferite,
se toarnă toate într-un bol, cu eleganță,
și se îmbibă în chipuri felurite.
Se-ntinde aluatul până-n infinit,
apoi, se toarnă o cupă de cleștar,
plină de miresme în fel și chip,
dar numai una are gust amar...
Să nu uitați să puneți praf de stele,
altfel, compoziția iese fără gust...
S-adăugați și ploi cu soare
și zile cu bretele
și să turnați o cană și cu must.
Se ia prețioasa tavă și se îmbie spre cuptor,
se ia în mână o carte de năstrușnice rețete,
pentru cât Soarele va învârti la rotisor,
turnați-mi într-o cană apă... Îmi e sete!
Un an întreg trece într-o oră de lectură,
tu, să scoți tava-ncet... să nu te arzi!

Iar dacă rețeta a întâmpinat dificultăți,
și s-a întâmplat s-aveți patru bucăți
crescute între timp,
Improvizați felii de anotimp!

Întrebări

Un curcubeu izvorât din calda ta privire
Îți alunga zâmbetul de pe față,
Mai știi cum te-ai trezit în acea dimineață?
Mai știi că ai pășit prin praf de ceață?

Era o zi frumoasă dintr-un mai,
Mai știi, ți-a mai rămas în minte?
Mai știi cum pe câmpie alergai?

Dar, spune-mi, de miezul verii, tu mai știi?
Căci eu îmi amintesc cu dor,
Cum te scăldai în roua dimineții,
Cum poposeai pe-o bancă lângă lac.

Acum e octombrie... trebuie să știi,
Sigur îți amintești când ai plecat,
Căci ai fugit tăcută, în miezul nopții,
Și am crezut că toamna te-a furat.
E iarnă, sigur nu mai știi de mine,
Din neaua plutitoare se nasc spre cer coline,
Parc-a trecut o-ntreagă viață... într-un an
Eu tot visez c-alerg prin roua zorilor,
Așa cum alergai tu pe câmpii,
Și cad în plasa norilor...
Mai știi, iubito? Ar trebui...

Să știi!

Octombrie, Noiembrie, Decembrie

Știu că în fiecare zi pornești către câmpie,
Și rupi din fiecare floare petale câte-o mie,
Sleite de puteri, cu frunze care mor,
Și vezi cum parcă toate, tăinuite,
Aștern peste comoară un covor.
Te uiți în zare și te inundă visul,
Vibrezi în timp ce te întorci spre casă,
Luna tăcută, trimițându-și visul,
Luceafărul de seară văzduhul îl apasă.
O cucuvea ticsită-n lenevie,
Strigând departe, ca dintr-o colivie:

"Vreo două luni
de când n-ai mai trecut prin vie...
A suta oară, a suta dintr-o mie,
O, tu, Octombrie!"

Continui să te-ntorci către ogor,
Și, spre mirarea ta,
Un greiere încă mai cântă în decor,
Pe flori o spumă dintr-un soi de gheață...
E brumă. Mai multă ca oricând,
Un vuiet rece ce șuieră flămând,
Înghite imediat discul solar.
Plouă mărunt cu boabe dese,
Iar picurii sunt raze pale ce se-abat
Peste coșuri pline de averile culese,
Se stinge visul mult prea luminat,
Iară din codru cucuveaua iese:

"Măritul Soare ucis e de soție,
A suta oară, a suta dintr-o mie,
O, tu, Noiembrie!"
Revii, te-ndrepți spre-acest pământ,
Iar suflul tău e prefăcut în flori de gheață,
Totul e alb! Totul e sfânt!
Eșarfa cerului făcută e din ceață.
Norii se sting,
Se învelesc unul într-altul,
E frig, lumina nici nu-i caldă. Ba e rece!
Pământul e moale de troiene
Care așteaptă – gata de plecare,
Le suflă vântul, le trimite-n depărtare,
Dar se opresc din loc în loc să poposească,
Înfrigurată, din nou aceeași cucuvea apare,
O cucuvea ce pare... să vorbească:

"Fluturii albi se vor vărsa puzderie,
A suta oară, a suta dintr-o mie...
O, voi... Venit-ați după mine...
Octombrie, Noiembrie, Decembrie?"

Incertitudini

La capătul acestui drum e o cărare,
Mergând pe ea, nu știi spre ce te-ndrepți,
Poate că fugi sau poate... ai răbdare,
Poate că plângi sau poate că aștepți...

La capătul cărării este o alee,
Pășind pe ea, continui să privești,
Poate aștepți un început de odisee,
Un început al unei noi povești.

La capătul aleii este o strâmtoare,
Trecând prin colb, continui să te-ntrebi,
Poate că vrei să uiți de tot ce doare,
Sau poate vrei să fii mai bun, îndeosebi.

La capătul strâmtorii e un alt drum,
Ești obosit, și mergi, și caști,
Poate că viața ți se face scrum,
Poate că din cenușă tu renaști.

La capătul acestui drum e o cărare,
Mergând pe ea, acum vei ști
unde te-ndrepți,
Probabil plângi, dar sigur ai răbdare,
Probabil fugi, dar sigur mă aștepți...

Dar, spune-mi, de miezul verii, tu mai știi?

Căci eu îmi amintesc cu dor,

Cum te scăldai în roua dimineții,

Cum poposeai pe-o bancă lângă lac.

Jack şi fraţii săi...

(urmare din p. 32)

Una dintre ele se referea la acea flacără veșnică. Ideea i-a venit de la fiica sa, Caroline, care recunoștea, încă de mică, luminile care străluceau la fosta casă a generalului federalist Lee, cea care domină înălțimile Arlington-ului. Jackie ar fi vrut pentru soțul său o flacără mai mică, mai discretă dar, neapărat, veșnică. A doua dorință a fost ca pe imensa rachetă Saturn V (care plasează, pe orbită, pe toți exploratorii spațiului cosmic) să aibă gravate, într-un colț, iniațialele omului care a înaripat visele americanilor pentru a trimite primul om pe Lună. Jackie crede că, pe soțul său, Istoria l-a făcut om. "Istoria l-a transformat pe acest băiat singuratic și bolnav. Mama sa nu l-a iubit niciodată. Istoria l-a format pe Jack, acel băiat care citea, mereu, cărți de istorie" i-a declarat Jackie Kennedy lui Theodore H. White, în ziua de 29 noiembrie 1963. Jacqueline a mai trăit, după moartea președintelui, încă 30 de ani. În acea tristă zi de 25 noiembrie, John jr. a împlinit trei ani. Două zile mai târziu, Caroline a împlinit șase ani. Mama lor a hotărât să-i sărbătorească, pe amândoi, în ziua de 5 decembrie. A fost o sărbătoare și veselă și tristă. 5 Decembrie 1964, ziua în care noi îl așteptăm pe Moș Nicolae, a fost ultima zi pe care familia Kennedy a petrecut-o la Casa Albă.

Cadouri bizare și șuți, repezi la mână. Din Arlington, Virginia

Cimitirul Național Arlington este imens. Turul cimitirului îl poți face cu autobuze turistice deschise, prevăzute cu ghid, contra sumei de 12 dolari. La gift shop-ul de la Visitor Center erau tot felul de produse care să-ți aducă aminte, în timp, de acel loc. Pungile de plastic, cu imaginea cimitirului, ni s-au părut cam morbide drept pentru care le-am evitat. La fel și port cheile și badge-urile cu aceleași însemne. Cu toate astea, mesajul acestui bizar magazin de suveniruri, plasat la intrarea în cimitir, e unul relativ optimist. În sensul că nu trebuie să-ți aduci mereu aminte de faptul că, odată și odată, vei da și tu ortu' popii ci că, mai degrabă,"trebuie să trăiești cu vitalitatea și spiritul care a făcut din Jack Kennedy o figură magică". Așa scria, negru pe alb, pe coperta volumului "Jack Kennedy, eroul evaziv" de Chris Mattheus pe care am cumpărat-o, la ofertă, cu 5,98 $ în loc de 16,98 dolari, cât era prețul ei inițial. Good deal! Alții, mai iuți de mână, profitau de înghesuială și subtilizau lucrurile mai mărunte. Nu le-am urmat exemplul. Cimitirul e, totuși, un loc unde trebuie să dai de pomană și nu să iei (moca) ceea ce nu ți se cuvine. În rest, când o fi și-o fi, să fie ca-n Ardeal: "N-o știi nime că m-am dus/ Numa' m-or vedea că nu-s/ Sus e cerul, largă-i lumea/ Bine c-a-nfrunzit pădurea!" Dacă ar fi cunoscut lirica populară transilvăneană, Jackie Kennedy ar fi putut formula, probabil, și o a treia dorință privitoare la cer, lume & pădure": "Always high, always wide and always green!"

Nota redacției:

*O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunțăm pe colaboratorii noștri că **Argeș** nu publică decât texte originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc., iar textele nu le primește decât în format electronic, cu diacritice.*

Număr ilustrat cu lucrări de Claude Monet.

Revista **ARGEȘ** poate fi procurată
și prin comandă directă la sediu,
cu plata ramburs, cheltuielile de expediție
fiind suportate de către expeditor.
IMPORTANT! Vă puteți abona pentru
anul 2013, costul abonamentului fiind de 42
lei/an. Plata se face prin mandat poștal pe
numele CRISTINA LINTESCU, Centrul
Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1,
cod 110013. Tel.: 0248/219976, 216348, fax:
210068.
e-mail: revista_arges@yahoo.com.
Revista de cultură ***Argeș*** poate fi procurată
în București de la librăria
Muzeului Literaturii Române.

ARGEȘ

- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Pitești** și a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Pitești**
- Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC, Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului
Redactor-șef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com,
http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali:
NICOLAE OPREA, MARIN IONIȚĂ
Secretar de redacție: **SIMONA FUSARU**
(s_fusaru@yahoo.com,
http://www.fusaru.blogspot.com).
Redactori: **MARIANA ȘENILĂ-VASILIU,**
MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU

Redacția: Pitești,
Casa Cărții,
Centrul Cultural Pitești;
http:
www.centrul-cultural-pitesti.ro; **e-mail:**
revista_arges@yahoo.com
tel.: 0248/216348, 219976
fax: 210068

ISSN: 1221-2350

Tiparul executat la
SC Argeșul liber SA
ARG PRESS

litere

Mihai Barbu

La Cimitirul Naţional Arlington, am văzut felul nespus de simplu în care...

Jack şi fraţii săi au venit la întâlnirea ce i-au dat-o Morţii

Potrivit unor surse de la JFK Library, "I have the rendezvous with Death" ("Am întîlnire cu moartea") de Alan Seeger a fost una din poeziile pe care Preşedintele John Fitzgerald Kennedy le iubea nespus de mult. Se zice că de multe ori, în intimitate, el o ruga pe Jackie să i-o recite. A fost, din păcate, o iubire premonitorie...

Locul unde JFK îşi doarme somnul de veci este situl cel mai vizitat din Cimitirul Naţional Arlington. În primii doi ani după moarte, mormântul a fost vizitat de 16 milioane de oameni. Echivalentul unei Românii de azi... Puţin mai încolo, două cruci albe, la mică distanţă una de alta, ne indică, prin două plăcuţe discrete, că acolo odihnesc, pentru totdeauna, senatorii Robert şi Ted Kennedy, fraţii Preşedintelui.

Trei motive sentimentale pentru ca JFK să-şi (re)găsească pacea chiar pe Muntele Rushmore

De ziua mea am vorbit, pe Skype, cu cei de-acasă. Cumnatul meu, Florin, m-a întrebat cum aş vrea să-mi sărbătoresc ziua de naştere. "Mi-aş dori să vizitez Arlington-ul..." Florin a rămas cu gura căscată. "De ce?", a venit întrebarea firească de dincolo de Ocean. "Vreau să-mi privesc viitorul în faţă...", am zis eu şi am râs împreună. De fapt, oricât ai brava, de la o anumită vârstă, şoaptele transilvane te urmăresc peste tot: "Cerul nu pot să-l ajung/ Lemn îs doar şi îs lemn frânt/ Rupt de om şi osteneală/ Liniştea cea mormântală/ Pacea cea mai de pe urmă/ Mă cuprinde şi scufundă". Adevărul e că de când am citit despre tragedia petrecută, în urmă cu o jumătate de secol, la Dalas mi-am pus în gând să vizitez, odată şi odată, Arlington-ul. Adică acel loc de o mare simplitate unde odihneşte pentru totdeauna, la lumina plăpândă unei flăcări tremurătoare şi veşnice, The Eternal Flame, cel mai iubit preşedinte american. Nu e, desigur, doar aprecierea mea. În anul 2009, oficialităţile au solicitat un sondaj naţional pentru că americanii au vrut să afle care ar putea fi preşedintele cel mai îndreptăţit să stea alături, sculptat în piatra dură a Muntelui Rushmore, lângă Washington, Jefferson, Lincoln şi Roosvelt. A fost ales John Fitzgerald Kennedy. Un alt sondaj, iniţiat de Gallup, care îşi propunea să afle care au fost cei mai admiraţi oameni ai secolului XX, a ajuns la concluzia că JFK ar fi al treilea din lume, după Martin Luther King şi Maica Thereza. Personal, l-am iubit pe Jack Kennedy pentru trei motive binecuvântate. Primul motiv a fost legat de iniţierea proiectului "Omul pe Lună". Pasul mic pentru om şi saltul uriaş pentru umanitate i se datorează în foarte mare măsură. În ziua de 25 mai 1961, Kennedy a ţinut faimosul discurs în care îşi exprima credinţa că naţiunea americană poate trimite, "before this decade", un om pe Lună care să se întoarcă, în siguranţă, pe Pământ. NASA şi Neil Armstrong i-au îndeplinit visul pe 20 iulie 1969, la ora 10:56 p.m. La noi era noapte şi doctorul Andrei Bacalu ne-a ţinut cu sufletul la gură, relatând în direct la Televiziunea Română, cea mai mare ispravă a umanităţii din era modernă. Nu se mai vorbea, în acea noapte magică, despre sisteme politice aflate într-o permanentă cursă de cucerire a spaţiului, nu mai era vorba nici de sovietici, nici de americani, era în discuţie doar omul, ca reprezentant al întregii umanităţi, care punea piciorul, în premieră absolută, pe un alt corp ceresc. Al doilea motiv era legat de Zidul Berlinului. "Ce înseamnă pentru tine libertatea?", l-a întrebat ziaristul Chris Matthews pe un tânăr, în noiembrie 1989, aflat lângă ruinele monstruosului Zid al Berlinului. "Să stau de vorbă cu tine!",i-a răspuns, simplu şi la obiect, tânărul neamţ. "Atât. Nimic mai mult". Acesta a fost şi visul celui ce a zis, cu justificată mândrie, în ziua de 26 iunie 1963, lângă acelaşi Zid, "Ich bin ein Berliner!" Un million de oameni l-au ascultat, plini de speranţă, în Berlinul de West. Ei au ştiut, atunci, că preşedintele american era unul de-al lor şi că el era chezăşia vie şi palpabilă că, într-o zi, Zidul va dispărea. Al treilea motiv pentru care l-am iubit pe Kennedy a fost acela că preşedintele american n-a ascultat de generalii săi, care îl îndemnau la un grabnic război cu sovieticii. Era momentul când aceştia au vrut să amplaseze, în Cuba, rachete cu rază medie de acţiune care puteau ameninţa, în orice moment, America. JFK a reuşit, împreună cu fratele său Bobby, să gestioneze, în mod paşnic, situaţia iar Hruşciov a trebuit să facă, din mijlocul Oceanului, cale-ntoarsă spre casă. Cumplita sa moarte de la Dalas i-a dat aura unui erou de tragedie shakespeareiană. Vorba ardeleanului: "Iute-i viaţa, trecătoare/ Fir de tors, firuţ de viaţă/ Pacea o fi dumnezeiască/ Viaţa-i viaţă, fir de aţă/ Când se rupe nu te-nvaţă!"

"Sunt iarbă. Mai simplu nu pot fi...", zicea poetul Grigore Vieru

Mormântul lui Kennedy şi al fostei prime doamne e de o simplitate răvăşitoare. Câteva zeci de dale de piatră dreptunghiulare, printre care o iarbă atotbiruitoare a fost lăsată, în mod discret, să crească, e tot mormântul prezidenţial. În tot Cimitirul Naţional Arlington iarba este cosită regulamentar, aşa cum e în toată America de la o coastă la alta, de la Atlantic până la Pacific. La Kennedy Grave e altfel. Printre firele de iarbă (de esenţă whitman-iană...) o flacără vie, care arde mereu, e semnul veşnic al recunoştinţei unanime. Bordurile înalte care înconjoară, într-un cerc larg mormântul Preşedintelui, sunt din marmură şi păstrează, săpate pentru veşnicie, câteva din vorbele sale memorabile spuse, în timpul scurt, cât a fost în fruntea Statelor Unite. O vom cita doar pe cea mai faimoasă frază a sa: "Nu te-ntreba ce a făcut America pentru tine ci întreabă-te ce ai făcut tu pentru ea..." Locul unde JFK îşi doarme somnul de veci este situl cel mai vizitat din Cimitirul Naţional Arlington. În primii doi ani după moarte, mormântul a fost vizitat de 16 milioane de oameni. Echivalentul unei Românii de azi... Puţin mai încolo, două cruci albe, la mică distanţă una de alta, ne indică, prin două plăcuţe discrete, că acolo odihnesc, pentru totdeauna, senatorii Robert şi Ted Kennedy, fraţii Preşedintelui. Primul dintre ei, Robert, a fost îngropat, după ce a fost impuşcat şi el, în iunie 1968, iar cel de-al doilea, Ted, în august 2009. Lângă discretele lor cruci albe lumea aruncă bănuţi ce par, în contrast cu verdele crud al peluzei şi în bătaia atotputernică a Soarelui, nişte mici stele fixe. Nu ştim care e semnificaţia exactă a acestui obicei american. Să fie, oare, obolul cuvenit lui Caron ca să-şi treacă luntraşii peste apele Styx-ului? Să fie, oare, dorinţa piosului vizitator de a mai revedea acest loc de reculegere, în compania ilustră a soldaţilor necunoscuţi şi a oamenilor mari, cu nume sonore, care au binemeritat pentru Patrie? De-o fi una, de-o fi alta, am aruncat şi eu în iarbă câţiva bănuţi cu efigia de aramă a lui Abraham Lincoln. "Printre brazi şi cruci de piatră/ pe sub brazda ceanierbată/ pe sub cerul tău cel sfânt/ sub clopotul îngânând/ linişte-i doar sub pământ..."

După 50 de ani, alte trei argumente de iubire postumă a Preşedintelui. By Mc Cullough

"Preşedintele Truman a zis că e nevoie de 50 de ani ca să poţi judeca, în mod obiectiv, trecutul. Nu ştiu dacă JFK a fost un mare preşedinte dar ştiu că el este preşedintele de care ne amintim cel mai mult. Şi cred că aşa o să fie mereu", a concluzionat David Mc Culough, cel mai proeminent istoric american contemporan într-un text scris pentru LIFE, într-o ediţie omagială, la jumătate de secol de la tragedia petrecută la Dallas. De două ori laureat al Premiului Pulitzer, Mc Culough a primit şi "Presidential Medal of Freedom", cea mai înaltă onoare acordată unui civil american. Despre moartea lui Kennedy a zis că "nu a fost doar o moarte într-o familie, a fost un deces în Familia americană". Pentru trei motive, crede Mc Culough, îşi aminteşte, mereu, lumea de Kennedey: "A fost cel mai plin de farmec dintre toţi preşedinţii americani. Şi nevasta şi copiii lui erau plini de farmec. Avea o charismă personală extraordinară. Apoi îi plăceau cărţile şi iubea cultura. Era un tip de conducător asemenea lui Winston Churchill. Era elocvent cum puţini alţi lideri ai lumii au fost. A folosit televiziunea pentru a-i transmite spectaculoasele sale conferinţe de presă. Ştia cum să-şi folosească simţul umorului şi cum să râdă de sine însuşi. Nimeni n-a aflat, datorită bunelor sale relaţii cu presa şi cu ziariştii, despre suferinţele lui cauzate de boală şi nici despre aventurile sale erotice. Imaginea sa a fost intactă, atât ca familist convins cât şi ca un credincios practicant." Al doilea lucru important marca JFK, a spus Mc Cullogh, a fost faptul că a rupt barierele religioase. "Într-o ţară predominant protestantă, el nu a negat, niciodată, importanţa catolicismului în viaţa sa". (Din acest motiv, Eleonor, văduva fostului preşedinte Roosvelt, nu l-a susţinut în campania electorală pe Kennedy "ca să nu vină Papa de la Roma şi să ne conducă de la Casa Albă"!) Al treilea lucru foarte important, potrivit lui Mc Culough, a fost acela că a vrut să trimită un om pe Lună. "A fost o decizie importantă nu doar în termenii războiului rece cu sovieticii ci şi pentru că i-a redat Americii spiritul ei de învingător. A fost, în ciuda vicisitudinilor vieţii, un optimist şi de aceea lumea îl iubea".

Vedere de pe pod. După o jumătate de secol...

Pe 12 mai a.c., am plecat cu sora mea, Rodica, imediat după micul dejun, spre Arlington National Cemetery . Am mers pe jos din G Street SW până la mormântul lui Kennedy. Am trecut peste Memorial Bridge, podul care traversează, impunător, râul Potomac, şi am străbătut locurile pe unde, în urmă cu o jumătate de secol, caii cerniţi din cortegiul funerar duceau la groapă sicriul Preşedintelui. Era acelaşi car mortuar care a purtat, înainte vreme, trupul neînsufleţit al preşedintelui Franklin D. Roosvelt dar şi pe cel al Soldatului necunoscut. Un milion de locuitori ai Capitalei americane au urmărit cortegiul funerar. Trei mari canale de televiziune au transmis, cu 50 de camere de luat vederi, întristata ceremonie. Transmisiunea a fost preluată, în direct, de 23 de ţări, inclusiv de Uniunea Sovietică, prin satelit. Copiii preşedintelui au participat la messa de la Catedrala St. Matthew dar n-au fost de faţă la înmormântarea de la Arlington. Mama lor a considerat că ar fi fost prea mult pentru ei. Imaginea cu fiul preşedintelui, John jr., care, la cei trei ani ai săi, a salutat, cu mâna dreaptă la tâmplă, sicriul tatălui său, a făcut înconjurul lumii. Pe 25 noiembrie 1964, la ora 3:34 p.m., sicriul a fost coborât în pământul cel rece al patriei. Jackie a aprins flacăra veşnică ce străjuieşte şi veghează mormântul preşedintelui. Prima Doamnă a avut două dorinţe în ceea ce priveşte perpetuarea amintirii fostului preşedinte.

(continuare în p. 31)

reportaj